Rabila Majjaanawa k'Isa
Lik
yi riiŋe

Eŋ urzi k'ono ɗoŋ kun t'oone adda mattup ettiyo

Ette Rabila Majjaanawa k'Isa, Lik yi riiŋe. Lik geŋ yoŋ wede daawiya. Yoŋ ti diine ɗoŋ zina k'Isa ye, wo yi turguwe taŋ ɓaadaŋ ti Pool wede zina k'Isa me. Yoŋ yi likke ti kane ɗoŋ izire a ita k'Isa kono y'anni tondite mummino Isa yi likke a siiɗo me. Mattup ette yi riiŋe a wede soo sundí Teyopil. Ti diine kane ɗoŋ pay i riiŋite mattupiyagi k'ono Raa geŋ, Lik siidí Yawudusu ye me.

Adda mattup ette Lik yi ruute mummino Isa an y'ehe wo ti naabo ere y'ize a siiɗo, aakede: dooyiso ere yi duuye ɗuwo, urzi k'untadí wo balɗiyadí ti diine ɗoŋ unto. Isa yi kazita ono Raa a ɗuwo ti toogo, y'an d'eliyo beeko a ɗoŋ k'eeni, yi lommite siitanɗani wo yi d'isiyo sulɗi k'armika ɓaadaŋ.

Kane Yawudiyagi an delliyo mozigo wede etto y'an di'n utta. Yoŋ geŋ Wede k'Uttiyo Raa y'a t'igibo, aa nebiyagi an ruute ti kaaga adda mattup ki Raa. Raa geŋ yi suune Wede k'Uttiyo umbo maŋ, kine ɗuwo pay eŋ in digge. Iŋkino y'a t'igibo Ulí soo ɗaŋŋal, kono y'a utta ɗoŋ i ziipe addaŋ a yode adda siiɗiyagi pay. Ulo geŋ, yoŋ Isa Almasi.

Toose ki Lik

[1-2] Teyopil mee’ki nuŋ, ɗoŋ oŋgo an wulle
t’edayaŋ sulɗi ɗoŋ Raa y’ize t’ume k’eesiyo a
diinayiŋ me. Saŋ kane an t’ize ɗoŋ kazita k’ono
wo an in t’îide taaya a sulɗi geŋ me, maŋ ɗoŋ
ɓaadaŋ ti diinayiŋ an d’iise raaɲiya ki taaya
gettiyo. [3] Wo aame ni ziɗɗe ita mekk’ono a sulɗi
ɗoŋ pay ize t’ume k’eesiyo gen̰n̰o maŋ, Teyopil
nuŋ toŋ o d’ize uŋse n’a di raaɲe a kee ita ki
sulɗi geŋ, soŋ k’ita bakadí bakadí. [4] Nuŋ n’a
raaɲiya kono k’a suune beehiye, dooyiso ere an
ki duuye gette tod’te ɗerec.

Urzi wede an di t’eha Zaŋ Batis

[5] A ozzinagi ɗoŋ Erod yoŋ mozigo ki siiɗo
Ziide, i d’ede wede seɗeke sundí Zakari, yoŋ
geŋ ti diine ɗoŋ seɗeke ɗoŋ k’Abbiya*. Wo to
eddí sundutú Elizabet, ti ita k’in̰n̰i k’Aroŋ mozigo
goole ɗoŋ seɗeke. [6] Kane geŋ sirwaŋ pay ki diine
a ɗaana Raa, an ollige onamí wo an sooru a urzi
wede pay k’oogoro ki Galmeega Raa, ɗuwo an
an ki zaapu ono a eedaŋ ye. [7] Wo kane ulo an
k’ede ye kono Elizabet tod’te karta, kane sirwaŋ
pay an ti gûulike.
[8] Onniyo soo Zakari y’a t’iide k’adda Ɓoy Raa
isiyo naabo ki seɗeke, kono iina a kaaɓadaŋ
an d’ise. [9] A urzi k’oogoro, kane ɗoŋ seɗeke
an t’ize teltel muntelliyo maŋ, i-t’iire a yode a
ogge sulɗi koddiyo eeɗiyadaŋ uŋse† adda Ɓoy
Galmeega Raa wede k’adda me. [10] A peeɗo
ere an d’oggiyo sulɗi koddiyo eeɗiyadaŋ uŋse,

---

* **1:5** 1.5 Kun wollo adda mattup ki 1 Koronik 24.7. † **1:9** 1.9
Kun wollo adda mattup ki Egzod 30.7-8.

kane ɗoŋ duuru pay ti paate an tondiyo Raa.
11 A kaamiki, maaleeka ki Galmeega Raa y'a iide
tukki Zakari, wo y'a t'îhira a kese k'ammade
ki munɗa aa sandup an d'oggiyo sulɗi koddiyo
eeɗiyadaŋ uŋse. 12 Aame Zakari yi y' wulle
maŋ, eedí t'a digge wo orgiso t'a yi ziiɗa. 13 Wo
ɗe maaleeka yi di ruute, y'ede: «Zakari kee
k'orgiɗe ye, kono tondiyadá a Raa gette, yoŋ
y'illiga. Eddá Elizabet t'a t'eha ulo, wo ki di-
zaapa sundí Zaŋ. 14 Kee addá a ôona t'uŋsuwo
kono yode, wo ɗoŋ ɓaadaŋ ulbaŋ an d'isa uŋse
a ehiyadí te. 15 Yoŋ y'a t'isa wede goole a ɗaana
Galmeega Raa, toote k'iŋ̰ŋ̰i biŋ̰ yi ki siɓa ye, ise
toote ti doolo wede i-d'ede orme toŋ maŋ‡. Yoŋ
t'adda k'adde meedí geŋ miŋ, addí ôoniyo t'Unde
Kamileŋ̰. 16 Ɗoŋ k'Izirayel ɓaadaŋ y'a ti'n kimo
ki tukki Galmeega Raazaŋ§. 17 Ettiyadí y'etto yoŋ
wede zina Raa, ti toogo k'Unde Kamileŋ̰ ere i-
dokkiyo nebi Eli. Iŋkino maŋ maawi ti iŋ̰ŋ̰izaŋ
y'a ti'n sella an di t'okkiya, wo ɗoŋ i k'ollige ono
ye toŋ y'a ti'n kimo a suuniyo k'ono ere ki ɗoŋ
ki diine, kono y'an isa ɗoŋ i t'ikkima tuddaŋ a
Galmeega*.» 18 Zakari yi di ruute a maaleeka,
y'ede: «Ɗe kaŋ mummino n'a suuna ono geŋ
ɗerec me? Ɗerec, nuŋ ni t'ize gôole wo eddó toŋ
ozzinagutú îide, ti ki t'ehe ye.» 19 Maŋ maaleeka
yi di'n gime onamí, y'ede: «Eŋ nuŋ maaleeka
Gabiriyel wede ôhire a ɗaana Raa ni di naabiya,
yi n'igibo n'a-d'iido ti rabila majjaanawa kono

‡ **1:15** 1.15 Kun wollo adda mattup ki Nombire 6.3. § **1:16** 1.16 Kun wollo adda mattup ki Malasi 2.6. * **1:17** 1.17 Kun wollo adda mattup ki Malasi 3.23-24.

n’a-di kize. 20 Wo kee onamó ki k’umɓe ye,
iŋkino maŋ bizá a di t’ippa ki rootiyo umbo bini
onniyo ere sulɗi pay geŋ a-t’etta. Eyye, ono ɗoŋ
ni ruute geŋ a t’isa aame onniyo t’îida maŋ.»
21 Aame geŋ kane ɗoŋ duuru an delliyo Zakari,
wo an ziiɗa giggiraŋ kono t’adda Ɓoy Raa wede
k’adda geŋ yi ki t’aɗɗiya kesiko ye. 22 Aame yi
t’uɗɗo kotto maŋ, yi k’aaniya rootiyo ye a ɗoŋ
duuru geŋ me. Wo kane an di zuune yoŋ i-iido
munɗa aa suniye adda Ɓoy Raa wede k’adda
geŋ me, y’an ooyisito dugiyko ɗaŋŋal wo bizí ki
rootiyo umbo.
23 Aame Zakari y’a ti ɗiŋge onniytagi ɗoŋ ki
naabadí adda Ɓoy Raa maŋ, y’a aahe ɓoozí.
24 Bini maŋ eddí Elizabet ti t’umɓe adde, tere
paat geŋ t’ombiɗe tuddutú. Wo tod’ t’a ruute
t’adda k’addutú, t’ede: 25 «Eṉ̰ṉ̰o munɗa wede
Galmeega Raa y’ize a tukki ˜nuŋ te: Nuŋ te
sukiyagi a ɗaana ɗoŋzó me, kono o k’ede ulo ye.
Wo aŋkeŋ y’a dihe y’o di booye sukiyagó a ɗaana
ɗuwo pay.»

Urzi wede an di t’eha Isa

26 Elizabet mahiwatú îide tere zoot maŋ, Raa
y’a igibe maaleeka Gabiriyel k’adda geeger soo
ki siiɗo Galile sundutú Nazaret. 27 Yi y’igibe
ki tukk’uto koŋso, tod’ t’ibire ulo obulsu sundí
Yusup, yoŋ geŋ ti biza bumɓu Dawut. Wo to uto
koŋso gette sundutú Mariyam. 28 Maaleeka yi-
t’iide di tode, y’a t’uuney wo yi di ruute, y’ede:
«Koŋ ulbí i iso uŋse, koŋ ere Raa yi ize beeko,
Galmeega Raa yoŋ ti koŋ.» 29 A onamí geŋ ettú
a digge, ti d’elkiso t’adda k’addutú wo t’ede:

«Toose kino ettiŋ i-kaza moo me?» 30 Iŋkino
maŋ maaleeka yi di ruute, y’ede: «Mariyam
koŋ m’orgiɗe ye, kono koŋ m’uune beeko ti Raa.
31 Koŋ m’ollo koɗuwo, m’a seeɗa mahuwe, m’a
t’eha ulo wo mi di zaapa sundí Isa. 32 Yoŋ geŋ y’a
t’isa wede goole, an di y’ waaka Ulo ki Raa goole
a jiire pay. Galmeega Raa yi di t’ela kaakido
moziko ere ki mugiyí Dawut, 33 wo y’a lekka
a moziko ki daayum a tukki ɗoŋ k’Izirayel, wo
mozikadí ti ki ɗaŋga ye.» 34 Mariyam ti di ruute
maaleeka, t’ede: «Geŋ aasa mummino, kono
nuŋ ti kule kaŋ soo toŋ ay k’ikkima ye me?»
35 Maaleeka yi di’n gime onamtú, y’ede: «Unde
Kamileŋ̰ t’a ɗeega eedí, wo toogo ki Raa goole a
jiire pay̰ ti-ki ti’n diiba aa lukkise. Kono kamo ulo
wede mi t’eha geŋ yoŋ kamileŋ̰, wo soŋ an di y’
waaka Ulo Raa. 36 Wo m’ollo, Elizabet taasadí toŋ
ti uune adde ki tere zoot, t’a t’eha ulo a gôolikatú
geŋ me, tode ere an’de karta toŋ maŋ. 37 Ɗerec,
munɗa wede Raa yi k’aane ye umbo.» 38 Iŋkino
maŋ Mariyam t’a ruute, t’ede: «Nuŋ te ere naabo
Galmeega Raa, pay geŋ o t’iso aa kee k’o ruute.»
Saŋ maaleeka yi-t’iili, y’a iŋgile.

Mariyam tod’ daŋ Elizabet

39 Onniyto miibi k’ita maŋ, Mariyam t’a
t’iiziga, t’a iŋgile ti naariya k’adda geeger ki
siiɗo Ziide ere adda diine moŋgali. 40 T’iide’ŋ
ti t’iide adda ɓoy Zakari wo t’a ruute, t’ede:
«Elizabet toosadí.» 41 Aame Elizabet t’illiga
toose ki Mariyam kotto maŋ, ulo adda k’addutú
y’a iise arɓu wo tod’ Elizabet addutú a ûune
t’Unde Kamileŋ̰. 42 Tod’ t’a iɗili ti golla awwa,

t'ede: «Koŋ te Raa yi ti ziipe beeko a jiire erayi
pay, wo ulo wede adda k'addí toŋ beeko Raa a
eedí. 43 Nuŋ te wee te ɗoo miŋ mekki Galmeegó
t'a iido wolliyadó me? 44 Ki kotto m'ollo, aame
n'illiga toose ki koŋ geŋ, ulo adda k'addó toŋ i-
d'ize uŋse, y'a iise arɓu. 45 Uŋsuwo a tode ere
umɓe a ono ɗoŋ iido t'urzi Galmeega Raa, kane
geŋ a-t'etta.»

Ôoro ki Mariyam

46 Iŋkino maŋ Mariyam t'a ruute, t'ede:
«Nuŋ t'addó pay n'a t'imme Galmeega.
47 Raa yoŋ Wede k'Uttiyadó,
kono k'iŋkino addó a ûune t'uŋsuwo,
48 kono y'a dihe y'a zibbe edayí a tukki nuŋ ere
naabadí ere umbadó ettiyo.
Eyye, ti aŋki wo ki daayum ɗuwo pay an di roota
kereŋ̰, nuŋ te ere ulbutú uŋse,
49 kono Raa toogo a jiire pay, a nuŋ te y'o ize sulɗi
ɗoŋ beehiye a jiire,
yoŋ sundí kamileŋ̰.
50 Y'isiyo adde koɗuwo k'eda k'iŋ̰ŋ̰i
a tukki ɗoŋ i ottilso me.
51 Ti toogo ere pay ki beezí, y'aaze sulɗi ɗoŋ a
jiire, aakede:
Y'a ti'n tiipe kane ɗoŋ an ede elkiso ere ki koliyo
tuddaŋ gette,
52 kane mozagi yi ti'n gippirɗe t'ekki kaakidagaŋ
me,
wo ɗoŋ i ki koliyo tuddaŋ ye, yi-ti'n gili t'awwa.
53 Kane ɗoŋ mosogo yi di'n ûune ti sulɗi ɗoŋ
majjanɗani,
wo ɗoŋ bey y'an ilmi daa munɗa beezaŋ.

54 Yo y'a iide noogiyo ɗoŋ k'Izirayel ɗoŋ naabadí,
wo y'aaze adde koɗuwo a kane i-ki dunɗe ye.
55 Geŋ̰ŋ̰o munɗa wede Raa y'an ruute y'aasa a
maawiŋ,
a Ibirayim wo a ita k'iŋ̰ŋ̰izí ki daayum me.»
56 Mariyam t'a likke ti Elizabet suma tere aɗo,
saŋ t'a aahe ɓoytú.

Ehiyo Zaŋ Batis

57 Aame Elizabet onniyatú îide k'ehiyo maŋ,
t'a t'ehe ulo. 58 Kane ɗoŋ k'ita waayatú ti
taasiyagutú an di zuune Galmeega Raa yi ize
adde koɗuwo a tod'te, wo kane toŋ an d'isiyo
uŋsuwo ti tode. 59 T'ume an ti y'ehe îide onniyo
gessire† maŋ, kane an t'iide ulo an i di walɗa
ponde wo an i di zaape sundí Zakari aa suma
meegí. 60 Wo maŋ meedí t'an di ruute kereŋ̰,
t'ede: «Aha, ulo an di y' waaka sundí Zaŋ.»
61 Maŋ kane an i di ruute, an'de: «A biza
bumɓuguŋ wede sundí iŋkino umbo.» 62 Maŋ
an i di ruute a meegí kaŋ dugiyko, kono an di
suune ulo'ŋ yi dehu an di y' waake wee wee?
63 Yoŋ y'a tunde pakirte, maŋ an i d'ele wo y'a
riiɲe: «Sundí te Zaŋ.» Kane pay geŋ an ziiɗa
giggiraŋ. 64 A kaamiki bizí a t'ihina, y'a iise ono
wo yi tamma Raa. 65 Iŋkino maŋ kane ɗoŋ pay a
ita waaya geŋ orgiso t'anni ziiɗa, wo adda siiɗo
Ziide ere pay adda diine moŋgali gette, an tôwwo
taaya a sulɗi ɗoŋ pay ize geŋ me. 66 Kane ɗoŋ
pay illiga sulɗi ɗoŋ ize geŋ, an d'elkiso eego wo
an di tondiso tuddaŋ, an'de: «Saŋ maŋ yo ulo

† **1:59** 1.59 Kun wollo adda mattup ki Lebitik 12.3.

eŋ y’a t’isa moo me?» Iŋkino maŋ ki kotto toogo Galmeega Raa gette ti yode.

Ono ɗoŋ Raa y’igibo t’urzi Zakari

67 Zakari meek’ulo geŋ addí a ûune ti Unde Kamileṉ, wo y’a iise rootiyto ki ono ɗoŋ Raa y’igibo, y’ede: 68 «Tamma a Galmeega, yoŋ Raa ki ɗoŋ k’Izirayel,
kono ɗoŋzí geŋ y’a ukko noogiyadaŋ, yoŋ y’an uɗɗe.
69 Wo a kine y’in d’uɗɗo Wede k’Uttiyo i-d’ede toogo,
ti biza bumɓu ki mozigo Dawut wede naabo Raa.
70 Eŋ onamí ɗoŋ y’a ruute ti kaaga ti bize nebiyagí ɗoŋ kamileṉ:
71 Yi ruute y’in di’n utta ti bey ɗoŋ k’aduziŋ
wo ti bey kane ɗoŋ pay in olmiɗe.
72 Y’aaze adde koɗuwo a moŋgiɗagiŋ,
wo i ki dunɗe ye a taasuwadí ere kamileṉ yi gitte ti kane gette.
73 Gette nâamiya ere Raa y’a-ti nîime tuddí ti mugiyiŋ Ibirayim,
74 y’in di’n aɗɗe ti bey ɗoŋ k’adu.
Iŋkino maŋ in d’oola urzi in i di naaba daa k’orgiso,
75 kono in t’ise ɗoŋ kamileṉ wo ki diine a ɗaanadí me
adda k’onniytagi ɗoŋ pay ki lekkiyadiŋ gette.
76 Wo ulo ki nuŋ, kee k’a ozira a ɗaana Galmeega kono ki-d’okkima urzizí,
geŋ iŋkino k’a t’isa nebi ki Raa goole a jiire pay,
77 wo k’an di kiza a ɗoŋzí an di suuna yoŋ y’an utta
t’urzi tambobino k’olɗikadaŋ.

78 Eyye, Raaziŋ yoŋ ôoniyo t'isiyo k'adde koɗuwo.
Y'in ti'n tuure ti toore wede iido t'awwa, aakede toore peeɗo ti koliyo.
79 Yo y'a toora a tukki kane ɗoŋ i lekkiyo adda zimolo wo ɗoŋ i lekkiyo a biza k'olɗe,
kono y'a dokka zoŋɗiŋ a urzi wede ki toose.»
80 T'ume geŋ miŋ ulo yi d'ohire a urzi tudde wo
a urzi k'Unde Raa. Yi lekkiyo adda balɗa bini a
îide onniyo ere tuddí y'an ti gize kereŋ̰ a ɗaana
ɗoŋ k'Izirayel.

2

Ehiyo k'Isa

1 Aame geŋ mozigo goole ki Romeŋ Ogust* yi
d'ize oogoro ki kaza ɗuwo adda siiɗiyagi pay
ɗoŋ Romeŋ ge-dokkiyo. 2 Ette kaza ere ki poone,
tod' t'iise aame Kiriniyus yoŋ goole ki siiɗo Siiri.
3 Ɗoŋ pay an t'ette an di-kizo tuddaŋ,
wede tuuku toŋ yi d'aahiya ki siiɗo k'ehiyadí
k'ehiyadí. 4 Wo yode Yusup toŋ y'a t'iiziga
ti geeger Nazaret siiɗo Galile, y'a iŋgile ki
geeger Betilehem siiɗo Ziide, ume wede an d'ehe
mozigo Dawut, kono yode Yusup toŋ y'uɗɗo
t'adda ɓoy wede k'ita k'iŋ̰ŋ̰i Dawut. 5 Y'a t'iide,
an di-kizo kaŋ soo ti Mar̰iyam ere k'ebirayí te,
aame geŋ tod'te t'adde. 6 Koore kane a Betilehem
geŋ onniyatú k'ehiyo a îide, 7 t'a t'ehe ulo ki

* **2:1** 2.1 Ogust y'iise mozikadí ti ozzine ada sire makumu gessat ki poone an t'eha Isa ɓotto, bini ozzine koomat makumu piɗe, saŋ Isa an di y'ehe.

kaɓɓatú me. Ti di mulpite sotor, t’a ti y’ duwwe
a kulaaye kono ume adda biino torgagi umbo.

Maaleeka ti ɗoŋ k’elso

8 Adda siiɗo gettiyo batum, i d’ede ɗoŋ
k’elso an lekkiyo a balɗa an boohiyo maal-
adaŋ. 9 Onniyo soo a diɗɗo maŋ, maaleeka
ki Galmeega Raa y’a d’iide tuddaŋ wo toore
Galmeega Raa yi-tooriyo eedaŋ. Iŋkino maŋ or-
giso t’an di’n ziiɗa ɓaadaŋ. 10 Wo maaleeka y’an
di ruute, y’ede: «Kun orgiɗe ye, kono kun ollo,
n’un d’iido n’un di kize rabila majjaanawa aasa
uŋsuwo ɓaadaŋ a ɗoŋ pay, tod’te ettiyo: 11 Aŋki
adda diɗɗo ette adda geeger Dawut, an un ehe
Wede k’Uttiyo, yoŋ Almasi Raa yi biire, yoŋ
Galmeega. 12 En̰n̰o munɗa wede un kizey kun di
y’ suuney me: kun t’ooney ulo n̰eŋku mulpiyo
ti sotor, duwwiyo adda kulaaye[†].» 13 A kaamiki
a sirpa maaleeka geŋ, i d’uɗɗo maaleekiyagi
ɓaadaŋ ti kandaane an tamma Raa, an’de:
14 «Tamma a Raa t’awwa a kandaane,
wo a siiɗo toose t’a koone a ɗoŋ yi giyye.»

Ettiyo ɗoŋ k’elso ki Betilehem

15 Aame maaleekiyagi an iili an ti gime ki
kandaane maŋ, kane ɗoŋ k’elso an d’iise rootiyto
tuddaŋ, an’de: «Iŋkino in t’ette Betilehem, in di
wollo munɗa wede iido, wede Galmeega Raa y’in
gize.» 16 Maŋ an d’iŋgile an di naariya. An iiney
maŋ, an di dihite wo an di’n uune Mariyam ti
Yusup, wo ulo n̰eŋku duwwiyo adda kulaaye me.

---

† **2:12** 2.12 Kulaaye: Di Yawudiyagi an okkime k’inda, wo di kine kulaaye geŋ yoŋ ume lawiya ti garbe k’oɓe seemi a maala.

17 Aame ulo an ti y’ wulle maŋ, an d’iise tôwwo
taaya ere maaleeka y’an ruuto kono k’ulo geŋ
me. 18 Wo ɗoŋ pay illiga geŋ an di ziiɗa giggiraŋ
a rabila ere ki ɗoŋ k’elso gette. 19 Wo ki tode
Mariyam maŋ, sulɗi pay geŋ t’a ti’n buuhe adda
k’addutú, wo ti d’elkiso ɓaadaŋ eego. 20 Saŋ maŋ
ɗoŋ k’elso an di-gime, an di tamma Raa wo an
di ruute koɗuwo a yode a sulɗi ɗoŋ pay an illiga
wo an wulle, kono sulɗi pay geŋ a-t’iide aakede
maaleeka y’an ruute.

Zaapu suma a Isa

21 T’ume an ti y’ehe îide onniyo gessire maŋ,
ulo an i-di wilɗa ponde, wo yoŋ an i-di ziipe
sundí Isa aa maaleeka y’a ruute, ti poone meedí
t’a seeɗa mahuwe ɓotto.

Isa ti maawí adda booro Ɓoy Raa

22 Saŋ maŋ onniyo t’a îide ere aŋ Yusup ti
eddí Mariyam an ti t’ise tuddaŋ kamileŋ̰ a ɗaana
Raa, aakede oogoro Muusa ti rootiyo‡. Iŋkino
maŋ ulo an t’umɓe k’adda booro Ɓoy Galmeega
Raa a geeger Zeruzalem, kono an i-ti y’ zaapey a
ɗaanadí. 23 An ize iŋkino a-t’iide a ono ɗoŋ an
riiŋe ti kaaga adda mattup k’oogoro Galmeega
Raa, an’de: «Iŋ̰ŋ̰i kuuli ɗoŋ pay ki kaɓɓa geŋ,
kane kun i di’n ooye kese a Galmeega Raa§.»
24 Wo soŋ kane maawí an d’ise seɗeke ere
tode oogoro gettiyo batum ti rootiyo, t’ede: «An
di seɗɗe deere sire ere ki balɗa umbo ere ki
moɗɗiyo toŋ sire wo iŋ̰ŋ̰i*.»

---

‡ **2:22** 2.22 Kun wollo adda mattup ki Lebitik 12.3,6. § **2:23** 2.23 Kun wollo adda mattup ki Egzod 13.2. * **2:24** 2.24 Kun wollo adda mattup ki Lebitik 12.8.

25 A Zeruzalem geŋ i d’ede wede iŋkino sundí
Simeyoŋ, yoŋ wede ki diine wo y’orgiso a Raazí,
yi delliyo wede y’a utta ɗoŋ k’Izirayel. Unde
Kamilen̰ ti yode 26 wo tod’ ti di t’iiɗiba ita ki
poone, t’ede: «Kee ki ki t’inda ye, daa ki ki wulla
Almasi Galmeega Raa yi biire gen̰n̰o ye maŋ.»
27 Iŋkino maŋ t’urzi k’Unde Raa, Simeyoŋ y’a
t’iide k’adda booro Ɓoy Raa aame Isa maawí an
ti y’umɓo, kono an d’ise munɗa wede aa oogoro
ti rootiyo. 28 Maŋ Simeyoŋ y’a t’umɓe ulo a beezí
wo yi tamma Raa, y’ede:

29 «Aŋken̰n̰o eŋ Galmeega Raa, kee onamá ɗoŋ ki ruute a t’iide,
nuŋ wede naabadá ki n’oolo n’a t’inda ti toose.
30 Ki kotto ni y’ wulle t’edayó wede k’igibo a utta ɗuwo me,
31 yode wede k’igibo ɗuwo pay an di y’ wolla.
32 Yoŋ geŋ toore, wede a kiza a ɗoŋ Yawudiyagi ye an di suuna kee Raa,
wo t’urzi yode geŋ ɗuwo an di t’imma ɗoŋ k’Izirayel.»

Ono ɗoŋ Raa y’igibo t’urzi Simeyoŋ

33 A ono ɗoŋ Simeyoŋ yi rootiyo a tukk’ulo geŋ,
kane maawí an ziiɗa giggiraŋ. 34 Simeyoŋ y’an di
ziipe beeko, wo yi di ruute a Mariyam meek’ulo,
y’ede: «Koŋ m’ollo, ulo eŋ Raa yi ziipo y’a koona
urzi wede ɗoŋ ɓaadaŋ adda siiɗo k’Izirayel an
di dagga, wo ɗoŋ oŋgoŋ an t’oona uttiyo. Wo
yoŋ y’a koona munɗa wede a kiza Raa a ɗuwo,
wo kane an di y’ kiigira. 35 Iŋkino maŋ elkiso

ere ombiɗe adda k’adde ɗoŋ ɓaadaŋ gette y’a-
t’oora kereŋ̰, wo koŋ Mariyam dabar t’a ki’n
seeɗa ɓaadaŋ aa an ki’n giira ti kasigara.»

Nebi erewo sundutú An

36 I d’ede soŋ nebi erewo sundutú An uto
ki Peenuwel, tode gette ti biza bumɓu k’Aser.
Tod’ ti gûulike baa. Ti kule wede ti ziiɗa
ki koŋsuwatú geŋ, an di likke ozzine sarat
ɗaŋŋal, maŋ y’a inda. 37 T’ume geŋ t’a likke
mandaayawa bini ozzinagutú a îide ada gessire
makumu piɗe. Ti booro Ɓoy Raa ti ki ɗekkiyo ye,
ti naabiya diɗɗo oŋ̰ŋ̰u a Raa me, onniyo muno ti
lekkiyo daa k’omɓo wo ti tondiyo Raa. 38 Aame
Simeyoŋ yi rootiyto geŋ, tode toŋ maŋ t’a d’iiney
wo t’a iise tamma Raa. Wo ti tôwwo taaya k’ulo a
ɗoŋ Zeruzalem pay, ɗoŋ i delliyo Raa y’an aɗɗa
ti dabaradaŋ.

Kama ki Nazaret

39 Aame kane maawi k’Isa an t’ize pay sulɗi
ɗoŋ oogoro Galmeega Raa ti dehu an d’ise me
maŋ, an di-gime ti ulaŋ ki Nazaret geeger ere
an di lekkiyo adda siiɗo Galile. 40 Wo ulo geŋ
yi d’ohire a urzi tudde wo a urzi k’Unde Raa,
eedí ôoniyo ɓoo ti suuniyo k’ono, wo beeko Raa
a eedí.

Ettiyo k’Isa ki Zeruzalem ti maawí

41 Ozzine ti ozzine maawi k’Isa an di-koliyo
ki Zeruzalem kono an d’isiyo tarnaape Pak ki
Yawudiyagi. 42 Wo aame Isa i îide ozzine koomat

makumu sire† maŋ, maawí an ti y' wiike ti kane
ki Zeruzalem, aa oogoro ki tarnaape ti rootiyo.
43 Aame onniyto tarnaape i t'iŋgile maŋ, kane
an di-gime, wo yo ulo Isa y'a uupe a Zeruzalem,
maawí an ki suune ye. 44 Kane an elkiyo ulo'ŋ ti
ɗoŋ an ziiɗo urzizaŋ soo. Iŋkino aame an izire
bini peeɗo t'ette k'ooriyo maŋ, an d'iise dehuzí
adda diine taasiyagaŋ ti laŋziyagaŋ. 45 Umbo
an ki y'uune ye, maŋ an di dehutu an di-gime
ki Zeruzalem. 46 Onniyo sire k'aɗuwe maŋ, an
di y'uuno adda booro Ɓoy Raa, yi-guune adda
diine ɗoŋ suuniyo k'oogoro, yi'n ollige wo yi di'n
tondiyto. 47 Wo kane ɗoŋ pay i y'ollige an ziiɗa
giggiraŋ a eedí soodo a elkiso ere i-d'ede, ti kama
k'ono ɗoŋ y'anni kama geŋ me. 48 Kane maawí
an yi wulle maŋ, an ziiɗa giggiraŋ wo meedí ti
di ruute, t'ede: «Ulo ki nuŋ, k'isiyo kino moo
me a kaye maawá me? Ki wollo, nuŋ ti meegá
ay ki dehutu eŋ undey i t'uɗɗe.» 49 Yoŋ y'an di
ruute, y'ede: «Ɗe kun ni dehutu iŋkino moo me?
Kun ki suune ye ko, i dehu nuŋ n'a lekke adda
Ɓoy Meegó me?» 50 Wo kane eedaŋ ti ki seeɗu
ye onamí ɗoŋ y'an rootiyo geŋ me.

51 Saŋ maŋ y'a t'iiziga, an di-ɗiige ki Nazaret
ti maawí soo. Yo yi d'ollige onamaŋ, wo meedí
gette sulɗi ɗoŋ pay ize geŋ ti di'n boohiyo
addutú. 52 Isa geŋ yi d'ohire a urzi tudde, a urzi
suuniyo k'ono, ti beeko a ɗaana Raa wo a ɗaana
ɗuwo pay.

† **2:42** 2.42 Ozzine koomat makumu sire: I-kaza ki kane Yawudiyagi wede i îide ozzine iŋkino maŋ, y'aane y'a naabe ki Raa.

3

Zaŋ Batis wede zina Raa
(Matiye 3.1-6; Markus 1.1-6)

1 Kun ollo, t'ume Tiber yoŋ mozigo goole ki
Romeŋ, wo îide ozzine koomat makumu paat
maŋ, goole ki siiɗo Ziide sundí Pons Pilat.
Goole ki siiɗo Galile sundí Erod Antipas, leemadí
Pilip yoŋ goole yi dokkiyo siiɗo k'Iture ti siiɗo
Tirakoni. Goole ki siiɗo k'Abilen sundí Lizaniya,
2 wo mozagi deero ɗoŋ seɗeke sumɓiyagaŋ Anne
ti Kayip. A ozzine geŋ Raa yi-d'ele onamí a Zaŋ
ulo Zakari, aame yi lekkiyo adda balɗa. 3 Wo
yo Zaŋ geŋ yi soorutu adda siiɗiyagi ɗoŋ pay a
biza k'ooye Zurden, yi kazita yi d'eesiyo: «Kun
ti kama lekkiyaguŋ, an un ti'n suyyo batem wo
Raa y'un t'isa tambobino a olɗikaguŋ te.»

4 Geŋ a-t'iide a ono ɗoŋ nebi Ezayi yi riiɲe ti
kaaga adda mattupadí, y'ede:

«Ɗoŋ an d'ollige golla ki wedusu yi ɗollite adda
balɗa, yi d'eesiyo:
Kun i t'okkoŋ urzi Galmeega,
erkiyagí kun i ti'n okkoŋ ki diine ɗelele.
5 Polɗagi kun ti'n ôono pay,
moŋgali ti kessagi pay kun di bursiɗito,
urzi guuɗiyto kun ti y'ahan ɗelele,
wo urzi wede moŋgali toŋ kun ti y'iso patal.
6 Iŋkino ɗuwo pay an di y' suuna urzi k'uttiyo
wede Raa y'an ele me*.»

7 A ɗoŋ duuru i dihimo ki tukki Zaŋ y'a ti'n
suyye batem geŋ, y'an di rootiyo, y'ede: «Kune

* **3:6** 3.6 Kun wollo adda mattup ki Ezayi 40.3-5.

ɗoŋ ulpi aakede maŋkikagi! Wee wee un gize
urzi wede kun t’alɗa ti booro ki Raa ere ettiyo
goppoŋ te? 8 Iŋkino maŋ kun iso naabo ere
beehiye, geŋ a kize kun ti gime lekkiyaguŋ. Wo
kun roote ye adda k’adduguŋ: “Kaye mugiyey
Ibirayim me”, kono kun t’alɗa ti booro Raa te.
Wo kun ollo, n’un di rooto: Ti moŋgali eŋ miŋ,
Raa y’aane yi d’aɗɗe ɗuwo a t’ise ita k’in̰n̰i
k’Ibirayim me. 9 Aŋken̰n̰o booro Raa i guute
goppoŋ, tod’te aa wede yi t’umɓe ulpaasi y’a-
dokkiɗa inda ti sondayzaŋ pay: Undumu tuuku
yi k’ehiyo in̰n̰i beehiye ye maŋ, an di-ɗekka an
di seɗɗa adda k’uwwo mendí.»
10 Iŋkino maŋ kane ɗoŋ duuru Zaŋ an di
y’ tunde, an’de: «Ɗe ay d’ise mummino me?»
11 Maŋ y’an di ruute, y’ede: «Aame wede i-d’ede
kallagi sire maŋ, soŋ yi elo a wede i-k’ede ye.
Aame wede i-d’ede omɓo maŋ, y’an ti dooko ti
wede i-k’ede ye.»
12 A ume geŋ i d’ede ɗoŋ seɗɗu jibaaye toŋ an
iido y’a ti’n suyye batem, wo Zaŋ an di y’ tunde,
an’de: «Wede dooyisadey, ay d’ise mummino
me?» 13 Maŋ yoŋ y’an di ruute, y’ede: «Kune
a munɗa wede an un ɗikke geŋ, ti doolo kun a
amɓa ye.»
14 Iŋkino asigiryagi toŋ an di y’ tunde, an’de:
«Wo ɗe kaye me, ay d’ise mummino?» Yoŋ y’an
di ruute, y’ede: «Munɗa wedusu kun amɓe ki
toogo ye, ise omɓo bize ti suma ɗuwo toŋ ulu,
ulbuguŋ iso uŋse a ran̰n̰aguŋ.»

Kaza ki wede ettiyo k’ita
(Matiye 3.11-12; Markus 1.7-8)

15 Kane ɗoŋ duuru geŋ an di delliso wo an di
zaapu elkisadaŋ ekki yode, wede tuuku toŋ yi
rootiyo adda k’addí a urzi Zaŋ geŋ me, an’de:
«Kunuŋ eŋ miŋ aasa Almasi Raa yi biire ko?»
16 Iŋkino maŋ Zaŋ y’an di ruute a kane pay,
y’ede: «Nuŋ n’unni suyyiso batem t’ahu, wo ɗe
wede ettiyo k’ita geŋ yoŋ toogo yi jiire nuŋ, ni
k’îide n’a ki t’eeze sibe toɓiyagí ye. Yoŋ y’unni
suyya batem t’Unde Kamileŋ̰ wo ti uwwo. 17 Wo
yoŋ y’a ɗekka booro aakede wedusu yi t’umɓo
munɗa ki solɗe a beezí, y’a silɗa koɗuwo, iŋ̰ŋ̰i
yi-t’oɓa giiyayí, wo oɗɗo y’a t’ogga mentú aɗɗa
k’uwwo ere i k’unto ye.»
18 A ɗoŋ duuru Zaŋ y’an d’eele kooke ti doolo
toŋ ɓaadaŋ. Geŋ iŋkino y’an di kazita urzi Rabila
Majjaanawa me. 19 Wo aame geŋ Erod wede
i dokkiyo siiɗo Galile, Zaŋ y’a y’iipiɗe kono yi
ziiɗa ere leemadí sundutú Erodiyas, wo kono soŋ
y’ize sulɗi ɗoŋ ulpi ɓaadaŋ ti doolo. 20 Wo t’ekki
sulɗi ɗoŋ pay ulpi Erod y’ize geŋ, Zaŋ y’a-ti y’
ziiɗa daŋgay.

Suyyiso batem k’Isa
(Matiye 3.13-17; Markus 1.9-11)

21 Ɗoŋ pay Zaŋ yi ti’n zuyye batem maŋ, Isa
toŋ y’a-ti y’ zuyye batem. Wo aame Isa yi tondiyo
Raa geŋ, kandaane a t’ihina, 22 wo Unde Kamileŋ̰
t’a ɗiigo a tuddí, ti tudde ere aa deere. Wo golla
t’a ruute ti kandaane, t’ede: «Kee ulo nuuno, ni
ki giyye ɓaadaŋ, ulbó uŋse ti kee me.»

Ita moŋgiɗagi k’Isa
(Matiye 1.1-16)

23 Aame Isa i îide suma k'ozzine ada g'aɗo
maŋ, y'a iise kazita Rabila Majjaanawa. Aa in
di rootiyo yoŋ ulo ki Yusup, geŋ ita moŋgiɗagi
ettiyo: Yusup yoŋ ulo k'Eli, 24 Eli ulo ki Matat,
Matat ulo ki Lebi, Lebi ulo ki Melki, Melki ulo
ki Yanay, Yanay ulo ki Yusup, 25 Yusup ulo ki
Matatiyas, Matatiyas ulo ki Amos, Amos ulo ki
Nahum, Nahum ulo ki Esili, Esili ulo ki Nagay,
26 Nagay ulo ki Maat, Maat ulo ki Matatiyas,
Matatiyas ulo ki Simeyin, Simeyin ulo ki Yosek,
Yosek ulo ki Yoda, 27 Yoda ulo ki Yohanan,
Yohanan ulo ki Resa, Resa ulo ki Zorobabel,
Zorobabel ulo ki Salatiyel, Salatiyel ulo ki Neri,
28 Neri ulo ki Melki, Melki ulo ki Addi, Addi ulo
ki Kosam, Kosam ulo ki Elmudam, Elmudam ulo
ki Er, 29 Er ulo ki Zozuwe, Zozuwe ulo ki Eliyezer,
Eliyezer ulo ki Yorim, Yorim ulo ki Matat, Matat
ulo ki Lebi, 30 Lebi ulo ki Simeyoŋ, Simeyoŋ
ulo ki Ziida, Ziida ulo ki Yusup, Yusup ulo ki
Yonam, Yonam ulo ki Eliyakim, 31 Eliyakim ulo
ki Meleya, Meleya ulo ki Menna, Menna ulo
ki Matata, Matata ulo ki Natan, Natan ulo ki
Dawut, 32 Dawut ulo ki Zeese, Zeese ulo ki Ibet,
Ibet ulo ki Booz, Booz ulo ki Sala, Sala ulo ki
Nasoŋ, 33 Nasoŋ ulo ki Aminadap, Aminadap
ulo ki Adimin, Adimin ulo ki Arini, Arini ulo ki
Eziroŋ, Eziroŋ ulo ki Pares, Pares ulo ki Ziida,
34 Ziida ulo ki Yakup, Yakup ulo k'Isaaka, Isaaka
ulo k'Ibirayim, Ibirayim ulo ki Tera, Tera ulo ki
Nahor, 35 Nahor ulo ki Serug, Serug ulo ki Regu,
Regu ulo ki Pelek, Pelek ulo ki Eber, Eber ulo ki
Sala, 36 Sala ulo ki Kenan, Kenan ulo ki Arpazad,
Arpazad ulo ki Sem, Sem ulo ki Nowe, Nowe ulo

ki Lemek, 37 Lemek ulo ki Matusalem, Matusalem
ulo ki Enok, Enok ulo ki Yered, Yered ulo ki
Malaleyel, Malaleyel ulo ki Kenan, 38 Kenan ulo
ki Enos, Enos ulo ki Set, Set ulo ki Adum, Adum
ulo ki Raa.

4

Naamiya daggiya k'Isa
(Matiye 4.1-11; Markus 1.12-13)

1 Isa yi kama ti biza k'ooye Zurden ôoniyo
t'Unde Kamileŋ, maŋ Unde Raa gette t'a-di t'iide
k'adda balɗa. 2 A ume geŋ Meeda siitanɗani t'a
yi niime daggiya adda k'onniyo ada piɗe geŋ me.
Adda k'onniytagi geŋ yoŋ y'a likke daa k'omɓo,
wo aame onniytagi geŋ an t'iŋgile maŋ, mosogo
t'a yi ziiɗa. 3 Iŋkino maŋ Meeda siitanɗani ti
di ruute, t'ede: «Aame kee Ulo Raa kotto maŋ,
k'elo urzi a mokkolo ette t'a-kime omɓo.» 4 Isa
yi di'n gime onamtú, y'ede: «Koŋ te m'ollo,
ono eŋ an riiŋe ti kaaga adda mattup ki Raa,
an'de: "Lekkiyo wedusu, tod'te t'urzi k'omɓo
bizí ɗaŋŋal ye*."»

5 Maŋ Meeda siitanɗani t'a-di t'iide k'ekki
mokkolo sohoro, wo a kaamiki ita moziko pay
ki duniya ti di gizite, 6-7 wo ti di ruute, t'ede:
«Aame ki-dikka wo k'o uttila maŋ, n'a di t'ela a
kee toogo ti laale wede ki moziko pay ette, kono
kane pay eŋ an oo n'ele a nuŋ, wo ni-t'ele a wede
aa ni dehu.» 8 Maŋ Isa yi di ruute, y'ede: «M'ollo,
ono eŋ an riiŋe ti kaaga adda mattup ki Raa,

* **4:4** 4.4 Kun wollo adda mattup ki Deeterenom 8.3.

an'de: “Kee k'ottilo a Galmeega Raazá, wo geŋ
a yode ɗaŋŋal ki naabo me†.”»
9 Saŋ maŋ Meeda siitanɗani t'a-di t'iide
Zeruzalem t'a-ti y' ziipe t'ekki Ɓoy Raa a ume
wede awwa, wo ti di ruute, t'ede: «Aame kee
Ulo Raa kotto maŋ, t'awwa geŋ k'olɗi k'a zabba
siiɗo, 10 kono ono eŋ an riiɲe ti kaaga adda
mattup ki Raa, an'de:
“Raa y'an di roota maaleekiyagí kono kee,
an gi di booha.”
11 Wo soŋ an riiɲe, an'de:
“an gi di seeɗa beezaŋ,
kono k'a t'alɗa zoŋɗá a ki t'oggo ekki mokkolo
ye‡.”»
12 Isa yi di ruute, y'ede: «M'ollo, ono eŋ an
riiɲe ti kaaga adda mattup ki Raa, an'de: “Kee
Galmeega Raazá ki y' naame ye§.”» 13 Iŋkino
aame Meeda siitanɗani ita naamiya daggiya ere
tuuku toŋ pay ti ti ɗiŋge maŋ, t'a t'irga ti tuddí
bini onniyo ere ti t'oona ti doolo.

Naabo k'Isa a siiɗo Galile (Matiye 4.12-17; Markus 1.14-15)

14 Isa geŋ ôoniyo ti toogo k'Unde Kamileŋ̰ y'a-
gime ki siiɗo Galile, wo sundí t'a îile adda siiɗo
pay gette. 15 A ume geŋ yi dooyisito adda ɓoyɗi
ɗoŋ Yawudiyagi ge dooyiso, wo ɗoŋ pay an di y'
tamma.

Ɗoŋ Nazaret an koogire Isa (Matiye 13.54-58; Markus 6.1-6)

† **4:8** 4.8 Kun wollo adda mattup ki Deeterenom 6.13. ‡ **4:11** 4.11 Kun wollo adda mattup ki Soom 91.11-12. § **4:12** 4.12 Kun wollo adda mattup ki Deeterenom 6.16.

16 Isa y’a t’iiziga, y’a iŋgile ki Nazaret geeger
ere y’a ihira. A onniyo ere ki puukiyo
Yawudiyagi maŋ, aa daayum yi d’isiyo yi-t’iide
adda ɓoy wede Yawudiyagi ge dooyiso, maŋ y’a
t’iiziga y’an di gare mattup ki Raa ere ti kaaga.
17 An i d’ele mattup lobiɗe ki nebi Ezayi. Aame yi
t’ihina maŋ, yi d’uune ume wede an riiŋe, an’de:
18 «Unde Galmeega Raa ti konso a eedó,
yoŋ yi ni biire kono n’a kizite Rabila Majjaanawa
a ɗoŋ an k’ede munɗa ye.
Y’a n’igibe kono n’a kizite a ɗoŋ an ziɗɗo ɓulagi
an t’aɗɗe,
a ɗoŋ koŋzayi edayaŋ a-t’ihina an di wolle kereŋ̰,
wo a ɗoŋ an an ooɗibe yeebadaŋ an t’aɗɗe ti
dabaradaŋ te,
19 kono n’an di kize ozziŋe wede an di wolle
beeko Galmeega Raa*.»
20 Aame yi ɗiŋge gariya maŋ, mattup y’a-
t’ilbiɗa umatú, yi-di t’ele a wede i naabiya adda
ɓoy geŋ̰ŋ̰o, yoŋ y’a-guune. Wo ɗoŋ pay adda ɓoy
geŋ edayaŋ ki tukki yode. 21 Iŋkino maŋ y’an
d’iise rootiyo, y’ede: «Aŋki batum ono ɗoŋ an
riiŋe ti kaaga adda mattup ki Raa ɗoŋ kun illiga
eŋ, a t’iide a kune.» 22 Ɗoŋ pay an di y’imme,
an ziiɗa giggiraŋ a ono ɗoŋ majjanɗani uɗɗe
ti bizí geŋ me, wo an di rootiyo, an’de: «Yo eŋ
ulo Yusup ɗe me!» 23 Maŋ Isa y’an di ruute,
y’ede: «Ki kotto n’elkiyo kune kun o roota ono
ombiɗe eŋ̰ŋ̰o, kun t’eesa: “Wede daawiya no,
ki daawo tuddá ɗo.” Wo kun o di roota soŋ:
“Kaye ay y’illiga sulɗi ɗoŋ pay kee k’izo a geeger

* **4:19** 4.19 Kun wollo adda mattup ki Ezayi 61.1-2.

Kapernayim me, wo a eŋ̰ŋ̰o adda siiɗadá toŋ
k’iso sulɗi ɗoŋ iŋkino kay̰.”» 24 Wo y’a ruute
sey, y’ede: «Ɗerec iŋkino wo n’un di rooto: Nebi
geŋ ɗoŋ a geeger ere y’a ihira ɗaŋŋal, onamí
an k’olliga ye me. 25 Ɗerec iŋkino wo n’un
di rooto: Ti kaaga a ozzinagi ki nebi Eli geŋ,
ozzine aɗo ti gootiyo mizzi yi ki guppe ye, i
d’ize mosogo ɓaadaŋ adda siiɗo pay. A ozzine
geŋ mandayɗayi ɓaadaŋ a siiɗo k’Izirayel me,
26 wo toŋ nebi Eli Raa yi ki y’igibe ye, y’a nooge
ere soo ti diine kane geŋ me. Y’a y’igibe k’ume
mandaayawa ere soo Yawudowo ye ti lekkiyo a
Sarepita adda siiɗo ki Sidoŋ†. 27 Soŋ a ozzinagi
ki nebi Elize geŋ, i d’ede ɗoŋ bintiɗagi ɓaadaŋ
a siiɗo k’Izirayel me, wo ti diinayaŋ wenɗa soo
toŋ i k’ize ye kamileŋ̰ me, a t’ize kamileŋ̰ Naama
ɗaŋŋal yoŋ ti siiɗo Siiri‡.»

28 Aame an illiga onamí iŋkino maŋ, kane
ɗoŋ pay i t’ugiye adda ɓoy wede Yawudiyagi ge
dooyiso geŋ, an di gulkuwe ɓaadaŋ. 29 Maŋ kane
an t’iiziga, Isa t’adda geeger an di y’uɗɗe, an di-
t’iide neere tokomo ere geegirzaŋ eego, kono Isa
an ti y’ kibiro k’ekki zire. 30 Wo yoŋ yi t’uɗɗe ti
diinayaŋ, y’a ziiɗa urzizí y’a iŋgile.

Isa yo a Kapernayim
(Matiye 7.28-29; Markus 1.21-28)

31 Iŋkino maŋ Isa y’a-ɗiige ki Kapernayim
geeger ki siiɗo Galile. A onniyo ere ki puukiyo
Yawudiyagi maŋ, ɗuwo yi di’n dooyiso, 32 wo

† **4:26** 4.26 Kun wollo adda mattup ki 1 Mozagi 17.1,8-16. ‡ **4:27** 4.27 Kun wollo adda mattup ki 2 Mozagi 5.1-14.

kane dooyisadí gette t’an di’n ziiɗa, kono yi
dooyiso ti toogo suuniyo ere ki yode batum.
33 Adda ɓoy wede Yawudiyagi ge dooyiso geŋ i
d’ede wedusu i-d’ede siitan a eedí, y’a iɗili ti
golla awwa, y’ede: 34 «Wayya Isa wede ti geeger
Nazaret no, ki dehu moo me a tukki kaye me?
Ay suune kee k’iido kono k’ay di’n dagge. Kee
nuŋ ni ki suune, kee Wede Kamileŋ Raa y’igibo.»
35 Maŋ Isa yi di ruute ti golla zakiɗi, y’ede: «Koŋ
m’a t’appa bizí wo mi t’aɗɗo ti tukki wede me.»
Wede geŋ siitan t’aa diiŋe siiɗo a diinayaŋ wo t’a
t’uɗɗe ti tuddí, ti-k’ize munɗa ulsu ye. 36 Kane
ɗoŋ pay orgiso t’anni ziiɗa wo an d’iise rootiyto
ti tuddaŋ, an’de: «Urzi k’ono ɗoŋ kino eŋ miŋ
mummino me! Wede eŋ t’urzi wede an i ele wo ti
toogo ere i-d’ede gette, siitanɗani y’an di rootiyo
an t’aɗɗe, wo an t’aɗɗiya.» 37 Wo Isa sundí ti
môolo adda siiɗo gette pay.

Eliyo beeko a ɗoŋ k’eeni ɓaadaŋ
(Matiye 8.14-17; Markus 1.29-34)

38 Isa geŋ t’adda ɓoy wede Yawudiyagi ge
dooyiso yi-t’uɗɗe, y’a t’iide daŋ Simo. Aame
y’iiney maŋ yi-t’uuney ande Simo i-ti d’iire
girgir, wo an tunde Isa, an’de: «Erewo ette
mummino ki iso!» 39 Maŋ Isa y’aa d’uttile ki
tuddutú, wo y’a ruute ti golla zakiɗi a ooriyo t’a
t’ooli. A kaamiki ooriyo t’a t’iili, tod’ t’a t’iiziga
wo t’an d’iise naabiya.

40 A peeɗo t’a t’iire maŋ, kane ɗoŋ pay an
d’ede ɗoŋzaŋ eeni wede tuuku toŋ t’ita k’eenizí
k’eenizí geŋ, an i di ziko a Isa. Yoŋ a wede tuuku
toŋ yi di zaapu beezí beezí, wo kane an d’ooniyo

bee. 41 Iŋkino kane siitanɗani toŋ an t’aɗɗiyta
kay ti tukki ɗoŋ ɓaadaŋ kaŋ ɗollite, an d’eesiyo:
«Kee Ulo Raa! Kee Ulo Raa!» Wo yo Isa y’an di
rootiyo ti golla zakiɗi wo y’an k’ooliyo urzi an
ki d’orba ye, kono kane an yi suune yoŋ Almasi
Raa yi biire me.

Eŋgilso k’Isa ki siiɗo Ziide
(Matiye 4.23; Markus 1.35-39)

42 Aame ume i t’umpile maŋ, ti Kapernayim
Isa y’a t’uɗɗe y’a iŋgile k’adda balɗa. Kane
ɗoŋ duuru an di y’ dehutu. Aame an y’uune
maŋ, kane an dehu y’a lekke a sirpadaŋ wo an
di y’eegire yi ki’n ooli ye. 43 Wo Isa y’an di ruute,
y’ede: «A geegiryagi ɗoŋ ti doolo toŋ, i dehu n’an
kizite Rabila Majjaanawa ki Moziko Raa t’iina,
kono yi n’igibo miŋ k’iŋkino.» 44 Maŋ adda siiɗo
Ziide yi kazita adda ɓoyɗi ɗoŋ Yawudiyagi ge
dooyiso.

5

Sanalliyagi k’Isa ɗoŋ ki poone
(Matiye 4.18-22; Markus 1.16-20; Zaŋ 21.1-11)

1 Onniyo soo Isa yoŋ a biza bar ki Zenezaret,
wo kane ɗoŋ duuru an di-t’ugiye, an di ŋaayu ti
tuddaŋ kono an dehu an d’olliga ono Raa. 2 Maŋ
a biza geŋ yi wulle tookiyagi sire, ɗoŋ sawwiya
an ti ɗiggite an opilsito lembiɗagaŋ. 3 Isa geŋ yi
di gili adda tooko ere soo, tod’te ki Simo, wo yi
di ruute a yoŋ, y’ede: «Ti zeŋge k’in odo k’adda
k’ahu booloŋ.» Aame an a iide k’adda maŋ, Isa
y’a-guune ekki tooko wo y’a iise dooyiso ɗoŋ
duuru.

4 Aame y'a ti ɗiŋge dooyisadí maŋ, yi di ruute
a Simo, y'ede: «Kun a odo k'adda mohita gettiyo,
wo kun ti kakko lembiɗaguŋ, kun sawwoy
puuni.» 5 Maŋ Simo yi di'n gime onamí, y'ede:
«Wede dooyiso, diɗɗo ette kaye ay niite bini bini
toŋ, munɗa ay k'uune ye, wo a onamá geŋ kaye
ay di-kakke lembiɗagey me.» 6 Aame an ti gikke
maŋ, an di ziki puuni lembiɗagaŋ ɓokɓok aa a
sittite. 7 Iŋkino maŋ kane an d'umɓe beezaŋ,
i-kaza laŋziyagaŋ ɗoŋ adda tooko ere ti doolo
an t'okko noogiyadaŋ. Kane an iido maŋ, ti
kane pay an t'ûunite ɓokɓok ti puuni tookiyagi
sire geŋ aa i di sooyite. 8 Aame Simo Piyer yi
wulle iŋkino maŋ, y'a-dikke a ɗaana k'Isa wo
y'a ruute, y'ede: «Galmee'ki nuŋ, k'a leɗɗo ti
tuddó me, kono nuŋ wede k'olɗiko.» 9 Yi rootiyo
iŋkino kono yode ti ɗoŋ a itadí pay orgiso t'anni
ziiɗa ɓaadaŋ, a ɓaadika puuni ɗoŋ an ziki geŋ
me. 10 Wo Zak ti Zaŋ iŋ̰ŋ̰i Zebede, kane ɗoŋ
naabadaŋ kaŋ soo ti Simo me, toŋ iŋkino kay
orgiso t'anni ziiɗa. Wo ɗe Isa yi di ruute a Simo,
y'ede: «Kee k'orgiɗe ye, ti aŋki eŋ k'a t'isa wede
dehutu ɗuwo an d'etto k'urzizó.» 11 Iŋkino aame
ti tookiyagaŋ an iiney biza zeŋge maŋ, sulɗizaŋ
pay an d'iili geŋ̰ŋ̰o, an di diine Isa.

Eliyo beeko a wede bitiɗe
(Matiye 8.1-14; Markus 1.40-45)

12 Onniyo soo Isa yi t'iide k'adda geeger soo
ki siiɗo Galile, a ume geŋ i d'iido wede bitiɗe
tuddí risimik. Aame yi wulle Isa maŋ, y'a
t'uttile zumayí a siiɗo, wo y'a yi tunde, y'ede:
«Galmee'ki nuŋ, ki dehu maŋ, k'o eli beeko n'a

t’ise kamileŋ̰ a ɗaana Raa.» 13 Maŋ Isa y’a igibe
beezí, y’a yḭ butte wo y’a ruute, y’ede: «Nuŋ
ni dehu, ki t’iso kamileŋ̰!» A kaamiki bitiɗayí
a ŋ̰ukkiɗe. 14 Wo Isa yi dḭ ruute, y’ede: «K’ollo
koɗuwo, a munɗa wede ize eŋ, a wenɗa soo toŋ
ki rootey ye! Wo ɗe k’odo deddet, ki-ti kazoy
tuddá a wede seɗeke y’a ki ti wolley, wo k’a
eloy munɗa ki seɗeke a kize ki t’ize kamileŋ̰ aa
Muusa y’a ruute adda k’oogoro in d’ise*, kono
ɗoŋ pay an di wolle kee k’uune bee.» 15 Aame
geŋ rabila k’Isa ti-teepiyo ki teepiyo, wo ɗoŋ
ɓaadaŋ an d’ettiyo ki tuddí kono an d’ollige
onamí wo an d’ooniyo beeko k’enɗanzaŋ. 16 Wo
yo Isa yi t’argu k’adda balɗa kono yi-tondiyo Raa.

Eliyo beeko a wede ruŋguyuŋ
(Matiye 9.1-8; Markus 2.1-12)

17 Onniyo soo Isa yi dooyiso ɗuwo. Kane
Pariziyeŋ ti ɗoŋ suuniyo k’oogoro, an iido ti
illiyagi ɗoŋ pay ki siiɗo Galile, ki siiɗo Ziide, wo
ki Zeruzalem, an di-guune a sirpadí. Wo toogo
Galmeega Raa ti yode, ti-d’eliyo urzi y’an d’eliyo
beeko a ɗoŋ k’eeni. 18 Aame geŋ i d’iido ɗuwo
an d’umɓo wede ruŋguyuŋ ti zaaɗe, an dehu an
ti y’ t’ele k’adda ɓoy an ti y’ zaape a ɗaana k’Isa.
19 Wo kono ɗuwo ɓaadaŋ geŋ urzi an ti y’ t’ele
k’adda ɓoy umbo, iŋkino maŋ an a-ti gili t’ekki
ɓoy geŋ̰ŋ̰o, an d’ihina bulɗo, ruŋguyuŋ an ti y’
zuuye tḭ zaaɗayí pây a diine ɗoŋ duuru a ɗaana
k’Isa. 20 Isa yi wulle kane an ziipe addaŋ a yode
maŋ, aame geŋ y’a ruute, y’ede: «Olɗikadá n’a

* **5:14** 5.14 Kun wollo adda mattup ki Lebitik 14.1-32.

y’ t’ize tambobino.» 21 Maŋ kane ɗoŋ suuniyo
k’oogoro ti Pariziyeŋ, an d’elkiso adda k’addaŋ,
an’de: «Yo wede eŋ miŋ wee wee yi kalɗita suma
Raa iŋkino me? Wee wee aane aase tambobino
a olɗiko wede, daa ki Raa siidí ye maŋ?» 22 Isa
elkisadaŋ y’a ti zuune wo y’an di ruute, y’ede:
«Ki moo me kun d’elkiso adda k’adduguŋ iŋkino
me? 23 Ise laylay a jiire miŋ too me a nuŋ n’a
roote: “Olɗikadá Raa y’a y’ t’ize tambobino†”
kunuŋ, n’a roote: “Ki t’oozo wo k’a oziro‡” me?
24 Wo ni dehu kun di suune, nuŋ wede an n’ehe
aa ulo wede eŋ, adda duniya ette o d’ede toogo
k’isiyo tambobino a olɗiko.» Maŋ yi di ruute a
wede ruŋguyuŋ, y’ede: «Nuŋ n’a di rooto, ki
t’oozo, ki t’amɓo zaaɗayá, k’a aaho ɓoozá.» 25 A
kaamiki geŋ wede y’a t’iiziga a ɗaana ɗuwo pay,
y’a t’umɓe zaaɗayí wede yi moone eego, wo y’a
aahe ɓoozí yi tamma Raa. 26 Kane ɗoŋ pay geŋ
an ziiɗa giggiraŋ wo an tamma Raa. Ti orgiso
ɓaadaŋ adda k’addaŋ an di rootiyo, an’de: «Aŋki
kaye ay wulle sulɗi ɗoŋ ki k’aane ki ki ti’n roote
ye!»

Waaku Lebi
(Matiye 9.9-13; Markus 2.13-17)

27 Saŋ maŋ tiŋ geŋ Isa y’a t’uɗɗe wo yi wulle
wede seɗɗu jibaaye sundí Lebi, yi-guune a ume
naabadí yi seɗɗu jibaaye. Isa yi di ruute, y’ede:
«Ki ni daani.» 28 Maŋ yoŋ y’a t’iiziga, sulɗizí pay
yi d’iili, wo y’a yi diine. 29 Lebi yi d’ize omɓo

† **5:23** 5.23 Olɗikadá Raa y’a y’ t’ize tambobino: I-kaza munɗa wede ɗoŋ duuru t’ersadaŋ an ki y’ wolle ye. ‡ **5:23** 5.23 Ki t’oozo wo k’a oziro: I-kaza munɗa wede ɗoŋ duuru an di wolle t’ersadaŋ.

ɓaadaŋ a ɓoozí a suma k'Isa, i d'ede ɗoŋ seɗɗu
jibaaye ɓaadaŋ wo ɗoŋ ti doolo toŋ ede, an di-
guune omɓo ti kane kaŋ soo. 30 Kane Pariziyeŋ
ti ɗoŋ suuniyo k'oogoro a diinayaŋ an d'orbe
suŋ̃ŋ̃i suŋ̃ŋ̃i, an an di ruute a sanalliyagi k'Isa,
an'ɗe: «Kĩ moo me kun d'omɓo wo kun di soɓo ti
ɗoŋ seɗɗu jibaaye wo ti ɗoŋ k'olɗiko oŋgo me?»
31 Maŋ Isa y'an di'n gime onamaŋ, y'ede: «Kane
ɗoŋ waaliŋ̃ an ki y' dehe ye wede daawiya me,
wo i yi dehe ɗoŋ k'eeni. 32 Nuŋ ni k'iido'ŋ waaku
kane ɗoŋ ki diine ye, wo ɗe n'iido'ŋ waaku kane
ɗoŋ k'olɗiko kono an di-kime lekkiyadaŋ.»

Tondiyo a urzi lekkiyo onniyo muno daa k'omɓo
(Matiye 9.14-15; Markus 2.18-20)

33 Kane Pariziyeŋ an i di ruute a Isa, an'de:
«Sanalliyagi ki Zaŋ ti ɗoŋ ki kaye, onniyo muno
an di lekkiyo daa k'omɓo wo an tondiyo Raa, wo
kaciŋ kane sanalliyagá an d'omɓo wo an di soɓo
me.» 34 Isa y'an di ruute, y'ede: «Kun elkiyo miŋ
ɗuwo ɗoŋ an'ni wiiko a tarnaape ki seeɗu, kun
di'n ise ki toogo an di lekke daa k'omɓo ko, aame
kule k'ere yoŋ a sirpadaŋ geŋ me? Aha, iŋkino
ye! 35 Wo saŋ onniytagi an d'aana, aame kule
k'ere ti diinayaŋ an ti y'umɓa maŋ. A onniytagi
geŋ kane onniyo muno an di lekka daa k'omɓo
kollo.»

Sulɗi ɗoŋ mazzini ti ɗoŋ aware
(Matiye 9.16-17; Markus 2.21-22)

36 Isa y'an di ruute ono ombiɗe eŋ̃ŋ̃o sey,
y'ede: «Beehiye ye wenɗa yi sitte buuɗ̃e kalle
aware kono y'a-t'obbira ekki kalle mazzini me,

para maŋ kalle wede aware ki ti y’ zitto wo
buuɗe kalle wede aware ki zitto’ŋ geŋ, ti kalle
mazzini an ki t’okkiya ye. 37 Wo beehiye ye
wenɗa yi t’eepe toote k’iŋ̰ŋ̰i biŋ̰ wede oozige
ɓotto adda riitile wede mazzini me, para maŋ
toote wede oozige ɓotto geŋ y’a-ɓatte riitile, toote
a t’oɓi siiɗo wo riitile a latte pây. 38 Ki too maŋ i
dehu toote wede oozige ɓotto geŋ eepiyadí adda
riitile wede aware. 39 Geŋ wede tuuku yi t’iiɓe
toote wede iine maŋ, toote wede oozige ɓotto geŋ
yi ki y’ dehe ye kono y’a t’eese: “Wede iine uŋse
a jiire.”»

6

Isa ti onniyo ere ki puukiyo
(Matiye 12.1-8; Markus 2.23-28)

1 Onniyo soo ere ki puukiyo Yawudiyagi maŋ,
Isa yi doopiɗe t’adda domɓi ɗoŋ ki geme ti
sanalliyagí. Aame geŋ kane sanalliyagí an sattita
geme, an t’aɗɗuzu an t’ayɗu. 2 Kane Pariziyeŋ
oŋgo an di ruute, an’de: «Ki moo me kun d’isiyo
munɗa wede oogiradiŋ ti k’ele urzi k’isiyo ye, a
onniyo ere ki puukiyadiŋ te?» 3 Maŋ Isa y’an
di’n gime onamaŋ, y’ede: «Ki kotto kun gire
munɗa wede ti kaaga onniyo soo yode Dawut
y’ize ti ɗoŋ a itadí, aame mosogo ti’ni ziiɗa geŋ
me. 4 Yi-t’iide adda Ɓoy Raa wede an ikkima ki
golmodo, y’a ziki mappa wede an i ele seɗeke a
Raa, wo yode ti ɗoŋ a itadí an d’iimi*. Wo Raa
y’an k’ize munɗa ye, ki too maŋ kane an k’ede

* **6:4** 6.4 Kun wollo adda mattup ki 1 Samiyel 21.2-7.

ye urzi an d’oomi me, oogiradiŋ t’ele urzi a ɗoŋ
seɗeke ɗaŋŋal†.» 5 Maŋ Isa y’an di ruute, y’ede:
«Nuŋ wede an n’ehe aa ulo wede eŋ, o d’ede urzi
k’isiyo munɗa wede aa addó i dehu ekk’onniyo
ere ki puukiyadiŋ te.»

Wedusu beezí unto
(Matiye 12.9-14; Markus 3.1-6)

6 A onniyo ere ki puukiyo Yawudiyagi ti doolo
maŋ, Isa yi-t’iide adda ɓoy wede Yawudiyagi ge
dooyiso, y’a iise dooyiso ɗuwo. Adda ɓoy geŋ i
d’ede wedusu soo iŋkino beezí wede k’ammade
unto. 7 Kane ɗoŋ suuniyo k’oogoro ti Pariziyeŋ,
an dehu an t’oone urzi an di sakiya Isa, kono
kamo an di wolliyo koomadí, a onniyo ere ki
puukiyo Yawudiyagi a wede yi-t’ela beeko ko?
8 Wo yo Isa yi suune elkisadaŋ te, iŋkino maŋ
yi di ruute a wede beezí unto geŋ, y’ede: «Kee
ki t’oozo, ki t’ôhor a ɗaana ɗuwo pay kino.»
Maŋ wede y’a t’iiziga, y’a t’îhira a umayí geŋ̰ŋ̰o.
9 Saŋ Isa y’an di ruute, y’ede: «N’un di’n tondo
ɗo, oogiradiŋ t’ele urzi k’isiyo ki moo me a
onniyo ere ki puukiyadiŋ te? A wedusu ki-d’ise
beehiye kunuŋ, ki-d’ise ulsu ko? Wedusu k’a
y’utte kunuŋ, k’a yi t’îde ko?» 10 Aame geŋ kane
ɗoŋ pay Isa yi di’n wolliyo adda k’edayaŋ, wo
saŋ yi di ruute a wede geŋ, y’ede: «Beezá ki
y’onɗo.» Maŋ y’a y’unɗe, wo beezí a t’ikkima.
11 Wo kane ɗoŋ suuniyo k’oogoro ti Pariziyeŋ geŋ
addaŋ a ûune ti kulkuwo, an di rootiyto ti tuddaŋ
a munɗa wede an aane an i d’ise a tukk’Isa geŋ
me.

† **6:4** 6.4 Kun wollo adda mattup ki Lebitik 24.9.

Beeriyo ɗoŋ zina k'Isa
(Matiye 5.1; 10.1-4; Markus 3.13-19)

12 Aame geŋ saŋ Isa y'a-gili k'ekki kesse kono
y'a tonde Raa, wo diɗɗo y'a-t'umpile pay ti
tondiyo Raa. 13 Aame ume i t'umpile maŋ, Isa
y'a wiike sanalliyagí, wo yi biire ti diinayaŋ ɗoŋ
koomat makumu sire y'anni wiike sundaŋ ɗoŋ
zina. 14 Kane sumɓiyagaŋ: Simo wede Isa y'a
yi wiike sundí soo te Piyer, wo leemadí Andire;
Zak, Zaŋ, Pilip, Bartelemi, 15 Matiye, Toma wo
Zak ulo k'Alpe; Simo wede an yi waaku wede
addí wehini kono siiɗadí me; 16 Ziidas ulo ki Zak,
wo Ziidas Iskariyot wede saŋ y'a t'owila Isa.

17 Saŋ maŋ t'ekki kesse Isa ti kane ɗoŋ yi biire
an di ɗiigo ki bere wede ekki kesse geṉṉo batum,
a ume wede sanalliyagí ɗoŋ ɓaadaŋ an t'ugiye.
A ume geṉṉo toŋ i d'ede ɗoŋ duuru ɓaadaŋ an
iido ti siiɗ̃o Ziide pay, ti geeger Zeruzalem, wo
ti geeger Tir ti Sidoŋ ɗoŋ a biza bar. 18 Kane
an iido kono an deɦu an di y'olliga wo y'an
t'ele beeko a enɗanzaŋ. Wo kane ɗoŋ siitanɗani
an'ni dabirsa geŋ, y'an d'ele beeko. 19 Kane ɗoŋ
duuru pay an deɦu an di botte tudde k'Isa, kono
toogo i d'aɗɗiya ti tuddí, an d'ooniyo beeko pay.

Uŋsuwo wo dabar
(Matiye 5.1-12)

20 Iŋkino maŋ Isa y'a zibbe edayí k'ume sanal-
liyagí wo y'a ruute, y'ede:
«Uŋsuwo a kune ɗoŋ un k'ede munɗa ye,
kono Moziko Raa tod'te ki kune.
21 Uŋsuwo a kune ɗoŋ aŋkeṉṉo mosogo t'unni
tôwwo,

kono saŋ maŋ omɓo t’un di’n pilɗey.
Uŋsuwo a kune ɗoŋ aŋkeṉṉo kun môolo,
kono saŋ maŋ kun di koobitey.
22 Uŋsuwo a kune aame ɗuwo an un olmiɗe,
an unni koogire, an unni kalɗita wo an un
rootiyto ono ɗoŋ ulpi a egguŋ, kono kun ziipe
adduguŋ a nuŋ wede an n’ehe aa ulo wede eṉṉo.
23 Aame sulɗi geŋ an iina maŋ, kune ulbuguŋ un
iso uŋse wo kun olɗito uŋsuwo k’awwa, kono
munɗa wede Raa yi dehu y’un t’eley geŋ, yoŋ
ɓaadaŋ y’unni delliyo a kandaane. Geŋ iŋkino
kay kane maawaŋ an’ni dibire nebiyagi ɗoŋ ti
kaaga me.
24 Wo ɗe dabar a kune ɗoŋ bey,
kono uŋsuwaguŋ kun t’uune baa.
25 Dabar a kune ɗoŋ aŋkeṉṉo omɓo t’unni palɗa,
kono saŋ maŋ mosogo t’un di’n t’îdey.
Dabar a kune ɗoŋ aŋkeṉṉo i koobiyto,
kono saŋ maŋ kun di lekkey adda môolo wo kun
d’ôoley ti zumari a edaguŋ.
26 Dabar a kune aame ɗuwo pay an unni
tamma maŋ, kono geŋ iŋkino kay kane maawaŋ
an ize ti ɗoŋ an ti t’isiyo tuddaŋ aa nebiyagi.»

Geyyiso ɗoŋ k’aduguŋ
(Matiye 5.39-47)

27 «Wo n’un di rooto a kune ɗoŋ i n’ollige: Kun
geyyo kane ɗoŋ ti kune adu, kun an iso beehiye
a ɗoŋ unn’olmiɗe me. 28 Kun zaapo beeko a
ɗoŋ unni duuɗiyo, wo kun tondo Raa kono ɗoŋ
i rootiyto ono ulpi a tukki kune. 29 Aame wede
yi ki diiṉe a toɓɓisadá ki bita maŋ, ki kama
toɓɓisadá̰ ere soo toŋ maŋ y’a ki ti daaṉa. Aame

wede yi t'umɓe kallayá wede goole maŋ, ki-oolo
kallayá wede ɲ̰eŋku t'adda toŋ y'a t'amɓo pây.
30 Wede tuuku yi tondiyo munɗa ti beezá maŋ,
ki eelo, wo aame wede yi t'umɓe munɗazá maŋ,
ki y' tonda ye. 31 Munɗa wede kun dehu ɗuwo
an un d'ise geŋ, a kane toŋ kun an iso iŋkino
kay.

32 Aame kun geyyiso ɗoŋ unni geyyiso ɗaŋŋal
maŋ, sunduguŋ ede ɗey ko? Ɗerec, ɗoŋ k'olɗiko
toŋ kane an geyyiso ɗoŋ an'ni geyyiso kay. 33 Wo
aame kun isiyo beehiye a ɗoŋ unn'isiyo beehiye
ɗaŋŋal maŋ, sunduguŋ ede ɗey ko? Ɗerec,
kane ɗoŋ k'olɗiko batum toŋ an isiyo iŋkino kay.
34 Aame kun eliyo see a wede kun elkiyo y'un
yi kima ɗaŋŋalaŋ maŋ, geŋ sunduguŋ ede ɗey
ko? Ɗerec, ɗoŋ k'olɗiko toŋ kane an eliyo see
a ɗoŋ k'olɗiko ɗoŋ aana an yi kima. 35 Wo ki
too maŋ kun geyyo kane ɗoŋ ti kune adu, kun
an iso beehiye, kun an elo see me wo kun zaape
adduguŋ eego ye aame an un ki y' gime ye toŋ
maŋ. Iŋkino maŋ munɗa wede Raa yi dehu y'un
t'eley geŋ yoŋ ɓaadaŋ, wo kun t'isey iɲ̰ɲ̰i ki Raa
goole a jiire pay. Ɗerec, yoŋ wede beehiye a ɗoŋ
i ki rootiyo koɗuwo a yode ye, wo a ɗoŋ bundiɗi
pây. 36 Kun t'iso ɗoŋ i wolliyo sommagi ɗuwo,
aakede Meeguguŋ Raa toŋ yi wolliyo sommagi
ɗuwo.»

Ki ɗekke booro a tukki bakadá ye
(Matiye 5.48; 7.1-12; 15.14; 10.24-25; 7.3-5)

37 «Kun ɗekke booro a tukki wede tuuku toŋ
maŋ ye, geŋ Raa toŋ yi ki ɗekka booro egguŋ
ye. Kune ɗoŋ oŋgoŋ kun i seeɗa ti booro ye,

geŋ booro Raa toŋ t'un ki'n seeɗa ye. Kun oyyo
isiyo tambobino a wede tuuku toŋ maŋ, geŋ Raa
toŋ y'un t'isa tambobino. 38 Kune a wede tuuku
toŋ kun i elo, geŋ Raa toŋ y'un t'eela. Y'un
t'eela ɓaadaŋ adda munɗaguŋ ɓoo, sokkiyo wo a
pilɗita. Ɗerec, dooziyo ere kun dooziyo a ɗuwo
gette, Raa toŋ y'un ti dooza a kune iŋkino kay.»

39 Isa y'an di ruute ono ombiɗe sey, y'ede:
«Kun ollo, wede koosiyo'ŋ bakadí koosiyo yi
y'arkiɗe ko? Para maŋ sirwaŋ pay an di
silɗiti adda k'olɗe. 40 Sanallusu geŋ, yoŋ t'ekki
wede dooyisadí ye, wo ɗe wede tuuku yi-duuye
beehiye maŋ, y'a t'ise aa wede dooyisadí. 41 Ki
moo me ki wolliyo un̰umu wede adda k'ersa
leemadá, wo undumu wede adda k'ersa kee, ki
gi di y'owwiyo ye me? 42 Ɗe mummino k'a aane
ki di roote a leemadá, k'a t'eese: "Leema ki nuŋ,
k'oolo n'a di t'amɓo un̰umu wede adda k'ersadá
en̰n̰o", wo undumu wede adda k'ersadá, kee
ba̰tum ki ki y' wolliyo ye me? Kee wede biza sire
sire, ki t'amɓo undumu wede adda k'ersadá ɗoo,
iŋkino k'a wolla keren̰, saŋ k'a t'amɓa un̰umu
wede adda k'ersa leemadá kollo.»

Undumu ti in̰n̰izí
(Matiye 12.33-37; 7.16-21)

43 «Undumu wede beehiye'ŋ, in̰n̰i ulpi yi ki
t'ehe ye, wo undumu wede ulsu toŋ, in̰n̰i beehiye
yi ki t'ehe ye. 44 Undumu tuuku toŋ ki y' suune
t'urzi k'in̰n̰izí. Geŋ iŋkino in̰n̰i tormo ki ki rakke
ye ekk'un̰dumu k'ahimagi me, wo in̰n̰i k'inda
bin̰ ki ki rakke ye ekki woskani me. 45 Wedusu
wede beehiye'ŋ, beehiyko t'ettiyo ti sulɗi ɗoŋ

beeɦiye y'ukume adda k'addí, wo wedusu wede ulsu'ŋ, munɗa ulsu y'ettiyo ti sulɗi ɗoŋ ulpi y'ukume adda k'addí. Ɗerec, munɗa wede wedusu y'okumso adda k'addí geṉṉo aɗɗiya ti bizí me.»

Ɓoyɗi sire
(Matiye 7.24-27)

46 «Ki moo me kune kun di n' waaku
"Galmeegey, Galmeegey", wo kun ki t'isiyo ye
munɗa wede n'un rootiyo me? 47 Wede tuuku
y'ettiyo ki tuddó, y'ollige onamó wo yi sooru
eego maŋ, nuŋ n'un di roote yoŋ geŋ yi deeyiso
aa wee wee. 48 Yode geŋ yi deeyiso aa wede
y'oozige ɓoy. Yoŋ geŋ yi d'ittiba olɗe sohuru wo ita ɓoy y'a di ziipe eego paŋgiragi. Kuyyo ti gilo wo ooye y'a ûune i palɗita waawiye. Bormo gette t'a ŋiiya ɓoy geṉṉo wo toŋ maŋ y'a k'iddira
ye, kono ɓoy geŋ oozigayí koɗuwo. 49 Wo ɗe
wede y'ollige onamó wo yi ki sooru eego ye maŋ, yoŋ geŋ yi deeyiso aa wede y'a t'iiziga ɓoy a siiɗo daa ki zaapu k'ita ɓoy. Ooye y'a ûune i palɗita waawiye. Bormo gette t'a ŋiiya ɓoy geṉṉo, wo a kaamiki ɓoy a ruuge, a ṉulile pay.»

7

Zaapu k'adde ki goole k'asigiryagi
(Matiye 8.5-13; Zaŋ 4.46-54)

1 Aame Isa onamí a ɗoŋ duuru y'a ti'n ɗiŋge
pay maŋ, y'a t'iiziga y'a iŋgile geeger Kaper-
nayim. 2 A ume geŋ i d'ede goole k'asigiryagi
meeda ki Romeŋ, yoŋ i-d'ede wede naabo yi y'
giyye ɓaadaŋ wo yi-t'iire eeni y'unto. 3 Aame

goole k'asigiryagi geŋ y'illiga taaya k'Isa maŋ, yi
d'igibe ɗoŋ i dokkiyo Yawudiyagi miibi ki tukki
yode, an i-d'oɓo bey kono y'a ette y'a uttey wede
naabadí. 4 Kane deero geŋ an iiney a sirpa k'Isa
maŋ, an i-d'iise oɓe bey an koɗɗime, an'de:
«Wede eŋ, y'îide kee k'a ette k'a di y' noogey,
5 kono yoŋ geŋ siiɗadey yi ti giyye, wo ɓoy wede
in di dooyiso toŋ ay iiziga yode.» 6 Iŋkino maŋ
Isa an di giyye ti kane kaŋ soo, an d'iŋgile. Aame
yoŋ y'iiney goppoŋ ti ɓoy maŋ, goole k'asigiryagi
meeda yi d'igibe laŋziyagi, an i-di ruute, an'de:
«Goolayey y'ede: Galmee'ki nuŋ, kee ki naate
ye, kono nuŋ ni k'îide ye k'a ette ki ɓoozó me.
7 Geŋ kono k'iŋkino ni wulle tuddó maŋ, nuŋ
batum o k'ede urzi n'a k'ette ki tuddá ye. Wo tiŋ
geŋ miŋ ki rooto munɗa soo kono wede naabadó
y'a t'oone bee. 8 Iŋkino nuŋ batum n'ottilso
a ɗoŋ deero t'eedó, wo i d'ede asigiryagi ɗoŋ
nuŋ goole t'eedaŋ. Aame ni rootiyo a wede soo:
"K'odo!" maŋ, geŋ yi d'eŋgilso. Aame ni rootiyo
a wede doolo: "K'edi!" maŋ, geŋ yi d'ettiyo. Wo
aame ni rootiyo a ɓulayó: "Naabo ette ki-t'iso!"
maŋ, geŋ yi-ti t'isiyo.» 9 Aame Isa y'illiga ono
gen̰n̰o maŋ, y'a ziiɗa giggirí kono yode geŋ me,
wo y'a-gime ki tukki ɗoŋ duuru ɗoŋ i yi daaniya,
y'an di ruute, y'ede: «Kun ollo, n'un di rooto:
Adda siiɗo k'Izirayel batum toŋ, ni k'uune ye
wede a zaape addí a Raa aa yode kino eŋ me.»
10 Wo kane ɗoŋ zina an di-gime ki ɓoy, an iide
maŋ an y'uuney wede naabo y'uune bee.

Balɗiya k'ulo obulsu ki mandaayawa

11 Saŋ maŋ tiŋ geŋ Isa y’a iŋgile ki geeger
sundutú Nayin, sanalliyagí ti ɗoŋ duuru ɓaadaŋ
an di y’ daaniya. 12 Aame y’iiney goppoŋ ki
biza bumɓu ki geeger gettiyo maŋ, an a-t’ikkima
ti ɗuwo an t’ette ottibe nuune k’ulo obulsu ki
mandaayawa yoŋ soo ɗaŋŋal y’inda. Wo ɗoŋ
ɓaadaŋ ti geeger gette a itatú. 13 Aame Galmeega
yi wulle erewo gettiyo maŋ, i di t’ize sommagi,
wo yi di ruute, y’ede: «Koŋ m’anna, m’ôole ye.»
14 Saŋ y’a d’iide goppoŋ ki sirpa saŋgali y’a-
butte, maŋ ɗoŋ i sarkiya an t’îhira, wo Isa y’a
ruute, y’ede: «Ulo ki nuŋ n’a di rooto, ki t’onno!»
15 Maŋ wede inda y’a t’iizi, y’a-guune, y’a iise
rootiyto, wo Isa yi di y’ele a meedí. 16 Kane ɗoŋ
pay orgiso t’anni ziiɗa, wo an tamma Raa, an’de:
«I uɗɗo nebi goole a diinayiŋ, wo Raa y’ukko
noogiyo ɗoŋzí!» 17 Wo a munɗa wede Isa y’ize
geŋ, rabiladí a-tiipe adda siiɗo Ziide pay, wo ti
siiɗiyagi pay ɗoŋ i ti ɗuule.

Ɗoŋ zina ki Zaŋ Batis
(Matiye 11.2-6)

18 A sulɗi ɗoŋ pay ize geŋ, a goolayaŋ Zaŋ
Batis sanalliyagí an i-di t’îide taaya. Maŋ yoŋ
yi wiike ɗoŋ sire ti diinayaŋ, 19 wo y’an igibe ki
tukki Galmeega kono an ti y’ tondo: «Kee miŋ
Almasi Raa yi biire, saŋ a etto ko? Kunuŋ ay di
dello wede doolo ko?» 20 Aame an iiney a sirpa
k’Isa maŋ, an i-di ruute, an’de: «Kaye Zaŋ Batis
y’ayn’igibo kono ay ki ti tonde: “Kee miŋ Almasi
Raa yi biire, saŋ a etto ko? Kunuŋ ay di dello
wede doolo ko?”» 21 A ume geŋ miŋ Isa y’an
d’ele beeko a ɗoŋ k’eeni ɓaadaŋ, ɗoŋ kesiyagaŋ

soo soo, wo ɗoŋ an d'ede siitanɗani a eedaŋ, wo
koŋzayi ɓaadaŋ edayaŋ y'an di'n ihinte. 22 Saŋ
y'an di'n gime onamaŋ, y'ede: «Kun'do a Zaŋ,
kun i-t'ôodoy taaya a munɗa wede kun wulle wo
kun illiga eŋ me: Koŋzayi an di wolliyo kereŋ̰,
ɗoŋ jekese an sooru beehiye, ɗoŋ bitiɗe an t'ize
kamileŋ̰, duŋgiyagi an d'ollige, ɗoŋ unto an di
bilɗe, wo Rabila Majjaanawa an an gizite a ɗoŋ
an k'ede munɗa ye*. 23 Wo uŋsuwo a wede y'a
ziiɗa zakiɗi kono nuuno bini ɗaŋgu!»

Rootiyo k'Isa a tukki Zaŋ Batis (Matiye 11.7-11)

24 Ɗoŋ zina ki Zaŋ Batis an t'iŋgile maŋ, saŋ
Isa y'a iise rootiyto a ɗoŋ duuru a tukki Zaŋ,
y'ede: «Kun iide k'adda balɗa wolliyo ki moo
me? Ki wedusu wede aa alala ere maaye yi
t'agisa gettiyo ko? Aha! 25 Ɗe iŋkino kun iide
wolliyo ki moo me? Ki wedusu yi t'usse kallagi
majjanɗani ko? Wo ɗe kane ɗoŋ ossiyo kallagi
majjanɗani wo an lekkiyo togos geŋ, an lekkiyo
adda ɓoyɗi mozagi. 26 Ɗe kun iide wolliyo ki
moo me? Ki nebi ko? Eyye, wo kun ollo n'un di
rooto, yoŋ geŋ yi jiire nebi sey. 27 Derec, ono eŋ
an riiŋe ti kaaga adda mattup ki Raa a tukki Zaŋ,
an'de:

“Kun ollo, nuŋ n'a t'igiba wede zindó y'a ooguma
ki poone ti kee,
y'a di t'okkimey urzizá†.”»

28 Isa y'a ruute sey, y'ede: «Kun ollo, n'un di
rooto, ti diine ɗuwo ɗoŋ pay erayi an ehe geŋ,

---

* **7:22** 7.22 Kun wollo adda mattup ki Ezayi 35.5-6 wo 61.1.
† **7:27** 7.27 Kun wollo adda mattup ki Malasi 3.1.

wede aase goole a ceere Zaŋ umbo. Wo iŋkino
toŋ maŋ, wede yoŋ n̰eŋku a jiire adda Moziko
Raa geŋ, yoŋ goole yi jiire Zaŋ. 29 Kane ɗoŋ pay
ti ɗoŋ seɗɗu jibaaye batum toŋ an di y'illiga, an
di zuune Raa yoŋ ki diine, maŋ an d'iyye Zaŋ y'a
ti'n zuyye batem. 30 Wo kane Pariziyeŋ ti ɗoŋ
suuniyo k'oogoro, an di giigira munɗa wede Raa
yi dehu y'aase a kane me, maŋ an di-tuuge Zaŋ
y'a ti'n suyye batem me.»

31 Isa y'a ruute sey, y'ede: «Ɗoŋ aŋken̰n̰o eŋ
n'a t'eese kane aa wee wee? An deeyiso aa wee
wee? 32 Kane an deeyiso aa in̰n̰i an ti guune
a bere ɗoŋ duuru, an di waakutu eebaŋ, an
d'eesiyo: "Kaye ay un di biiha siraro toŋ maŋ,
kun ki d'immira ye! Ay un d'ûure ôoro k'unto
toŋ maŋ, kun ki d'îile ye!"

33 Iŋkino Zaŋ Batis y'iina geŋ, yi k'omɓo
mappa ye, toote k'in̰n̰i bin̰ yi k'iiɓe ye, wo kun
di rootiyo, kun'de: "Yoŋ i-d'ede siitan a eedí."
34 Wo nuŋ wede an n'ehe aa ulo wede eŋ, n'iina
maŋ ni d'omɓo ni soɓo, wo kun di rootiyo,
kun'de: "Kun wollo, wede eŋ y'elkiyo miŋ a
omɓo ti soɓo toote k'in̰n̰i bin̰ ɗaŋŋal, yoŋ laŋze
ki ɗoŋ seɗɗu jibaaye wo ti ɗoŋ k'olɗiko oŋgo."
35 Wo Raa'ŋ suuniyo k'ono ere i d'ede, ɗuwo an
ti zuune tod'te ki diine t'urzi k'in̰n̰izí pay.»

Isa ti erewo t'isiyo olɗiko

36 I d'ede wede soo iŋkino yoŋ Pariziyeŋ, y'a
wiike Isa y'a oomey di yode. Isa y'a t'iide di wede
gen̰n̰o wo an di-guune an d'oomi. 37 I d'ede adda
geeger gette, erewo sundutú ti môolo k'isiyo
k'olɗiko. Aame t'illiga Isa an ti guune omɓo

di wede Pariziyeŋ geṉṉo maŋ, ti d'umɓo ulo
diŋgile an ikkima ki m̃okkolo sundutú albaatir,
adda egey ɗoŋ eeɗiyadaŋ uŋse. 38 Ti-t'iide dar
k'Isa a ume zoŋɗí wo t'a iise môolo, zoŋɗí t'a
ti'n zuyye ti zumartú, t'a ti'n zippite t'ilaltú, ti-
d'ize puuc a zoŋɗí i-kaza ottilsatú ɓaadaŋ a yoŋ
me, wo ti di yirgite egey geŋ a zoŋɗí. 39 Aame yo
Pariziyeŋ wede i wiike Isa yi wulle iŋkino maŋ,
y'a ruute t'adda k'addí, y'ede: «Aame wede eŋ
yoŋ nebi ki kotto maŋ, y'a ti suune erewo ere i y'
butte gettiŋ wee te, tod'te ere an amɓu sundutú
k'isiyo k'olɗiko.» 40 Iŋkino Isa y'a t'ihina bizí, yi
di ruute a Pariziyeŋ, y'ede: «Simo, nuŋ oo ede
ono n'a di roote.» Maŋ yi di'n gime onamí, y'ede:
«Wede dooyiso, ki rooto.» 41 Isa y'a ruute, y'ede:
«I d'ede ɗoŋ sire, an i di kime soŋko ki wede y'an
ele see. Wede soŋ yi di-kime tamma meeda paat,
wo soŋ tamma ada paat. 42 Aakede kane an k'iine
kamatú ye geŋ, wede y'an d'ize beeko, sirwaŋ
pay seezaŋ y'an di y'îide. Kane ɗoŋ sire geŋ,
wede a yi geyye a di ceere tuuku me?» 43 Simo yi
di'n gime onamí, y'ede: «A elkiyadó maŋ, yi ize
beeko a wede seezí ɓaadaŋ a jiire wo yi-di y'îide
geṉṉo.» Isa yi di ruute, y'ede: «Ono geŋ ki ti'n
ɗik̃ke ɗerec.»
44 Maŋ Isa y'a-gime ki tukk'erewo gettiyo, wo
yi di ruute a Simo, y'ede: «Erewo ette ki ti
wolliyo ɗe'ŋ? Nuŋ ni-t'iido adda ɓoozá wo ahu
toŋ k'o k'eele ye k'opilso zoŋɗó me, wo ɗe tod'
t'o t'upile zoŋɗó ti zumartú wo t'a zippite t'ilaltú.
45 Kee ki ki n' ziiɗa yop k'o k'ize puuc a toɓɓisadó
ye, wo ɗe tod'te t'ume n'iina geŋ miŋ, ti k'iili
ye k'isiyo puuc a zoŋɗó me. 46 Kee egey k'iṉṉi

k'olibiye a eedó k'o ki yirge ye, wo tod' t'o
di yirgite egey ɗoŋ eeɗiyadaŋ uŋse a zoŋɗó.
47 Kono kamo n'a di rooto: geyyiso ere ɓaadaŋ
t'ize gette i-kaza t'olɗikatú ere ɓaadaŋ, tod'
t'uune tambobino. Wo a wede ooniyo tambobino
k'olɗikadí baata geŋ, yi geyyiso toŋ baata kay.»
48 Iŋkino maŋ Isa yi di ruute a erewo, y'ede:
«Olɗikadí ni t'ize tambobino.» 49 Kane ɗoŋ i-
guune omɓo ti yode'ŋ, wede soŋ yi d'elkiyo adda
k'addí k'addí, an'de: «Ita ɗoŋ kino eŋ miŋ ti
too me, isiyo tambobino k'olɗiko toŋ yi d'aaniya
me?» 50 Wo Isa yi di ruute a erewo, y'ede: «Kono
koŋ mi ziipe addí a nuŋ geŋ, m'utte m'aaho ti
toose.»

8

Erayi ɗoŋ i daaniya Isa

1 Saŋ maŋ tiŋ geŋ Isa y'a t'iiziga, yi d'ettiyo
geeger ti geeger wo ille ti ille, yi kazita Rabila
Majjaanawa ki Moziko Raa. Kane sanalliyagiɗoŋ
koomat makumu sire geŋ a itadí, 2 ti erayi miibi
ɗoŋ y'an ilmito siitanɗani wo y'an d'elo beeko
a enɗanzaŋ. Kane erayi geŋ Mariyam ere an
ti waaku Mariyam ti siiɗo Magdalla, tode ere yi
d'ilmo siitanɗani sarat t'ettú, 3 Zane ere ki Kuuza
wede i yeeriyo ɓoy ki mozigo Erod, Suuzan wo
erayi ɗoŋ ti doolo toŋ ede ɓaadaŋ, kane geŋ an
di noogiyo Isa ti sanalliyagí ti beezaŋ.

Ono ombiɗe t'urzi wede korso
(Matiye 13.1-9; Markus 4.1-9)

4 Ti geeger ere tuuku toŋ, ɗoŋ ɓaadaŋ an
d'iide tukk'Isa, an di-t'ugiye. Maŋ y'an di'n

duuye t’ono ombiɗe en̰n̰o, y’ede: 5 «I d’ede
wedusu soo iŋkino yi t’iiɗe korso buzuní k’adda
doomizí. Aame yi sakkisa geŋ, buzu oŋgoŋ a-
zilɗiti a urzi, ɗuwo an aa t’in̰yilse wo emɓi an
aa di tiɓɓe. 6 Buzu oŋgoŋ soŋ a-zilɗiti a ume
t’adda’ŋ paŋgiragi. Kane geŋ i t’uɗɗe maŋ, a
biiha kono kuyyo umbo. 7 Ɗoŋ soŋ a-zilɗiti adda
k’ahimagi, kane geŋ a t’uɗɗe wo ahimagi an
iiziga maŋ, an di’n ippe. 8 Ɗoŋ oŋgoŋ soŋ a-
zilɗiti a siiɗo ere beehiye, kane geŋ a t’uɗɗe, an
d’ihira wo an d’ehe: ulo muduso soo y’a ehe in̰n̰i
meeda meeda.» Maŋ Isa y’a ruute ti golla awwa,
y’ede: «Wede i-d’ede kuwwa k’ollige maŋ, y’ollo
koɗuwo!»

Ooɗibe k’ita a urzi k’ono ombiɗe
(Matiye 13.10-23; Markus 4.10-20)

9 Kane sanalliyagi k’Isa an di y’ tunde, an’de:
«Ono ombiɗe geŋ i-kaza moo me?» 10 Yoŋ y’an
di’n gime onamaŋ, y’ede: «A kune’ŋ Raa y’un
ele suuniyo ki sulɗi ɗoŋ ombiɗe ki Moziko Raa
te, wo a ɗoŋ oŋgoŋ sulɗi geŋ an an rootiyto’ŋ
t’ono ombiɗe. Iŋkino kane’ŋ an di wolliyo, wo
munɗa an ki y’ wolliyo ye, an d’ollige, wo ono
itadaŋ an ki ti suuniyo ye.
11 Kun ollo, ette ita k’ono ombiɗe: Buzu geŋ, i-
kaza ono Raa. 12 Buzu wede i zilɗiti a biza k’urzi
geŋ, i-kaza ɗuwo ɗoŋ ollige ono Raa. Saŋ Meeda
siitanɗani t’ettiyo, ono Raa t’adda k’addaŋ ti
t’oɗɗipe kono an ki ti zaape addaŋ a Raa wo an
ki t’oone uttiyo ye. 13 Buzu wede i zilɗiti a ume
wede t’adda paŋgiragi geŋ, i-kaza ɗuwo ɗoŋ
ollige ono Raa, kesiko an di’n seeɗu t’ulbe uŋse.
Wo ɗe ono sottadaŋ ti ki ti ɗeegu adda k’addaŋ

ye, an di zaapu addaŋ ki peeɗo booloŋ, wo
aame i aaniya naamiya munɗa maŋ, urzi zaapu
k'addaŋ a Raa an d'ooliyo. 14 Buzu wede i zilɗiti
adda k'ahimagi geŋ, i-kaza ɗuwo ɗoŋ ollige ono
Raa, wo ɗe saŋ elkisito, dehutu k'urzi maala wo
uŋsuwo lekkiyo duniya i ceeriyo eedaŋ. Iŋkino
an ki d'ohire ye a urzi Raa me. 15 Ki ɗaŋgu buzu
wede i zilɗiti a siiɗo ere beehiye'ŋ, i-kaza ɗuwo
ɗoŋ ollige ono Raa t'adde tasse wo beehiye. Ono
Raa an di'n boohiyo, an seeɗu zakiɗi an d'ohire
a urzi Raa, an aa d'ooniyo eebaŋ ti doolo.»

Ono ombiɗe a tukki pitila
(Markus 4.21-25)

16 «Wenɗa soo toŋ y'a t'oyye pitila kono y'a-
t'ossibe bogoro, ise yi-ti t'ele a ita k'oŋgali umbo.
Ki too maŋ y'a doɗɗe t'awwa kono ɗoŋ ette
k'adda biino an di wolle toore. 17 Sulɗi ɗoŋ
pay ombiɗe'ŋ, saŋ onniyo soo a t'ooɗiba ita,
wo ono ɗoŋ i ki dehu ɗuwo an k'olliga ye
geŋ, saŋ onniyo soo an di'n olliga, a t'aɗɗa a
toore. 18 Iŋkino maŋ kun koona mentikagi a
urzi k'ollige geŋ me. Ɗerec, a wede i-d'ede'ŋ,
an i-t'eela t'eego, wo ɗe a wede i-k'ede ye geŋ,
munɗazí wede booloŋ y'elkiyo yi t'oona toŋ, an
i-t'amɓa.»

Mekk'Isa ti zemɓadí
(Matiye 12.46-50; Markus 3.31-35)

19 Mekk'Isa ti zemɓadí an t'iide an di y'
t'ooney, wo kane an k'aane ettiyo k'ume yode
ye kono ɗuwo ɓaadaŋ. 20 Ɗuwo an i-di ruute a
Isa, an'de: «Meedá ti zemɓadá kane ti paate, an
dehu an ki ti wolle.» 21 Wo ɗe Isa y'an di'n gime

onamaŋ, y'ede: «Meedó ti zemɓadó, kane ɗoŋ
ollige ono Raa wo an sooru eego.»

Isa toogo i jiire maaye ɓaadaŋ (Matiye 8.18,23-27; Markus 4.35-41)

22 Onniyo soo Isa ti sanalliyagí an di gili adda
tooko, maŋ y'an di ruute, y'ede: «In ti doopo'ŋ ti
dar bar* ti nee.» Wo kane an d'iŋgile. 23 Aame
an doopiɗe geŋ, Isa y'a udige kuy. A kaamiki, i
d'iiziga maaye ɓaadaŋ adda bar, tooko i t'ôoniyo
t'ahu, an t'ize ooŋ̰e kono t'an di ti'n sooyiso.
24 Kane sanalliyag̃i an a d'iide sirpadí, an di
y'inne kaŋ ɗollite, an'de: «Wede dooyisadey,
wede dooyisadey, kine in t'unto!» Maŋ Isa y'a
t'inne, y'an iɗɗise maaye ti ahu ɗoŋ i kolzite
ɓaadaŋ geŋ me, wo a kaamiki maaye y'a ziiɗa,
ahu an t'udige ɗeɗɗek. 25 Saŋ Isa y'an di ruute,
y'ede: «Ki moo me kun ki zaapu adduguŋ a
nuuno ye me?» Wo kane orgiso t'anni ziiɗa, an
ziiɗa giggiraŋ wo an di rootiyto tuddaŋ, an'de:
«Yode eŋ moo wede me, kono yi di rootiyo a
maaye ti ahu toŋ an d'ollige onamí me!»

Eliyo beeko a wede i-d'ede siitanɗani a eedí (Matiye 8.28-34; Markus 5.1-20)

26 Saŋ Isa ti sanalliyagí an d'iiney a siiɗo
Gadara, tod'te ti dar bar ti nee a ɗaana siiɗo
Galile. 27 Aame Isa yi ɗeegu ti tooko geŋ, i
d'iide wedusu iŋkino ti geeger gettiyo, y'iide'ŋ
y'a y'ikkima. Yo wede geŋ i-d'ede siitanɗani a
eedí, ti kaagine yi k'ossiyo kallagi ye, wo yi ki

---

* **8:22** 8.22 Bar gette tod'te a Galile, siiɗo ere ti dar bar gette i lekkiyo kane ɗoŋ Yawudiyagi ye.

lekkiyo a ɓoy ye, lekkiyadí adda diine muuziyagi.
28 Aame yi wulle Isa maŋ, y'a iise ɗollite, y'a
iire zoŋɗí wo y'a ruute ti golla awwa, y'ede: «Ki
dehu moo a tukki nuŋ me, Isa Ulo ki Raa goole
a jiire pay? Ni ki tondiyo, ki ni dabire ye.» 29 Yi
ruute iŋkino kono Isa yi ruute siitan: «Mi t'aɗɗo
ti tukki yode me!» Siitan gette taŋ ɓaadaŋ ti-ti y'
seɗɗiyo a siiɗo. Iŋkino maŋ beyɗí an di kettiso ti
ziŋziri wo zoŋɗí an t'eliyo adda poole, kono y'a-
koone umayí soo, toŋ umbo yi-ti damɓu, siitan
t'a-di d'eŋgilso k'adda balɗa. 30 Isa y'a yi tunde,
y'ede: «Kee sundá wee wee?» Wede geŋ yi di'n
gime onamí, y'ede: «Nuŋ sundó Ɗoŋ Duuru.»
Yi rootiyo iŋkino kono siitanɗani a eedí ɓaadaŋ.
31 Wo kane siitanɗani an i d'oɓe bey a Isa, kono
y'an gi di roote an ki d'eŋgile k'adda k'olɗe wede
aakede bulɗume ye.

32 A ume geŋ i d'ede torɗo meeda ki kinzir
an elso ekki kesse. Kane siitanɗani an i d'oɓe
bey a Isa kono y'an t'ele urzi an t'ette adda
kinzirɗari geŋ̃ŋ̃o, maŋ y'an d'iyye. 33 Iŋkino
siitanɗani t'ek̃k̃i wede geŋ an t'uɗɗe, an t'iide
adda kinzirɗari. Wo torɗo gette t'awwa t'ekki
kesse t'a zide okko, kinzirɗari an t'iɓi adda bar,
an t'inda adda k'ahu.

34 Aame kane ɗoŋ k'elso an wulle munɗa wede
ize geŋ̃ŋ̃o maŋ, an d'ukke wo an an t'îide taaya
a ɗoŋ adda geeger wo a ɗoŋ i lekkiyto a domɓi
pây. 35 Ɗuwo geŋ an t'uɗɗito wolliso ki munɗa
wede ize. An iina a sirpa k'Isa maŋ, an y'uuna
wede i ede siitanɗani a eedí wo an t'uɗɗe geŋ,
yoŋ yi-guune a ume zoŋ k'Isa, yi t'usse kalle wo
eedí t'iido. Iŋkino kane geŋ orgiso t'anni ziiɗa.

36 Kane ɗoŋ i wulle munɗa wede ize, an an t’îide
taaya kaŋ mummino wede i-d’ede siitanɗani a
eedí y’a y’utte me. 37 Iŋkino maŋ kane ɗoŋ siiɗo
pay an i-di ruute a Isa ti siiɗadaŋ y’a eŋgile, kono
orgiso ti’ni ziiɗa ɓaadaŋ. Maŋ Isa yi-ti gili adda
tooko, y’a eŋgile.

38 Wede i ede siitanɗani a eedí wo an t’uɗɗe
geŋ, yi tondiyo Isa kono y’a lekke ti yode, wo
Isa y’a y’igibe, y’ede: 39 «Ki-kama di kee wo k’an
t’ôodoy taaya a sulɗi ɗoŋ pay Raa y’ize a kee geŋ
me.» Maŋ wede y’a-gime, y’an di-gizite a ɗoŋ
geeger sulɗi ɗoŋ pay Isa yi ize a yode geŋ me.

Eliyo beeko a erewo wo balɗiya k’uto Zayiris (Matiye 9.18-26; Markus 5.21-43)

40 Isa yi-gimo ti dar bar t’inno maŋ, ɗoŋ duuru
an di y’ ziiɗa bey sire kono kane pay an yi delliyo.
41 Aame geŋ i d’iina wedusu sundí Zayiris, yoŋ
goole ɓoy wede Yawudiyagi ge dooyiso. Y’a iido,
y’a iire a zoŋ k’Isa wo yi-d’oɓe bey y’a ette di
yode, 42 kono i-d’ede utí tiŋ soo ɗaŋŋal, ozzinatú
ette suma koomat makumu sire, tuddutú eeni
t’unto.

Aame Isa y’ette di yode geŋ, ɗoŋ ɓaadaŋ an di
y’ ŋayyu t’eŋ̰ŋ̰o t’eŋ̰ŋ̰o. 43 Ti diine ɗoŋ duuru i
d’ede erewo soo iŋk̰ino ti dabirsa, puuzo oɓite
t’itatú îide ozzine koomat makumu sire. Beytú
t’a zikkuwe pay a ɗoŋ daawiya, wo umbo wenɗa
soo toŋ yi ki ti diiwe ye. 44 Tod’ ti-t’iide ti dar
k’Isa, t’a-butte bize kallayí. A kaamiki yip oɓite
puuzo a îhira. 45 Isa y’a tunde, y’ede: «Wee wee
i ni butte me?» Kane pay an di ruute, an’de:
«Nuuno ye, nuuno ye.» Maŋ Piyer y’a ruute,

y’ede: «Wede dooyisadey, kee ɗuwo an ki ŋayyu
t’en̰n̰o t’en̰n̰o.» 46 Wo ɗe Isa y’a ruute, y’ede:
«Ɗẽrec, nũŋ wenɗa yi ni butte, kono n’a uwwe
toogo a uɗɗe ti tuddó.» 47 Erewo t’uwwe maŋ
Isa yi ti zuune, iŋkino to t’a iire zoŋɗí ti ŋoŋŋirso
burbur. A ɗaana ɗoŋ duuru geŋ ti di t’îide taaya,
ki moo me ti y’ butte wo mummino a kaamiki
t’a uune bee me. 48 Wo ɗe Isa yi di ruute, y’ede:
«Uto ki nuŋ, kono koŋ mi ziipe addí a nuuno
geŋ, m’utte m’aaho ti toose.»

49 Aame Isa y’a ti rootiyto iŋkino geŋ, wede
zina y’okko ti di goole ɓoy wede Yawudiyagi ge
dooyiso, wo yi di ruute a Zayiris, y’ede: «Utá t’a
t’ihe, kee ki y’ naate ye baa wede dooyiso me.»
50 Wo ono geŋ Isa yi’n illiga, maŋ yi di ruute a
Zayiris, y’ede: «Kee k’orgiɗe ye, ki zaapo addá a
nuuno ɗaŋŋal, utá t’utta.» 51 Aame an iiney adda
ɓoy ki Zayiris maŋ, a ɗoŋ duuru pay Isa y’an di-
tuuge k’ettiyo k’adda biino me, iide ti yode kane
Piyer, Zaŋ, Zak wo meek’uto ti mekk’uto ɗaŋŋal.
52 Kane ɗuwo pay an ɗollite môolo ɗaŋkar kono
k’uto. Iŋkino maŋ Isa y’an di ruute, y’ede: «Kun
ôole ye. Tod’ ti k’inda ye, ti moone moone.»
53 Wo kane an di y’okko maade kono an zuune
tod’ t’inda me. 54 Wo yo Isa geŋ yi ziiɗa beytú,
y’a ruute ti golla awwa, y’ede: «Uto ki nuŋ, mi
t’onno!» 55 A kaamiki undutú t’a gimo wo t’a
t’iiziga. Maŋ Isa y’an di ruute, y’ede: «Kun i eelo
omɓo.» 56 Kane maawutú an ziiɗa giggiraŋ, wo
Isa y’an di ruute, y’ede: «A wenɗa soo toŋ kun i
roota ye a munɗa wede ize eŋ me.»

9

Agisa ki sanalliyagi kane koomat makumu sire (Matiye 10.1-9,11-14; Markus 6.6-13)

1 Isa y’a-wiike sanalliyagi kane koomat
makumu sire, y’an d’ele toogo wo urzi ki
lommite siitanɗani ɗoŋ pay an t’ooney a
ɗaanadaŋ, wo k’eliyo beeko a enɗani ɗuwo.
2 Saŋ maŋ y’an igibe kazita k’urzi Moziko Raa
wo k’eliyo beeko a ɗoŋ k’eeni, 3 wo y’an di
ruute, y’ede: «Ki torguwaguŋ munɗa a beyguŋ
kun amɓa ye, ise dalka, ise eese, ise munɗa
k’omɓo, ise soŋko, ise wede tuuku toŋ kalle
ki sirwe y’amɓa ye. 4 Aame kun t’iidey adda
ɓoy tuuku wo an unni ziiɗey maŋ, kun di
lekkoy aŋgen̰n̰o bini eŋgilsaguŋ t’ume gen̰n̰o.
5 Aame tuuku ɗuwo an un ki’n ziiɗey ye maŋ, a
eŋgilsaguŋ ti geeger gette, odde zoŋguŋ toŋ kun
a ti tottigoy, geŋ i-kaza Raa ulbí uŋse ye ti kane
me.» 6 Iŋkino kane sanalliyagi an d’iŋgile, an
d’ettiyo ille ti ille, an di kazita Rabila Majjaanawa
wo an d’eliyo beeko a ɗoŋ k’eeni a ume tuuku
toŋ maŋ.

Erod ulbí i ooɗiyo kono suma k’Isa ti môolo (Matiye 14.1-2; Markus 6.14-16)

7 Erod yoŋ wede goole yi dokkiyo siiɗo Galile,
y’a illiga taaya ki sulɗi ɗoŋ pay isiyto geŋ me. Wo
munɗa y’a roote yi ki suune ye, kono ɗoŋ oŋgoŋ
an’de: «Zaŋ Batis yi bilɗo ti diine ɗoŋ unto me.»
8 Oŋgo an’de: «I gimo ki siiɗo nebi Eli.» Oŋgo
soŋ an’de: «I bilɗo nebi soo ti diine nebiyagi ɗoŋ
ti kaaga.» 9 Wo Erod y’a ruute y’ede: «Zaŋ miŋ
nuŋ batum n’an di ruute a asigiryagi an di-ɗikke

t’eedí me. Wo ɗe wede geŋ miŋ tuuku me, ɗoo
miŋ ni d’ollige yi d’isiyto sulɗi pay geŋ me?» Wo
yi dehu urzi Isa y’a-ti y’ wolle.

Eliyo k’omɓo a kuuli dupu paat
(Matiye 14.13-21; Markus 6.30-44)

10 Kane ɗoŋ zina k’Isa an ti gimo maŋ, an i-
di t’îide taaya a naabo pay ere an izo. Maŋ y’a
ti’n wiike an d’iŋgile ti yode, an t’irga siidaŋ
goppoŋ ti geeger an ti waaku Betsayda. 11 Wo
kane ɗoŋ duuru, umayí an di y’illiga wo an di’n
diine. Aame ɗuwo an iina maŋ, Isa y’anni ziiɗa
bey sire, y’an di gizite urzi Moziko Raa, wo a ɗoŋ
i dehu beeko tuddaŋ y’an d’ele beeko.
12 Peeɗo t’ette k’ooriyo maŋ, kane sanalliyagi
koomat makumu sire, an a d’iide sirpa k’Isa wo
an i di ruute, an’de: «Ɗoŋ duuru eŋ ki’n agiba,
an t’ette k’adda k’illiyagi ti ɓoyɗi ɗoŋ doome go-
goppoŋ en̰n̰o, kono an di t’ooney ume moone ti
omɓo, kono kine eŋ adda balɗa.» 13 Wo Isa y’an
di ruute, y’ede: «Omɓo an eelo kune batum.»
Maŋ kane an di ruute, an’de: «Kaye ay d’ede
miŋ mappa paat wo puuni sire ɗaŋŋal, koo ki
dehu kaye batum ay d’ette ay d’owilo omɓo a
ɗoŋ duuru pay en̰n̰o maŋ.» 14 An ruute iŋkino
kono kane ɗoŋ duuru an t’îde kuuli suma dupu
paat.
Isa y’an di ruute a sanalliyagí, y’ede: «Ɗuwo
eŋ kun ti’n konɗita kaŋ ogiysito ada paat, paat.»
15 Kane sanalliyagi an t’ize aa y’an ruute, an
ti’n gunɗite pay. 16 Isa y’a-ziki mappa paat ti
puuni sire gen̰n̰o, y’a t’umɓe edayí k’awwa ki
kandaane y’a ruute koɗuwo a Raa kono k’omɓo

gette. Maŋ mappa ti puuni y'a ɓurkite, y'an d'ele
a sanalliyagi kono an an di-dokkiɗa a ɗoŋ duuru
geṉṉo. [17] Kane pay geŋ an d'iimi wo an d'isse.
Wo omɓo ere uupite sanalliyagi an ti-tusse, a îide
dappa koomat makumu sire.

Isa miŋ yoŋ wee wee?
(Matiye 16.13-21; Markus 8.27-31)

[18] Onniyo soo Isa y'a t'irga siidí ti sanalliyagi,
yi tondiyo Raa. Aame geŋ y'anni tunde, y'ede:
«Ɗoŋ duuru an rootiyo nuŋ wee wee?» [19] Kane
an i di'n gime onamí, an'de: «Ɗoŋ soŋ an'de kee
Zaŋ Batis, ɗoŋ oŋgo an'de kee nebi Eli, wo ɗoŋ
oŋgo soŋ an'de kee nebi ti diine nebiyagi ɗoŋ
ti kaaga i bilɗo me.» [20] Wo yoŋ y'an di ruute,
y'ede: «Ɗe kune me, kun'de nuŋ wee wee?»
Piyer yi di'n gime onamí, y'ede: «Kee Almasi Raa
yi biire.»

[21] Maŋ Isa y'an d'undirɗe kono ono geŋ a
wenɗa soo toŋ an'ni ki roota ye. [22] Wo y'a
ruute sey, y'ede: «Geŋ ɗerec, nuŋ wede an n'ehe
aa ulo wede eŋ, i dehu n'a dabirey ɓaadaŋ.
Ɗoŋ i dokkiyo ɗoŋziŋ, deero ɗoŋ seɗeke ti ɗoŋ
suuniyo k'oogoro pây an di n' kiigirey, ɗuwo
an di n' seeɗey an di n' t'îdey, wo onniyo sire
k'aɗuwe maŋ Raa y'a ti n' balɗey.»

Urzi daaniya k'Isa
(Matiye 16.24-28; Markus 8.34–9.1)

[23] Saŋ maŋ Isa y'an di ruute a ɗoŋ pay, y'ede:
«Wede yi dehu y'a daane urzi nuuno maŋ, tuddí
batum y'a ti kiigira, onniyo ti onniyo ki unto toŋ
y'a oyye y'a t'inda kono nuuno, wo y'a ni daane.
[24] Iŋkino wede tuuku yi dehu boohiyo tuddí

k'aggadí maŋ, y'a ti dagga, wo ɗe wede tuuku
y'ooliyo tuddí kono nuuno maŋ, y'a t'utta. 25 A
wede koɗuwatú moo me sulɗi duniya pay y'anni
t'oone, wo tuddí y'a ti dagge ise y'a t'ettey k'ume
daggiya me? 26 Aame wede y'isiyo sukiyagi a
nuŋ wo a onamó maŋ, nuŋ wede an n'ehe aa
ulo wede eŋ, aame n'etto ti daryikadó wo ti
daryika ere ki Meegó wo ti ere ki maaleekiyagi
ɗoŋ kamileŋ̰ geŋ, nuŋ toŋ ni-d'isa sukiyagi kay a
wede geŋ me. 27 Derec iŋkino wo n'un di rooto:
Ɗoŋ oŋgoŋ ti diine kane ɗoŋ aŋkeŋ̰ŋ̰o eŋ an ki
ti t'inda ki poone pay ye, an di wolla Moziko Raa
te.»

Ume k'eda k'Isa i-gime tuware kar
(Matiye 17.1-8; Markus 9.2-8)

28 T'ume Isa y'a ti ruutite onamí geŋ îide suma
k'onniyo gessire maŋ, y'a-wiike ti yode Piyer,
Zaŋ wo Zak, an d'iŋgile k'ekki mokkolo kono an
tondey Raa. 29 Aame yi tondiyo Raa geŋ, ume
k'edayí a-gime siidí wo kallagí a t'ize tuwarɗi
kar. 30-31 A ume geŋ a kaamiki, adda toore wede
iido ti kandaane'ŋ i d'ede kuuli sire an rootiyto
t'Isa, kane geŋ Muusa ti nebi Eli, an rootiso a urzi
wede ki ɗaŋgu naabadí, y'a-t'indey a Zeruzalem.
32 Piyer ti eebí'ŋ kane an udige kuy. Wo aame
an t'inne maŋ, kane an wolliyo toore aɗɗiya
ti tukk'Isa wo kuuli sire an t'îhira a sirpadí.
33 Kane kuuli sire geŋ Isa an y'iili maŋ, Piyer yi di
ruute, y'ede: «Wede dooyisadey, beehiye'ŋ kine
in di lekke a eŋ̰ŋ̰o! Ay un d'okkima daabagi aɗo,
a kee soo, a Muusa soo, wo a Eli soo.» Wo yoŋ
yi ki y' suune ye munɗa wede yi rootiyo geŋ me.

34 Aame yi rootiyto iŋkino geŋ, i d’iido dondirso
ti di’n ippe kane geŋ me. Aame dondirso ti
ti’n ippe maŋ, orgiso t’anni ziiɗa. 35 Wo t’adda
dondirso an d’illiga golla, t’ede: «Eŋ Ulo nuuno,
yode wede ni y’ biire. Kun y’ollo!» 36 Aame
golla ti rootiyto geŋ, kane an wolliyo’ŋ uupe Isa
siidí ɗaŋŋal. Kane sanalliyagi a munɗa wede an
wulle an d’inniga ɗeɗɗek, aame geŋ munɗa a
wenɗa soo toŋ an i ki ruute ye.

Eliyo beeko a ulo i-d’ede siitan a eedí (Matiye 17.14-18; Markus 9.14-27)

37 Soggo ti soohe an ti ɗiige t’ekki mokkolo
maŋ, aame geŋ ɗoŋ duuru an t’iide okkime k’Isa.
38 Maŋ ti diine ɗoŋ duuru i d’ede wedusu, y’a
iɗili, y’ede: «Wede dooyisadó, ni ki tondiyo, ki
wollo sommagi k’ulo nuŋ, kono yoŋ miŋ soo
ɗaŋŋal. 39 Siitan ti y’amɓu maŋ, a kaamiki yi
d’eesiyo ɗollite, y’a-ti zehiso bar bar wo bizí i
d’aɗɗiyta goopiyagi. Tod’ ti di y’ dabirsa ɓaadaŋ
wo ti dehu ti ki y’ooli ye. 40 Nuŋ n’a tunde
sanalliyagá kono an ti-limmi siitan gette, wo ɗe
kane an ki d’iine ye.» 41 Maŋ Isa y’a t’ihina bizí,
y’a ruute, y’ede: «Kune ɗoŋ ulpi wo kun ki ziipe
adduguŋ a Raa ye. Nuŋ ti kaagine ni lekkiyo ti
kune, wo ɗe a nuŋ kun ki d’umɓe ye! Geŋ n’a
omɓiṋa ki da-daayum koo ti kune me? Ulá k’a
edi keṋṋo.» 42 Aame ulo y’ette k’ume k’Isa geŋ,
siitan gette t’a ti y’ ziɗɗe a siiɗo, y’a di zihite
bar bar. Wo ɗe Isa y’a t’iɗɗise siitan te kono t’a
t’aɗɗe ti tukk’ulo me, maŋ ulo’ŋ y’a uune bee,
wo yi di y’ele a meegí. 43 Wo ɗuwo pay an ziiɗa
giggiraŋ a toogo ere ɓaadaŋ ki Raa gette.

Ono k'Isa ɗoŋ ki sirwe k'untadí
(Matiye 17.22-23; Markus 9.30-32)

Aame kane pay an seeɗu giggiraŋ ɓotto a
munɗa wede Isa y'ize geŋ, yoŋ y'an di ruute a
sanalliyagí, y'ede: 44 «Kune'ŋ kun ollo koɗuwo
munɗa wede n'un roota eŋ me: Nuŋ wede an
n'ehe aa ulo wede eŋ, an di n' t'eley a bey ɗuwo.»
45 Wo kane ono geŋ itadaŋ an ki'n suuniyo ye, i
t'ize ombiɗe iŋkino itadaŋ an gi di'n suuniyo ye,
wo Isa an i d'orgiso kono an di y' tonde a ono
geŋ me.

Wee wee goole a jiire?
(Matiye 18.1-5; Markus 9.33-37)

46 Kane sanalliyagi an d'iise rootiyto ti tuddaŋ
kono an dehu an di suune, ti diinayaŋ miŋ wee
wee goole a jiire me. 47 Elkisadaŋ gette Isa y'a
ti zuune. Iŋkino maŋ yi wiike ulo ŋ̰eŋku, y'a
y'îhira a ɗaanadí, 48 wo y'an di ruute, y'ede:
«Wede tuuku yi seeɗu ulo aa yode eŋ bey sire
kono y'umɓe a sundó maŋ, geŋ aa yi seeɗu nuŋ
batum. Wo wede tuuku yi seeɗu nuuno maŋ, geŋ
aa yi seeɗu wede i n'igibo pây. Ɗerec, yo wede
ti diine kune pay eŋ yoŋ ŋ̰eŋku a jiire maŋ, geŋ
yode wede goole a jiire me.»

Wee wee yoŋ ki kune me?
(Markus 9.38-41)

49 Maŋ Zaŋ y'a t'ihina bizí, y'a ruute, y'ede:
«Wede dooyisadey, kaye ay di wullo wedusu soo
iŋkino yi lommite siitanɗani ti sundá, wo ay di
dihe ôhirayí kono yoŋ ti diinayey ye.» 50 Wo Isa
yi di'n gime onamí, y'ede: «Kun y'ôhira ye, kono
wede aduguŋ ye geŋ yoŋ ki kune.»

Ɗoŋ k'ille soo ki siiɗo Samari an giigira Isa

51 Aame onniyo ere Isa y'a-kima ki kandaane
aa guute goppoŋ maŋ, y'a ziiɗa zakiɗi y'a t'ette
ki Zeruzalem. 52 Yi d'igibe ɗoŋ zina an d'uugume
poone. Kane an d'iŋgile, maŋ an t'iide adda
k'ille soo ki siiɗo Samari kono an i-di t'okkimey
ume ɗeeguzí. 53 Wo kane ɗoŋ k'ille gette an
di-tuuge an di y' seeɗa me, kono yoŋ y'ette ki
Zeruzalem. 54 Aame kane sanalliyagi Zak wo
Zaŋ an illiga iŋkino maŋ, an di ruute, an'de:
«Galmeegey, kee ki dehu maŋ, ay tonde uwwo
ti kandaane t'a ɗeego t'an uute mendaŋ?» 55 Wo
ɗe Isa y'an gime, wo y'an di'n iipiɗe. [y'ede:
«Kune kun ki suune ye, unde ere tuuku un ede
te. 56 Ɗerec, nuŋ wede an n'ehe aa ulo wede eŋ,
n'iido'ŋ kono n'a ki dagge undiyagi ɗuwo ye, wo
n'an utte.»] Maŋ an d'iŋgile ki ille ti doolo.

Ɗoŋ i dehu daaniya k'Isa
(Matiye 8.19-22)

57 Aame kane a urzi geŋ, i d'ede wedusu soo
iŋkino yi di ruute a Isa, y'ede: «N'a ki daana
k'ume wede tuuku kee k'etta geŋ me.» 58 Wo Isa
yi-ti'n gime onamí, y'ede: «Ɓoo ti ɓoyɗutú wo
emɓi toŋ ti ɓoyɗizaŋ, wo ɗe nuŋ wede an n'ehe
aa ulo wede eŋ, oo k'ede ume ni ki ti t'ele eedó
n'a-ki puuke ye.»
59 Isa yi di ruute a wede doolo, y'ede: «Ki
ni daani.» Wo wede geŋ y'a ruute, y'ede:
«Galmee'ki nuŋ, k'o eeli urzi n'a ette n'a t'ottibo
meegó ɗo.» 60 Maŋ Isa yi di ruute, y'ede: «Ki'n
oolo kane ɗoŋ aa unto an d'ottiba tuddaŋ, wo
kee k'eŋgilo kazita k'ono ki Moziko Raa.»

61 Wede doolo sey y’a ruute, y’ede: «Galmee’ki
nuŋ, ni ki daana, wo ɗe k’o eeli urzi n’a di t’eeso
ɗoŋ ɓoozó ɗo.» 62 Isa yi di ruute, y’ede: «Wede
yi derku ti buŋgari wo y’a gelɗe ki daarí geŋ,
yoŋ beehiykadí umbo ki Moziko Raa te.»

10

Naabo ki sanalliyagi k’Isa kane ada sarat makumu sire

(Matiye 9.37-38; 10.7-16; Markus 6.8-11; Lik 9.3-5)

1 Saŋ maŋ tiŋ geŋ Galmeega yi biire sanalliyagi
ti doolo, kane ada sarat makumu sire, wo y’an
ikkipe sire sire, an d’uugume k’adda geegiryagi
ti omagi pay ɗoŋ yode batum yi dihe y’etta.
2 Y’an di ruute, y’ede: «Kane ɗoŋ duuru eŋ aa
doome goole y’ize k’ayɗu, wo ɗoŋ naabo baata.
Iŋkino kun tondo wede doome kono y’a-t’igibo
ɗoŋ naabo k’ayɗu. 3 Aŋkeŋ kun eŋgilo! Kun
ollo, n’un agisa eŋ aakede in̰n̰i damɓami k’adda
diine sullibagi. 4 A beyguŋ sõŋko kun amɓa ye,
ise eese, ise toɓiyagi ti doolo toŋ maŋ. A urzi
wenɗa soo toŋ kun t’eesey ye.

5 Aame kun t’iidey adda ɓoy tuuku maŋ, ki
poone kun d’eesoy: “Toose Raa ti koona adda
ɓoy en̰n̰o.” 6 Aame wede i dehu toose a ume
geŋ ed̃e maŋ, toose kune t’a koonoy eedí. Wo
aame wede iŋkino umbo maŋ, toose kune t’a-
kamoy ki tudduguŋ. 7 Ɓoy wede unni ziiɗey
maŋ, kun lekkoy aŋgen̰n̰o, kun d’oomoy, kun
d’ooɓoy munɗa wede ãn un t’eley me, kono

wede yi naabiya'ŋ i-d'ede urzi y'a oomi ti bey
ɗoŋ y'an naabiya. Kun ɗettitey ɓoy ti ɓoy ye.

8 Aame kun t'iidey adda geeger ere tuuku wo
an unni ziiɗey maŋ, kun oomoy munɗa wede
an un t'eley me. 9 Adda geeger gette, kun an
eloy beeko a ɗoŋ k'eeni, wo a ɗoŋtú kun an
di rootoy, kun'de: "Moziko Raa t'iina goppoŋ
ti kune." 10 Wo aame kun t'iidey adda geeger
ere tuuku wo ɗoŋtú an un ki'n ziiɗey ye maŋ,
kun d'eŋgiloy bere ɗoŋ duuru wo kun an di
rootoy a ɗoŋ pay, kun d'eesoy: 11 "Kaye odde
siiɗaguŋ wede a zoŋɗey toŋ ay un ti y' tottigo,
geŋ i-kaza Raa ulbí uŋse ye ti kune me. Wo
geŋ ono eŋ kun'ni suuno koɗuwo: Moziko Raa
t'iina goppoŋ ti kune." 12 Kun ollo, n'un di rooto,
onniyo ere Raa yi ɗekka booro gette, kane ɗoŋ
geeger Sodom booradaŋ t'a koona soodo ti ɗoŋ
ki geeger gettiyo.

13 Dabar a kune ɗoŋ geeger Korazeŋ! Dabar
a kune ɗoŋ geeger Betsayda! Ɗerec, aame
sulɗi k'armika ɗoŋ Raa y'ize di kune geŋ aŋki
y'aase a geeger Tir ti Sidoŋ maŋ, aŋki ti kaagine
ɗoŋzaŋ an t'ossite kallagi môolo wo tuddaŋ an
aa di kosse puure, wo an di-kime lekkiyadaŋ.
14 Kono kamo onniyo ere Raa yi ɗekka booro
gette, kane ɗoŋ geeger Tir ti Sidoŋ booradaŋ t'a
koona soodo ti ere ki kune. 15 Wo kune ɗoŋ
geeger Kapernayim, kun elkiyo miŋ Raa y'un ti'n
sika k'awwa ki kandaane ko? Aha! Raa y'un ti'n
ɗeega adda diine ɗoŋ unto.» 16 Isa y'an di ruute
sey a sanalliyagí, y'ede: «Wede un ollige maŋ,
geŋ aa y'ollige nuuno. Wede unni koogire maŋ,

geŋ aa yi koogire nuuno. Wo wede i ni koogire maŋ, geŋ aa yi koogire wede i n'igibo.»

Kama ki sanalliyagi kane ada sarat makumu sire

17 Kane sanalliyagi ada sarat makumu sire geŋ
an di-gimo ulbaŋ ôoniyo t'uŋsuwo, wo an di
ruute, an'de: «Galmeegey, siitanɗani toŋ an
ayn'ollige aame ay an rootiyo munɗa ti sundá
maŋ.» 18 Isa y'an di ruute, y'ede: «Nuŋ ni
wolliyo Meeda siitanɗani, t'a iiro ti kandaane
aakede omile mizzi. 19 Kun ollo, n'un ele toogo
ere kun d'ozire t'ekki mimbayi, t'ekk'ottiyagi wo
t'ekki toogo pay ere ki adu, wo munɗa un d'isa
ulsu a kune umbo. 20 Wo beehiye kune ulbuguŋ
un isiyo uŋse kono siitanɗani an un ollige, wo
ki too maŋ beehiye a ceere ulbuguŋ aase uŋse
kono sumɓiyaguŋ raaŋiyta adda mattup ki Raa
a kandaane.»

Isa ulbí uŋse
(Matiye 11.25-27)

21 Aame geṉṉo batum, Isa Unde Kamileṉ ti
di'n ûune add̃ĩ́ t'uŋsuwo wo y'a ruute, y'ẽde:
«Mee'ki nuŋ, kee Galmee'ki kandaane ti siiɗo, ni
ki tamma kono sulɗi eŋ k'an di'n umbiɗa a ɗoŋ
suuniyo k'ono wo a ɗoŋ eedaŋ soodo a elkiso
geŋ me, wo k'an t'iiɗiba ita a ɗoŋ aa iṉṉi suṉṉi.
Eyye Mee'ki nuŋ, geŋ ki dihe sulɗi a t'ĩsẽ iŋkĩnõ.
22 Sulɗi pay Meegó Raa y'o n'ele a beezó. Wenɗa
soo toŋ a suune Ulo umbo, i y' suune Meega
ɗaŋŋal, wo wenɗa soo toŋ a suune Meega umbo,
i y' suune Ulo wo ti kane ɗoŋ Ulo yi dehu y'an
t'ooɗiba itadí ɗaŋŋal.»

23 Saŋ maŋ Isa y'a-gime ki tukki sanalliyagi wo
y'an di ruute a kane siidaŋ, y'ede: «Uŋsuwo a
kune a munɗa wede kun wolliyo eṉṉo. 24 Kun
ollo, n'un di rooto, nebiyagi ɓaadaŋ ti mozagi
ɓaadaŋ an dihe an di wolle munɗa wede kun
wolliyo eṉṉo, wo an gi di y' wulle ye. An dihe
an d'olliga munɗa wede kun ollige eṉṉo, wo an
gi di y'illiga ye.»

Ono ombiɗe a tukki wede beehiye ti siiɗo Samari
(Matiye 22.34-40; Markus 12.28-31)

25 Onniyo soo, wede suuniyo k'oogoro yi dehu
yi-d'ekke ikka t'urzi k'ono a Isa. Iŋkino maŋ
y'a d'iide sirpadí, y'a yi tunde, y'ede: «Wede
dooyisadey, n'aase moo me kono n'a t'oona
lekkiyo ere ki daayum te?» 26 Isa yi di ruute,
y'ede: «An riiŋe adda mattup k'oogiradiŋ moo
me? Moo me ki gariya adda me?» 27 Wede geŋ
yi di'n gime onamí, y'ede: «An riiŋe, an'de: "Ki
geyyo Galmeega Raazá ti addá pay, ti undá pay, ti
toogadá pay wo ti elkisadá pay*." Wo soŋ an'de:
"Ki geyyo bakadá aa ki geyyiso tuddá batum†."»
28 Iŋkino maŋ Isa yi di ruute, y'ede: «Onamá ki
ni ruute geŋ ɗerec. K'iso iŋkino wo k'a lekka.»
29 Wo wede suuniyo k'oogoro yi dehu y'a
t'okkima bizí, iŋkino y'a tunde Isa, y'ede:
«Bakadó wee wee?» 30 Isa yi di'n gime onamí,
y'ede: «I d'ede wedusu soo iŋkino, yi ɗeegu ti
Zeruzalem y'amɓe ki geeger Zeriko. Yo yi-t'iire
bey ɗoŋ ɗekkiyo k'urzi, sulɗizí an t'uube pay,

* **10:27** 10.27 Kun wollo adda mattup ki Deeterenom 6.5.
† **10:27** 10.27 Kun wollo adda mattup ki Lebitik 19.18.

an di y' gusse, an di y'iili pulpul a siiɗo wo an
d'iŋgile. 31 Saŋ maŋ i d'iido wede seɗeke yi
ɗeegu t'urzi geṉṉo kay. Aame y'iina yi wulle
wedusu kaŋ moone maŋ, y'a uɗɗe dokki ti yode,
y'a iŋgile. 32 Iŋkino kay i d'iido wedusu yoŋ ti
biza bumɓu Lebi y'iina a ume geṉṉo, wo aame
yi wulle wede geṉṉo maŋ, y'a uɗɗe dokki ti
yode, y'a iŋgile. 33 Saŋ i d'iido Samariten yi
t'ette torguwo, y'a iina a ume geṉṉo kay. Aame
yi wulle wede geṉṉo maŋ, i di t'ize sommagi
ɓaadaŋ. 34 Y'a d'iide goppoŋ ki tuddí wo a
kunɗayí yi d'iɓiti egey ti toote k'iṉṉi biṉ, maŋ
yi di gittite. Y'a di y'umɓe eego buurizí, y'a-di
t'iide k'adda k'ille wo y'a ti y' ziipe a ume ɗeegu
torgagi, y'a-t'udige ɗok. 35 Soggo ti soohe maŋ,
yi d'iiɗiba tamma sire, yi-d'ele a wede ɓoy wo yi
di ruute, y'ede: "Wede eŋ k'a-t'udigo ɗok a eedí.
Wo soŋko ette a biita toŋ ki y'oola ye, aame ni-
gimo maŋ, munɗa wede ki dagga kono yode geŋ,
nuŋ batum n'a di y' t'ela."»

36 Maŋ Isa y'a ruute sey, y'ede: «A elkiyadá
maŋ, ti diine ɗoŋ torguwo aɗo geŋ, wede tuuku
baka ki wede ɗoŋ k'oogire an yi gusse me?»
37 Wede suuniyo k'oogoro yi di'n gime onamí,
y'ede: «Bakadí wede i ize adde koɗuwo a yode
geṉṉo.» Iŋkino maŋ Isa yi di ruute, y'ede: «Geŋ
k'odo, kee toŋ k'aasoy iŋkino kay.»

Isa yoŋ di Mariyam ti Marte

38 Aame Isa kane ti sanalliyagí an sooru a urzi
geŋ, an t'iide adda k'ille soo, a ume geŋ i d'ede
erewo sundutú Marte tod' t'anni ziiɗa di tode.
39 To Marte i-d'ede teematú sundutú Mariyam,

tod’ t’a-guune a sirpa zoŋ ki Galmeega ti d’ollige
ono ɗoŋ yi dooyiso. 40 Marte gette naabo zigile
i ti ziiɗa, t’a d’iide k’ume k’Isa ti di ruute, t’ede:
«Galmee’ki nuŋ, kee a-ki kaza munɗa ye koo,
kunuŋ teemadó gette naabo pay t’o d’iili a nuŋ
siidó me? Iŋkino ki rooto t’a di n’ nooge» 41 Maŋ
Galmeega yi di’n gime onamtú, y’ede: «Marte,
Marte, koŋ ulbí i-d’ooɗiyo wo mi d’elkiso ki sulɗi
ɓaadaŋ, 42 wo munɗa soo ɗaŋŋal wede i dehu
m’aase me. To Mariyam ti biire munɗa wede
majjaane a jiire, wenɗa yi k’aane yi ki t’ooɗiba
ye.»

11

Dooyiso k’Isa a urzi tondiyo Raa
(Matiye 6.9-13)

1 I d’ede onniyo soo, Isa yi tondiyo Raa a ume
soo iŋkino. Aame y’a ti ɗiŋge ti tondiyo maŋ,
wede soo ti diine sanalliyagí y’a yi tunde, y’ede:
«Galmee’ki nuŋ, k’ay ti’n dooyi urzi tondiyo Raa,
aakede Zaŋ Batis y’a duuye sanalliyagí.» 2 Isa
y’an di ruute, y’ede: «Aame kun tonde Raa maŋ,
kun d’eeso:
“Meegey,
kee k’iso ɗuwo pay an di suune kee Raa kamileŋ̰,
Mozikadá k’a-di t’edi.
3 Onniyo ti onniyo k’ay eeli omɓadey ere ay di
t’îde.
4 K’ay t’isi tambobino a olɗiko ere ay ize a kee,
kono kaye toŋ ay isiyo tambobino a wede tuuku
ay ize ulsu kay.
Wo k’ayn’ooli ye adda naamiya daggiya i ceera
eedey ay t’etta adda k’olɗiko ye.”»

Ombiṵe a urzi tondiyo Raa

5 Isa y’an di ruute sey, y’ede: «Kun ollo, aakede
wede soo ti diinaguŋ i-d’ede laŋze, y’a ette ki
ɓoozí a diɗɗo meeda, wo y’a t’eese: “Laŋze ki
nuŋ, kee k’o eeli mappa aɗo, 6 kono wede soo
ti diine laŋziyagó y’iina ti torguwo di nuuno,
wo nuŋ munɗa k’omɓo ni di t’ele umbo.” 7 Yo
laŋzayí ummey t’adda biino y’a t’eese: “Kee ki
n’oolo ɗeɗɗek, kono t’iṵṵizó biza n’ay t’ippe
baa, ay moone, ni k’aane ñi ki t’ooziga n’a-ki t’ele
mappa ye.” 8 Wo kun ollo, n’un di rooto, laŋzayí
yi t’ooziga yi-t’ela sulɗi ɗoŋ pay yoŋ yi dehu,
kono yoŋ laŋzayí ye, wo kono yoŋ yi koɗɗime
ɓaadaŋ a munɗa wede yi dehu me. 9 Wo nuŋ
n’un di rooto: Kun tondo wo munɗa an un t’eela,
kun dehito wo kun t’oona, kun koppo biza wo
an un di-t’ihina. 10 Wede tuuku yi tondiyo maŋ,
munɗa an i-d’eeliyo, wede yi dehutu maŋ, yi
d’ooniyo, wo wede yi koppiyo biza maŋ, an i di
t’ohine. 11 Meege tuuku ti diinaguŋ, aame ulí
[yi tunde omɓo maŋ, yi di t’ele mokkolo me?
Koo] yi tunde puuniso maŋ, yi di t’ele miipo me?
12 Koo yi tunde kumilso maŋ, yi di t’ele otto me?
Aha, umbo! 13 Iŋkino maŋ kune ɗoŋ adduguŋ
ulpi toŋ, kun suune eliyo sulɗi ɗoŋ majjanɗani
a iṵṵiguŋ. Wo geŋ taŋ miibi a ceere Meega Raa a
kañ̃daane y’aane y’an t’ele Unde Kamileṵ a ɗoŋ
i yi tondiyo me!»

Isa ti Belzebul
(Matiye 9.32-34; 12.22-30; Markus 3.22-27)

14 Onniyo soo, Isa y’a-t’ilmi siitan ere wede’ŋ
ti t’ippe bizí yi k’orbe ye geŋ me. Aame siitan

gette ti t’uɗɗe maŋ, wede geŋ bizí a t’ihina, y’a
iise ono, wo kane ɗoŋ duuru an ziiɗa giggiraŋ.
15 Aame geŋ ɗoŋ oŋgo ti diinayaŋ an di ruute,
an’de: «Tode Belzebul Meeda siitanɗani i eliyo
toogo ki lommite siitanɗani me!» 16 Ɗoŋ oŋgoŋ
an dehu an i d’ekke ikka t’urzi k’onamí. Iŋkino
maŋ an di y’ tunde y’an d’ise munɗa k’armika,
a kize yoŋ Raa yi y’igibo. 17 Wo Isa y’a zuune
elkisadaŋ, iŋkino maŋ y’an di ruute, y’ede:
«Moziko ere tuuku ɗoŋtú an ɗeyyiso ti tuddaŋ
maŋ, mozikadaŋ a latte, ɓoyɗizaŋ a di ruugite
wede soŋ ekki bakadí bakadí. 18 Geŋ iŋkino kay,
aame Meeda siitanɗani ti ɗeyyiso ti siitanɗani
eebutú maŋ, geŋ an ɗeyyiso ti tuddaŋ batum.
Wo ɗe geŋ ki kotto, mozikatú ti k’aane ti ki lekke
ye! Ni rootiyo iŋkino kono kun’de, ni lommite
siitanɗani o eliyo toogo Belzebul. 19 Ɗe iŋkino
maŋ, ɗoŋ a itaguŋ an lommite siitanɗani ti toogo
k’aaye? Geŋ kane batum an un kaza munɗa
wede kun rootiyo a tukki nuuno geŋ ɗerec ye.
20 Wo ɗe geŋ, nuŋ o eliyo toogo Raa ni lommite
siitanɗani me maŋ, geŋ i-kaza Moziko Raa tod’
t’iina di kune baa.

21 Aame wede’ŋ toogo ti aryagí geŋ ɓoozí y’a ti
y’ boohe, iŋkino maŋ maaladí wenɗa soo toŋ y’a
ki botte ye. 22 Wo ɗe aame i iido wede toogo ti
yode wo yi y’ jiire maŋ, aryagi ɗoŋ pay yi zaapu
addí geŋ y’a-t’oobe, wo sulɗi ɗoŋ pay y’a siki
y’an di dokkiɗa a ɗuwo.

23 Wede yoŋ ki nuuno ye’ŋ, yoŋ aduzó, wo
wede y’a ki n’ noogiyo ki tussiyo ye’ŋ, yoŋ yi
teepiyo ki teepiyo.»

Kama ki siitan ki tukki wedusu (Matiye 12.43-45)

24 «Aame siitan ti tukki wedusu ti t'aɗɗiya
maŋ, ti d'eŋgilso k'adda balɗa dehutu k'ume
wede t'a lekkey, wo ti ki d'ooniyo ye. Iŋkino
ti rootiyo adda k'addutú, ti d'eesiyo: "Ni-kime
k'adda bindó ere an di n'ilmo." 25 Wo a kamatú
gette, t'iide'ŋ ti-t'uuney biino rookiyo kamilen̰
wo sulɗutú okkime beehiye. 26 Iŋkino maŋ ti
di kama k'adda balɗa, t'a waaku siitanɗani ti
doolo sarat bundiɗi a jiire tode sey. An di-kama
kaŋ soo, an t'ettiyo adda biino gettiyo, i-t'isiyo
ɓoozaŋ. Iŋkino yo wede geŋ, lekkiyadí ere k'ita
i-t'isiyo oon̰e i ceeriyo ere ki poone.»

Uŋsuwo ere a jiire

27 Aame Isa yi rootiyto iŋkino geŋ, i d'ede
erewo soo iŋkino ti diine ɗoŋ duuru, ti di ruute
ti golla awwa, t'ede: «Uŋsuwo a erewo ere t'a ki
zirke adda k'addutú wo k'a uuɗe uɗutú.» 28 Wo
yoŋ yi di ruute, y'ede: «Wo uŋsuwo a jiire a kane
ɗoŋ ollige ono Raa wo an di sooru eego.»

Tondiyo ki munɗa k'armika (Matiye 12.38-42)

29 Kane ɗoŋ duuru an d'ettiyo k'ume k'Isa.
Aame an t'ugiye maŋ, y'a iise rootiyo, y'ede:
«Ita ɗuwo ɗoŋ aŋken̰n̰o eŋ, kane ɗoŋ ulpi, an
tondiyo munɗa k'armika a kize Raa yi n'igibo.
Wo armika ti doolo Raa y'an k'isa ye, daa ki
armika ere Raa y'ize ti kaaga a nebi Zonas ye
maŋ. 30 Kun suune Zonas y'a guune munɗa

wede Raa y’an di gize a ɗoŋ geeger Ninib[*]. Geŋ
iŋkino nuŋ wede an n’ehe aa ulo wede eŋ, n’a
koona munɗa wede Raa y’an kiza a ɗoŋ aŋken̰n̰o
kay. 31 A onniyo ere Raa yi ɗekka booro gette,
mohita ere ti siiɗo ki kese ɗanɗi[†] t’a ooziga
ki tukki ɗuwo ɗoŋ aŋken̰n̰o, wo t’an di roota:
“Kune’ŋ booro t’unni ziiɗa.” Ti roota iŋkino
kono tod’ t’iizigo ti siiɗiyagi ɗoŋ dokki t’ita Raa
kono t’a olliga suuniyo k’ono ere ki Salamoŋ, wo
a en̰n̰o i d’ede wede ede y’a jiire Salamoŋ sey.
32 A onniyo ere Raa yi ɗekka booro gette, ɗoŋ
geeger ki Ninib an d’ooziga ki tukki ɗuwo ɗoŋ
aŋken̰n̰o, wo an di roota: “Kune’ŋ booro t’unni
ziiɗa.” An roota iŋkino kono aame ɗoŋ geeger
ki Ninib an illiga Zonas yi gizite urzi k’ono Raa
maŋ, an di-gime lekkiyadaŋ. Wo a en̰n̰o i d’ede
wede ede y’a jiire Zonas sey.»

Eda kane toore tudde
(Matiye 5.15; Markus 4.21; Lik 8.16)

33 «Wenɗa soo toŋ y’a-t’oyye pitila kono yi-ti
t’ombiɗa, ise y’a-t’ossibe bogoro umbo. Ki too
maŋ y’a ti doɗɗe t’awwa kono ɗoŋ ette k’adda
biino an di wolle toore. 34 Eda kane aa pitila ki
tudde. Aame edayá kane bee maŋ, tuddá pay tiŋ
adda toore, wo aame edayá kane bee ye maŋ,
tuddá pay tiŋ adda zimolo. 35 Iŋkino maŋ ki
koona metike kono toore wede a tuddá geŋ, a ki
t’ise zimolo ye. 36 Wo aame tuddá pay adda toore
daa munɗa ki zimolo maŋ, tuddá pay gettiŋ adda

[*] **11:30** 11.30 Kun wollo adda mattup ki Zonas 3.3-5. [†] **11:31** 11.31 Mohita ere ti siiɗo ki kese ɗanɗi: I-kaza mohita ere ti siiɗo Seba. Kun wollo adda mattup ki 1 Mozagi 10.1-13.

toore, geŋ aakede pitila ti tooriyo tuddá ti tooratú
wede keren̰ gen̰n̰o.»

Isa ti Pariziyeŋ wo ti ɗoŋ suuniyo k'oogoro (Matiye 23.4,6-7,13,25-27,29-31,34-36)

37 Aame Isa y'a ti ɗiŋge onamí maŋ, i d'ede
wedusu soo yoŋ Pariziyeŋ y'a ti y' wiike y'a
oomey di yode. Isa y'a t'iide k'adda ɓoy, wo
an di-guune omɓo. 38 Yo Pariziyeŋ y'a ziiɗa
giggirí aame yi wulle Isa ki poone y'a t'eese
omɓo'ŋ, beezí yi k'upile ye aa moŋgiɗagi an
ruute me. 39 Iŋkino maŋ yo Galmeega yi di
ruute, y'ede: «Kun ollo, kune Pariziyeŋ! Kune'ŋ
kulso ti bogoro kun t'opilso daaraŋ beehiye,
wo adduguŋ ôoniyo ɓoo ti tama k'oogire wo
ti bundiko. 40 Kune ɗoŋ elkisaguŋ umbo, kun
suune keren̰ Raa wede ikkima ume ti paate geŋ,
ikkima ume t'adda toŋ yode me. 41 Wo ki too
maŋ a kane ɗoŋ an k'ede munɗa ye, kun an elo
t'adduguŋ pay, iŋkino kune kun t'isa kamilen̰.
42 Wo dabar a kune Pariziyeŋ! Kune'ŋ a urzi
zakka, kun d'eliyo zakka a Raa ki ita sulɗi ɗoŋ
sun̰n̰i sun̰n̰i i d'eliyo uŋsuwo a zaami, ise puutagi
ɗoŋ ki zaami toŋ maŋ. Wo ɗe munɗa wede kun
d'ise ki diine a ɗuwo, ti geyyiso ki Raa, kane geŋ
kun d'ooliyo a kese. Ki too maŋ ki poone kane
gen̰n̰o ɗoŋ kun d'ozire eego me, wo sulɗi ɗoŋ
sun̰n̰i sun̰n̰i toŋ kun ki'n ooli ye.
43 Dabar a kune Pariziyeŋ! Kune'ŋ adda ɓoyɗi
ɗoŋ in di dooyiso, kun geyyiso kun koone a
ume wede suma, wo a bere ɗoŋ duuru toŋ,
kun geyyiso ɗuwo an un di'n t'eesite ti ottilso.
44 Dabar a kune! Kune'ŋ ɗoŋ aakede muuziyagi

daa zappu moŋgali, ɗoŋ an sooru eego daa
suuniyo a urzi k’oogoro an t’isiyo ganigi a ɗaana
Raa me‡.»
45 Wede soo ti diine ɗoŋ suuniyo k’oogoro yi di
ruute a Isa, y’ede: «Wede dooyisadey, a onamá
geŋ kee ki kalɗa kaye ti kane pây.» 46 Isa yi di’n
gime onamí, y’ede: «Dabar a kune ɗoŋ suuniyo
k’oogoro pây! Kune’ŋ ɗuwo kun di’n isiyo ki
toogo an di daane urziyagi k’oogoro ɗoŋ ti doolo
kune batum kun a ziipe t’egguŋ t’ekki ɗoŋ ki
Raa, sarkiyatú oon̰e aakede kun zaapu attiɗi a
dar. Wo a attiɗizan̰ geŋ, kune ti yilsaguŋ soo toŋ
kun aa ki bottiyo ye ki noogiyadaŋ me. 47 Dabar
a kune! Kun aabuɗu muuziyagi majjanɗani
ki nebiyagi ti kaaga, kane ɗoŋ moŋgiɗaguŋ an
ti’n îide. 48 A onamguŋ ti sulɗi ɗoŋ kun isiyo
geŋ, i-kaza kun iyye a naabo ere ki moŋgiɗaguŋ
g’ize te, kono kane an ti’n îide nebiyagi me, wo
aŋkeŋ kune kun d’aabuɗu muuziyagaŋ. 49 Kono
kamo Raa ti suuniyo k’ono ere i d’ede gette y’a
ruute, y’ede: “Nuŋ n’an t’igiba nebiyagi ti ɗoŋ
zina, ɗoŋ oŋgoŋ ti diinayaŋ an ti’n t’îda, ɗoŋ
oŋgoŋ an di’n dabira.” 50 T’ume k’eesiyo duniya
bini aŋki, an îide nebiyagi ɓaadaŋ, wo kono ki
puuzadaŋ gette kune ɗuwo ɗoŋ aŋken̰n̰o Raa
y’un ti’n t’ela daŋgay. 51 Ki poone an îide Abel,
saŋ ɗoŋ ti doolo bini Zakari wede an y’îide adda
booro Ɓoy Raa, a diine k’ume seɗeke ti Ɓoy
Raa. Eyye, wo kun ollo n’un di rooto, kane
ɗoŋ aŋken̰n̰o eŋ Raa yi ti’n t’ela daŋgay kono
ki puuzadaŋ.

‡ **11:44** 11.44 Kun wollo adda mattup ki Lebitik 5.3 wo Nombire 19.11.

52 Dabar a kune ɗoŋ suuniyo k'oogoro! Kune'ŋ
kun a-t'ippe a urzi wede i d'eliyo suuniyo ki Raa
te. Kune batum kun ki sooru eego ye, wo a ɗoŋ
i dehu an d'ozire eego kun an t'iigire.»
53 Aame Isa yi t'uɗɗe t'adda ɓoy geṉṉo maŋ,
kane ɗoŋ suuniyo k'oogoro ti Pariziyeŋ an di
gulkuwe ɓaadaŋ ti yode, wo an di y' tundite
a urzi k'ono ɓaadaŋ. 54 Iŋkino geŋ kane an i
ekkiyo ikka kono an t'oona munɗa wede butte
adda k'onamí.

12

Kun koona mentikagi ti ɗoŋ bizaŋ sire sire (Matiye 10.19-20,26-33)

1 Aame geŋ ɗoŋ duuru ɓaadaŋ ɓaadaŋ an
t'ugiye, ume an d'ozire toŋ umbo, an t'oṉyilse
dugganaŋ. Isa y'an di ruute ki poone a sanal-
liyagí, y'ede: «Kun koona mentikagi a orme
wede ki Pariziyeŋ, i-kaza an d'ede bize wede
sire sire. 2 Ɗerec, sulɗi ɗoŋ pay ombiɗe'ŋ, saŋ
onniyo soo a t'ooɗiba ita, wo ono ɗoŋ pay i ki
dehu ɗuwo an k'olliga ye geŋ, saŋ onniyo soo
ɗuwo an di'n olliga. 3 Kono kamo sulɗi ɗoŋ pay
kun ruute a zimolo geŋ, saŋ onniyo soo ɗuwo an
di'n olliga kereṉ, wo munɗa wede kun miliṉe
a kuude bakagũŋ adda biino appiya geŋ, saŋ
onniyo soo an di y' roota aa an a ti gili t'ekki
biino an ɗolle.»

Wedusu wede kun i-d'orgiɗe

4 «Laŋziyagi ki nuŋ kun ollo, n'un di rooto:
Kun an orgiɗe ye a ɗoŋ i tôwwo tudde, wo saŋ
maŋ an k'aane an aa k'ise munɗa ti doolo sey

ye. 5 Nuŋ n’un di y’ kaza wedusu wede kun i-
d’orgiɗe me: Kun orgiɗo a Raa, yode wede aame
kun t’inda maŋ, i-d’ede toogo y’un di’n t’ette
k’adda k’uwwo. Eyye, wo kun ollo n’un di rooto,
geŋ a yode kun i-d’orgiɗe me.
6 Kun suune ooyo paat ɗoo miŋ in t’owile ti
soŋko sire kollo, wo ti diinayaŋ soo toŋ Raa i ki
danɗiya ye. 7 Wo soŋ ilali k’egguŋ geŋ̰ŋ̰o toŋ Raa
yi ti’n kaza pay. Iŋkino kun orgiɗe ye, kono kune
zooyaguŋ yi jiire ooyo ɓaadaŋ!»

Wede ono udɗe ti bizí a ɗaana ɗuwo yoŋ ti Isa

8 «Kun ollo, n’un di rooto, wede tuuku yi ruuta
a ɗaana ɗuwo yoŋ ki nuuno maŋ, nuŋ wede an
n’ehe aa ulo wede eŋ̰ŋ̰o toŋ, n’a rootey kay yoŋ
ki nuuno a ɗaana maaleekiyagi ɗoŋ ki Raa me.
9 Wo ɗe wede tuuku yi ruuta a ɗaana ɗuwo yi
ki n’ suune ye maŋ, nuŋ toŋ n’a rootey ni ki
y’ suune ye kay, a ɗaana maaleekiyagi ɗoŋ ki
Raa me. 10 Wede tuuku yi ruuta munɗa ulsu
a tukki nuŋ wede an n’ehe aa ulo wede eŋ̰ŋ̰o
maŋ, a olɗikadí gette Raa yi-t’isa tambobino. Wo
ɗe wede tuuku i kalɗita Unde Kamileŋ̰ maŋ, a
olɗikadí gette Raa yi-k’isa tambobino ye.
11 Aame an un di’n t’iidey k’ume ɗoŋ booro
adda ɓoyɗi ɗoŋ in di dooyiso, ise ki ɗaana ɗoŋ
deero, ise ki ɗaana mozagi toŋ maŋ, ulbuguŋ un
t’ooɗey ye a maana k’ono ɗoŋ kun d’ooɗibey
egguŋ, ise a munɗa wede kun di rootey me. 12 A
ume geŋ miŋ Unde Kamileŋ̰ t’un di’n dooyey a
munɗa wede kun di rootey me.»

Ono ombiɗe a tukki wede laale elkisadí umbo

13 I d’ede wedusu ti diine ɗoŋ duuru yi di ruute
a Isa, y’ede: «Wede dooyiso, ki rooto a leemadó
y’ay ti dokkiɗi laale ki meegey wede y’ay iili me.»
14 A wede geŋ Isa yi di ruute, y’ede: «Wee wee
i ni ziipe wede ɗekkiyo booro a sulɗuguŋ, ise
wede dokkiɗe laalaguŋ me?» 15 Saŋ maŋ y’an di
ruute a ɗoŋ pay, y’ede: «Kun koona mentikagi,
kun okkibe a sulɗi pay ye, kono lekkiyo wedusu
ere ki kotto gette t’ettiyo t’urzi sulɗi ɗoŋ ki laale
ye, ise yoŋ laalayí ɓaadaŋ toŋ maŋ.»

16 Iŋkino maŋ y’an d’îide taaya t’urzi k’ono
ombiɗe, y’ede: «I d’ede wedusu ki laale, i-
d’ede domɓi majjanɗani yi-darniyta. 17 Yo yi
rootiyo t’adda k’addí, y’ede: “Nuŋ geŋ n’aase
mummino, n’a oɓita mudizó a ume too me, ume
oo k’ede ye me?” 18 Saŋ y’a ruute sey, y’ede:
“En̰n̰o munɗa wede n’aasa me, giiyagó eŋ n’a-
kossita, n’an aabiɗa ti doolo deero, mudizó pay
ni-t’oɓita adda wo sulɗi ɗoŋ ti doolo toŋ maŋ.
19 Saŋ ni di roota a tuddó batum: hay nuŋ geŋ
me, en̰n̰o sulɗi kaca kaca k’ozzinagi ɓaadaŋ, n’a-
puuka, n’a ooma, n’a siɓa wo n’aasa uŋsuwo.”
20 Wo Raa yi di ruute, y’ede: “Kee wede elkisadá
umbo, a diɗɗo ettiyo batum nuŋ undá ni t’amɓa,
wo geŋ sulɗi ɗoŋ pay k’ukume aaye?”» 21 Isa
y’a ruute sey, y’ede: «Geŋ aasa iŋkino ki wede
y’okumso laale a yode batum, wo yi k’okumso
laale ki sulɗi Raa ye me.»

Zaapu k’adde a Raa
(Matiye 6.25-33)

22 Maŋ Isa y’an di ruute a sanalliyagí, y’ede:
«Geŋ kono k’iŋkino n’un di rooto: Kune a

lekkiyaguŋ ulbuguŋ un t’ooɗe ye a urzi k’omɓo,
ise a urzi k’ossiyo ere ki tudduguŋ toŋ maŋ.
23 Ki kotto lekkiyaguŋ ere kun lekkiyo ette ti jiire
omɓo, wo tudduguŋ ti jiire ossiyo. 24 Kun wollo
gaagagi, an ki korso ye, an k’ayɗu ye, an k’ede
giiyagi ye wo ume ti doolo k’oɓite k’omɓadaŋ ye,
wo Raa yi di’n moɗɗiyo. Wo kune’ŋ ki kotto kun
i jiire emɓi taŋ ɓaadaŋ! 25 Wee wee ti diinaguŋ,
ti ulbe k’ooɗiyo wede i-d’ede geŋ, y’aane y’a
d’aagila ti keɗise soo onniytagi ɗoŋ ki lekkiyadí
a duniya ette? 26 Aame a sulɗi ɗoŋ bo-booloŋ
ɗaŋŋal toŋ kun k’aane ye maŋ, ɗe ki moo me
kune ulbuguŋ un d’ooɗiyo a sulɗi ɗoŋ pay ti
doolo a urzi lekkiyaguŋ me? 27 Kun wollo bobbo
soole, ti d’ohire, ti ki naabiya ye, ti k’isiyo kallagi
ye. Wo kun ollo, n’un di rooto: Mozigo Salamoŋ
toŋ ti laale wede pay i-d’ede geŋ, yi k’usse ye
kalle wede majjaane aakede bobbo soole soo toŋ
maŋ. 28 Iŋkino Raa yi-ti y’ossiyo soole wede adda
balɗa aŋki kuti kutiŋ̰, wo soggo an t’oggiyo adda
k’uwwo mendí. Geŋ taŋ miibi a ceere Raa y’un
di’n osse kune batum me! Ki kotto kune zaapu
k’adduguŋ a Raa baata! 29 Wo kune ulbuguŋ un
ki t’ooɗe daayum a urzi dehutu k’omɓo ti soɓo
ye. 30 Sulɗi pay geŋ, daayum i’ni dehutu kane
ɗoŋ pay adda duniya i ki suune Raa soo ɗaŋŋal
ye geŋ̰ŋ̰o. Wo Meeguguŋ Raa, yoŋ yi suune sulɗi
geŋ kun i dehu a urzi lekkiyaguŋ me. 31 Ki too
maŋ kun deho ki poone Moziko Raa, wo saŋ sulɗi
geŋ y’un di’n t’ela kay.»

Laale wede a kandaane (Matiye 6.19-21)

32 «Kune aakede torɗo mooɗe ere baata toŋ
maŋ, kun orgiɗe ye! Ɗerec, Meeguguŋ Raa yi
wulle maŋ beehiye Mozikadí y'un di-t'ele me.
33 Sulɗuguŋ ɗoŋ un d'ede kun t'owilto, wo soŋko
kun an di dokko a ɗoŋ an k'ede munɗa ye. Kun
soko zaaɗa ere i ki ruumiyo ye wo ti laale wede i
ki dagga ye a kandaane, a ummey wede k'oogire
yi k'aana yi ki botta ye, a ummey amma toŋ ti ki
ti y' latta ye. 34 Ɗerec, a ume wede laalaguŋ yi
lekkiyo geŋ, adduguŋ toŋ aŋgeṉ̰ṉ̰o.»

Ɗoŋ naabo i lekkiyo zeere
(Matiye 24.43-51)

35 «Kun ti ketto toonuguŋ a munɗa wede
kun ise, wo pintilaguŋ oyyisito. 36 Kun lekko
aakede ɗoŋ naabo ɗoŋ an delliyo kama ki
goolayaŋ ti tarnaape seeɗu, kono saŋ aame y'iina
wo yi guppa biza maŋ, kesiko an i-di t'ihina.
37 Uŋsuwo a ɗoŋ naabo geṉ̰ṉ̰o, ɗoŋ goolayaŋ a
kamadí yi'ni t'oona kane zeere. Ɗerec iŋkino
wo n'un di rooto: Yoŋ yi-t'ossa sulɗi naabo, y'a
ti'n koona ɗoŋ naabadí me, wo aame geŋ yoŋ
y'an t'ela omɓo. 38 Aame yi-kimo a diɗɗo meeda
ise ki biza soohe toŋ maŋ, yi'n uuna kane zeere
maŋ, geŋ uŋsuwo a kane.
39 Ono eŋ kun ollo koɗuwo: Aame wede ɓoy
geŋ yi suune peeɗo ere wede k'oogire y'etto
maŋ, yi k'ooli wede k'oogire yi-ki t'ette k'adda
ɓoozí ye. 40 Kune toŋ maŋ kun koona mentikagi,
kono nuŋ wede an n'ehe aa ulo wede eŋ, n'etto
a peeɗo ere tuuku kun ki ti suune ye.»

Wede naabo i seeɗu zakiɗi a naabadí

41 Iŋkino maŋ Piyer y'a yi tunde, y'ede:
«Galmee'ki nuŋ, ono ombiɗe ki'ni rootiyo eŋ a
kaye ɗaŋŋal kunuŋ, a ɗuwo pay ko?»
42 Maŋ Galmeega yi di ruute, y'ede: «Iŋkino
maŋ wede yeeriyo wede i seeɗu zakiɗi a
naabadí wo i-d'ede elkiyo geŋ, a yode geŋ̃ŋ̃o
galmeegí yi oola attiɗi pay ki ɗoŋ naabad̃í
oŋgoŋ me, kono y'an t'ela omɓadaŋ aame peeɗo
t'îida maŋ. 43 Uŋsuwo a wede naabo geŋ me,
aame galmeegí a kamadí yi y'uuna y'isiyo naabo
gettiyo maŋ. 44 Ɗerec iŋkino wo n'un di rooto:
Wede iŋkino geŋ galmeegí yi di t'ela attiɗi ki
sulɗizí pay a beezí. 45 Wo ɗe aakede wede naabo
geŋ y'ilka adda k'addí, y'iisa: "Galmeegó eŋ yi
t'ûsso", wo yi t'iida taazu ɗoŋ naabo ti doolo
kuuli wo erayi, yi t'ussa a omɓo ti soɓito i jiira
eedí. 46 Aame geŋ galmeegí y'a aana a onniyo
ere wede naabo geŋ yi k'elkiyo ye, wo a peeɗo
ere yi ki ti suune ye. Galmeegí yi di t'ela daŋgay
ere zakiɗi wo yi-t'ela aggadí aa ki ɗoŋ i ki zaapu
addaŋ a Raa ye.
47 Wede naabo wede i suune munɗa wede
galmeegí yi dehu, wo y'a ki t'ikkima tuddí y'a
ki t'ize ye naabo ere aa galmeegí yi dehu te
maŋ, yoŋ geŋ y'a t'oona kossiyo ɓaadaŋ. 48 Wo
wede naabo wede yi ki y' suune ye munɗa wede
galmeegí yi dehu me, wo yi t'ize naabo ere y'a
t'oone kossiyo maŋ, kossiyadí t'aase baata. A
wede sulɗi ɓaadaŋ an i ele a beezí geŋ, an tonda
ɓaadaŋ kay, wo a wede an ziipe addaŋ ɓaadaŋ
geŋ, an tonda ɓaadaŋ sey a ceera.»

Isa y'iido ki moo me?

49 «Nuŋ n’iido n’a-t’oyye uwwo a duniya te,
wo aŋken̰n̰o eŋ ni dehu t’adde soo, tod’ ti ziiɗa
baa. 50 N̰uŋ n’a aɗɗa t’urzi dabar aakede an
ni suyyiso batem, nuŋ biza k’ulbó i zehiso wo
a zehita bini ɗaŋgiya ki suyyiso batem gettiyo.
51 Kune kun elkiyo nuŋ n’iido n’un t’ela toose
adda duniya ko? Aha, wo n’un di rooto, kono
nuuno geŋ ɗuwo tuddaŋ an ti-t’ahinta. 52 Ti
aŋki eŋ ɗoŋ adda ɓoozaŋ kane paat maŋ, tuddaŋ
an ti-t’ahinta, ɗoŋ aɗo ki tukki ɗoŋ sire, wo
ɗoŋ sire ki tukki ɗoŋ aɗo. 53 Meege y’a t’ahina
ti tukk’ulí wo ulo ti tukki meegí, meede t’a
t’ahina ti tukk’ututú wo uto ti tukki mettú, ande
t’a t’ahina ti tukk’ere k’ulutú wo ere k’ulutú ti
tukk’andutú.»

Suuniyo k’ita sulɗi ɗoŋ i-kaza munɗa wede aana
(Matiye 16.2-3)

54 Isa y’a ruute sey a ɗoŋ duuru, y’ede: «Aame
kun wolliyo dondirso ti koliyo ti kese peeɗo
k’ooriyo maŋ, a kaamiki kun d’eesiyo: “Mizzi
yi koppa”, wo geŋ ki kotto i-t’isiyo. 55 Wo aame
kun owwiyo maaye yi baahu ti kese ki ɗanɗi
maŋ, kun d’eesiyo: “Ume aŋki y’isa wehini”, wo
geŋ ki kotto i-t’isiyo*. 56 Kune ɗoŋ biziguŋ sire
sire, kun d’aaniya kun di suuniyo ita sulɗi ɗoŋ
kun wolliyo t’edaguŋ isiyo a siiɗo wo a kandaane
me, wo ɗe ki moo me ita sulɗi ɗoŋ Raa y’isiyo
aŋken̰n̰o kun ki’n suuniyo ye me?»

---

* **12:55** 12.55 Di kane Yawudiyagi an wolliyo dondirso ti koliyo ti kese peeɗo k’ooriyo maŋ, an d’eesiyo mizzi yi koppa. Wo aame an owwiyo maaye yi baahu ti kese ki ɗanɗi maŋ, an d’eesiyo ume aŋki y’iisa wehini, geŋ a di kine iŋkino ye.

Tôwwo k'ono ti aduzá (Matiye 5.25-26)

57 «Ɗe ki moo me munɗa wede ki diine kune
batum kun d'ise, kun ki y' suuniyo ye me?
58 Aame ti leemadá un ede ono, wo kune a urzi
kun ette k'ume wede booro ɓotto geŋ, ti yode ono kun ti'n ôodo. Para maŋ y'a-da t'iida k'ume wede booro maŋ, wede booro y'an gi di t'eley a bey k'asigiryagi, wo kane an ki ti t'eley daŋgay.
59 Ki kotto n'a di rooto, t'ume geŋ ki ki t'aɗɗa ye, daa ki munɗa wede an deħu k'an ki y'ela pay ye maŋ, tammiyagi ɗoŋ suŋ̰ŋ̰i suŋ̰ŋ̰i toŋ an a-k'oola ye.»

13

I dehu kun di-kime lekkiyaguŋ

1 Aame geŋ i d'iido ɗuwo an i-t'îide taaya a
Isa, mummino Pilat y'ele urzi ɗoŋ miibi ti siiɗo Galile an di'n îide, aame an isiyo seɗeke a Raa
geŋ me. 2 Isa y'an di'n gime onamaŋ, y'ede:
«Kune kun elkiyo aame kane ɗoŋ ti siiɗo Galile an ti'n îide iŋkino geŋ, i-kaza kane ɗoŋ k'olɗiko
a jiire ɗoŋ ti siiɗo Galile ti doolo pay ko? 3 N'un
di rooto aha, wo aame kun ki ti gima lekkiyaguŋ ye maŋ, kune toŋ kun di-t'inda pay aa kane. 4 Wo
kane ɗoŋ koomat makumu gessire ɓoy wede sohuru ki Silowe y'an di ti'n ruuge an t'inda geŋ, kun elkiyo kane ɗoŋ k'olɗiko a jiire ɗoŋ ki
geeger Zeruzalem ti doolo pay ko? 5 N'un di rooto
aha, wo aame kun ki ti gima lekkiyaguŋ ye maŋ, kune toŋ kun di-t'inda pay iŋkino kay.»

Ono ombiɗe a tukk'undumu daa k'iŋ̰ŋ̰izí

6 Saŋ maŋ Isa y’an di ruute ono ombiɗe eŋ̰ŋ̰o,
y’ede: «I d’ede wedusu yi d’iite undumu sundí
pigiye adda doome k’inda biŋ̰. Onniyo soo yo
wede geŋ y’a iido yi dehu yi rakke iŋ̰ŋ̰izí, miŋ
umbo yi ki d’uune ye. 7 Iŋkino maŋ yi di ruute a
wede naabadí, y’ede: “Ki wollo, pigiye eŋ îide
ozzine aɗo ni d’ettiyo d’ettiyo ni rakke iŋ̰ŋ̰izí
miŋ ni k’ooniyo ye. Iŋkino ki ti y’ ɗekko, yi
t’amɓu ume ki bita.” 8 Wo wede naabo yi di’n
gime onamí, y’ede: “Galmee’ki nuŋ, ki y’oolo
y’a-t’ozzine sey k’aŋki me, siiɗo itadí n’a-t’ottiba
a t’isa ɗolgite, maŋ n’a d’oɓita iizi. 9 Geŋ iŋkino
ozzine ki ɗaana eŋ koo yi t’eha maŋ, umbo pi
maŋ k’a ti y’ ɗekka kollo.”»

Eliyo beeko a erewo a onniyo ere ki puukiyo

10 Onniyo soo ere ki puukiyo Yawudiyagi maŋ,
Isa yi dooyiso ɗuwo adda ɓoy wede Yawudiyagi
ge dooyiso. 11 A ume geŋ i d’ede erewo, siitan ti
ziiɗa diine dartú i-d’ede ozzine koomat makumu
gessire, ti lekkiyo ottilso ume t’a t’ôhira ɗelele
umbo. 12 Aame Isa yi ti wulle maŋ, y’a ti wiike
wo yi di ruute, y’ede: «Erewo no, koŋ te kettiyo
ye baa, m’uune bee ti eenizí me.» 13 Yoŋ yi di
ziipe beezí a tuddutú, a kaamiki t’a t’îhira ɗelele
wo t’a iise tamma Raa. 14 Wo yo goole ɓoy geŋ yi-
ti gulkuwe a beeko ere Isa yi ele a erewo a onniyo
ere ki puukiyo Yawudiyagi gette. Iŋkino y’a
t’ihina bizí wo y’an di ruute a ɗoŋ duuru, y’ede:
«Adda suuk i d’ede onniyo zoot ere ki naabo
te. Kune kun dehu beeko maŋ, kun d’etto adda
k’onniytagi geŋ̰ŋ̰o, a onniyo ere ki puukiyadiŋ
ye.» 15 Maŋ Galmeega yi di’n gime onamí,

y’ede: «Kune ɗoŋ biziguŋ sire sire, a onniytagi
ɗoŋ ki puukiyadiŋ wede tuuku toŋ yi-t’eeziyo ti
kuulaye’ŋ burizí koo, ise buurizí koo maŋ, kun
an t’eliyo aɦu ɗee me? 16 Erewo ette tod’te ti
biza bumɓu k’Ibirayim, Meeda siitanɗani ti ti-
gitte i-d’ede ozzine koomat makumu gessire, geŋ
i k’ise ye ko a onniyo ere ki puukiyadiŋ kino,
ni di t’eeze sibatú me?» 17 A rootiyo k’Isa gette,
kane pay ɗoŋ k’olmiɗayí an ziiɗa sukiyagi, wo
kane pay ɗoŋ duuru geŋ ulbaŋ uŋse a sulɗi ɗoŋ
pay y’isiyto i ceeriyo eego geŋ me.

Ono ombiɗe ekk’ulo k’undumu sundí mutard (Matiye 13.31-32; Markus 4.30-32)

18 Maŋ Isa y’a ruute, y’ede: «Moziko Raa tod’
ti deeyiso toŋ aa moo me? N’a t’eese tod’te aa
moo me? 19 Tod’ ti deeyiso aa ulo k’undumu soo
sundí mutard wedusu y’a t’umɓe y’a-giira adda
jineene. Saŋ a t’uɗɗe, a t’ize undumu wo emɓi
an d’appiyta ɓoydi ekki layɗayí.»

Ono ombiɗe a tukk’orme (Matiye 13.33)

20 Isa y’a ruute sey, y’ede: «Moziko Raa n’a
t’eese tod’te aa moo me? 21 Tod’ ti deeyiso aa
orme erewo ti-sokiyo booloŋ, t’a-t’oɓe a moono
ɓaadaŋ lootiyo, wo saŋ orme geŋ moono yi-ti
t’oozige pay.»

Biza bumɓu wede peryeye

22 Aame Isa y’amɓe ki Zeruzalem geŋ, yi
d’ettiyo geeger ti geeger, ille ti ille, yi dooyiso
ɗuwo. 23 Maŋ i d’ede wedusu y’a yi tunde, y’ede:
«Galmee’ki nuŋ, ɗe geŋ Raa yi d’utta ɗuwo

booloŋ ɗaŋŋal ko?» Iŋkino Isa y’an di ruute a
ɗoŋ duuru, y’ede: 24 «Kun ollo, n’un di rooto,
kun elo gotono kun t’odo ti biza peryeye. Ɗerec,
ɗoŋ ɓaadaŋ an deha an t’ette ti biza geŋ̰ŋ̰o wo
an ki d’aana ettiyo ye.

25 Saŋ onniyo t’aana ere wede ɓoy y’a t’ooziga
wo biza y’a di-t’ippa ti kerle, maŋ kune kun
d’oopa ti paate. Aame geŋ kun t’eesa koppiyo a
biza bumɓu, wo kun di roota: “Galmeegey, k’ay
t’ohon!” Wo yoŋ y’un ti’n kima onamguŋ, y’a
t’eesa: “N’un ki’n suune ye kune ti tunɗa me.”
26 Iŋkino maŋ kun di roota kun t’eesa: “Kaye ay
d’iimito, ay d’iiɓito ti kee kaŋ soo, k’a duuyite
a urziyagi ki geegirzey pây.” 27 Wo yoŋ y’un di
roota sey: “N’un ki’n suune ye kune ti tunɗa
me. Kun ti leɗɗo dokki ti tuddó me, kune ɗoŋ
pay isiyo sulɗi ɗoŋ ki diine ye.” 28 Wo aame kun
wulley Ibirayim, Isaaka wo Yakup ti nebiyagi pay
adda Moziko Raa, wo kune an un ti’n zibbey ti
paate maŋ, a ume geŋ kun ɗillitey môolo wo
kun d’aaɗimey sina. 29 Wo i d’etto ɗuwo sey
ti kese peeɗo ti koliyo, ti kese peeɗo k’ooriyo,
ti kese k’awwa wo ti kese ɗanɗi, an di-kooney
an d’oomey kaŋ soo adda Moziko Raa. 30 Iŋkino
maŋ ɗoŋ oŋgo aŋkeŋ̰ŋ̰o kane k’ita, saŋ an t’isa
ɗoŋ ki biza, wo ɗoŋ oŋ̰go aŋkeŋ̰ŋ̰o kane ki biza,
saŋ an t’isa ɗoŋ k’ita.»

Ono k’Isa a tukki Zeruzalem (Matiye 23.37-39)

31 Aame Isa y’a ti ɗiŋge ti dooyiso maŋ, i
d’ede ɗoŋ miibi ti diine Pariziyeŋ, an aa d’iide
sirpa k’Isa wo an i-di ruute, an’de: «Kee t’eŋ ki

t'oozo k'eŋgilo k'ume doolo, kono mozigo Erod
yi dehu tôwwadá.» 32 Wo Isa y'an di ruute, y'ede:
«Kun'do kun i-ti rootoy a yo wede metike aa boo
yi ti daggiya ɗuwo geŋ, kun'de: "Isa y'ede aŋki
ti soggo yoŋ y'a limmiti siitanɗani wo y'a t'ele
beeko a ɗoŋ k'eeni, wo a onniyo ere k'aɗuwe
maŋ, naabadí y'a-ti ɗaŋga." 33 Wo ni roote eŋ
a kune: i dehu aŋki, soggo wo soŋŋo kino geŋ,
n'a eŋgila ki ɗaanadó, ki too maŋ ɗerec nebi y'a
t'inda a Zeruzalem, a ume doolo ye.

34 Wayya kune ɗoŋ Zeruzalem no, wayya kune
ɗoŋ Zeruzalem no! Kune ɗoŋ i tôwwito nebiyagi,
wo ɗoŋ Raa y'un akkisa kun ti'n kakkisa ti
moŋgali kun ti'n tôwwo. Nuŋ taŋ ɓaadaŋ n'a
dihe n'un ti'n tusse aa ôsso ti tussiyo iŋ̃ŋ̃itú adda
kambartú, wo ɗe kun ki dihe ye. 35 Iŋ̃kino maŋ
ɓoyguŋ Raa y'un di y'oola. Wo kun ollo n'un di
rooto, nuŋ kun ki n' wolla ye baa, bini a t'îda
onniyo ere kun di roota: "Beeko Raa ti koona a
ekki wede ettiyo ti suma Galmeega Raa*."»

14

Eliyo beeko a wede k'eeni

1 Onniyo soo ere ki puukiyo Yawudiyagi maŋ,
Isa y'a t'iide omɓo di wede soo ti diine deero
Pariziyeŋ. Kane ɗoŋ a sirpa geŋ, ersadaŋ a
tukk'Isa tak. 2 Aame geŋ i d'ede wedusu tuddí
t'iiziga, y'a t'îhira a ɗaana yode. 3 Isa y'a t'ihina
bizí, y'a tunde kane ɗoŋ suuniyo k'oogoro ti
Pariziyeŋ, y'ede: «To oogiradiŋ tiŋ urzi t'ele

* **13:35** 13.35 Kun wollo adda mattup ki Soom 118.26.

kunuŋ, ti k’ele ye ko, k’eliyo beeko a wedusu a
onniyo ere ki puukiyadiŋ te?» 4 Wo a onamí geŋ
kane an d’inniga ɗeɗɗek. Iŋkino maŋ wede geŋ
Isa y’a yi butte, yi-d’ele beeko wo y’a-y’igibe ki
ɓoozí. 5 Saŋ y’an di ruute, y’ede: «Ti diinaguŋ
eŋ wee wee, aame i-d’ede ulo ise buru yi t’iire
adda k’osso a onniyo ere ki puukiyadiŋ maŋ, y’a
k’ette, t’adda k’osso y’a ki y’aɗɗe ye me? Eyye,
kesiko y’a-t’aɗɗe!» 6 Wo a onamí geŋ, kane an
di roote munɗa an ki suune ye.

Beeriyo k’ume konso adda tarnaape

7 Isa yi wulle’ŋ ɗoŋ an’ni waaku k’omɓo’ŋ, an
beeriyo omagi konsito ɗoŋ majjanɗani. Iŋkino
y’an di ruute a kane pay geŋ t’ono ombiɗe eŋ̰ŋ̰o,
y’ede: 8 «Aame wenɗa yi ki wiike a tarnaape
ki seeɗu maŋ, k’etta ki koona ume wede suma
a jiire ye. Koo ise an wiiko wede goole i jiire
kee y’a-koona maŋ, 9 wo wede unni wiike kee ti
yode geŋ, y’a etto y’a di roota, y’a t’eesa: “Ume
eŋ ki t’oozo, ki oolo a yode eŋ̰ŋ̰o.” Iŋkino k’a
t’ooziga ti sukiyagi, k’etta k’a-kooney a ume k’ita.
10 Ki too maŋ an ki wiiko geŋ, k’odo ki-koonoy
a ume k’ita, iŋkino aame wede i ki wiiko y’iina
maŋ, yoŋ y’a di roota, y’a t’eesa: “Laŋze ki nuŋ,
kee ki t’oozigi, ki-koona a ume ki ɗaana a ise
majjaane kino.” Iŋkino maŋ a kee a di t’isa suma
a ɗaana kane ɗoŋ pay ooma ti kee kaŋ soo geŋ
me. 11 Ɗerec, wede tuuku tuddí yi ti-koliyo maŋ,
Raa y’a y’isa ŋ̰eŋku, wo wede tuddí yi ti-t’isiyo
ŋ̰eŋko maŋ, Raa y’a y’isa goole.»

Waaku ɗoŋ an k’ede munɗa ye

12 Isa yi di ruute sey a wede i y’ wiike geŋ,
y’ede: «Aame ki dehu ki waake ɗuwo an d’oomi
di kee, ise a peeɗo t’ize diine, ise a peeɗo
t’ette k’ooriyo toŋ maŋ, ki waake laŋziyagá ye,
zemɓadá ye, taasiyagá ye wo ɗoŋ bey a ita
waayadá ye, kono kane geɲ̃ɲ̃o toŋ saŋ an gi
di waaka kay, iŋkino omɓad̃á aakede an a-ti
gime. 13 Wo ki too maŋ, aame ki waake ɗuwo
a tarnaape di kee maŋ, ki waako ɗoŋ an k’ede
munɗa ye, ɗoŋ kesiyagaŋ soo soo, ɗoŋ jekese
wo ɗoŋ koŋzayi. 14 Geŋ kee ulbá aasa uŋse,
kono kane an k’ede munɗa an a-ki ti y’ kima ye.
Iŋkino a di ti y’ kima Raa, a onniyo ere ɗoŋ ki
diine a ɗaanadí an ti bilɗa maŋ.»

Ono ombiɗe a tukki tarnaape goole (Matiye 22.1-10)

15 Wede soo ti diine ɗoŋ an ti guune omɓo,
y’illiga ono ɗoŋ Isa yi ruute geɲ̃ɲ̃o maŋ, yi di
ruute, y’ede: «Uŋsuwo a wede ĩ k̃ooney omɓo
adda Moziko Raa.» 16 Wo Isa yi di ruute t’ono
ombiɗe eɲ̃ɲ̃o, y’ede: «Onniyo soo wedusu yi
d’ize omɓõ ɓ̃aadaŋ, maŋ yi wiike ɗoŋ ɓaadaŋ.
17 Aame omɓo ettú t’îide maŋ, wede ɓoy y’a igibe
wede naabadí kono y’an di kizo a ɗoŋ yi’ni wiike.
Wede geŋ y’iide’ŋ, y’a ruute, y’ede: “Kun’di,
omɓo ettú t’îide baa.” 18 Iŋkino maŋ kane ɗoŋ
pay yi wiike geŋ, wede soŋ yi-t’isiyo tambobino
tambobino. Wede ki poone yi di ruute a wede
naabo, y’ede: “Nuŋ ni iwila doome, i dehu n’a
ette n’a ti y’ wollo ɗo. Kee k’o t’isi tambobino.”
19 Wede doolo yi di ruute, y’ede: “Nuŋ ni iwila
buŋgari koomat ki naabo sire sire, wo n’ette n’a

ti'n naamey. Kee k'o t'isi tambobino." 20 Wede
doolo sey yi di ruute, y'ede: "Nuŋ aŋken̰n̰o ni
ziiɗa erewo ni morbiyo, kono k'iŋkino ni k'aane
ettiyo ye me." 21 Wede naabo geŋ y'a-gime k'ume
galmeegí, y'iide'ŋ yi di t'îide taaya a onamaŋ geŋ
me. Aame geŋ wede ɓoy yi di gulkuwe wo yi
di ruute a wede naabadí, y'ede: "K'okko kesiko
k'omagi ɗoŋ ɗuwo ge lekkiyo, k'adda k'urziyagi
ɗoŋ adda geeger, ki waaki kane ɗoŋ an k'ede
munɗa ye, ɗoŋ kesiyagaŋ soo soo, ɗoŋ koŋzayi
wo ɗoŋ jekese, k'an d'an t'edi ken̰n̰o." 22 Saŋ
maŋ wede naabo geŋ y'a-gimo k'ume galmeegí,
yi di ruute, y'ede: "Galmee'ki nuŋ, naabo ere k'o
ruute n'aase ni-t'izo, wo ume ede sey." 23 Iŋkino
maŋ wede ɓoy yi di ruute a wede naabadí, y'ede:
"K'okko sey ki urziyagi domɓi, k'adda jinenɗani,
wo ɗoŋ ki t'ooney a ɗaanadá geŋ, t'urzi tuuku
toŋ ki ti'n waaki an t'edi k'adda ɓoy kono ɓoozó
a ôone. 24 Geŋ kun ollo, n'un di rooto, kane ɗoŋ
ni wiike ki poone geŋ, wenɗa soo toŋ i k'ooma
ye omɓadó te."»

Urzi daaniya k'Isa
(Matiye 16.24-28; Markus 8.34–9.1)

25 Ɗoŋ duuru ɓaadaŋ an daaniya Isa, maŋ y'a-
gime ki tuddaŋ wo y'an di ruute, y'ede: 26 «Aame
wede yi ni daane maŋ, i dehu nuŋ y'a ni geyye a
ceere meegí, meedí, eddí, in̰n̰izí, zemɓadí kuuli
erayi, wo tuddí batum toŋ maŋ. Para maŋ yi
k'aane yi ki t'ise sanallusizó ye. 27 Wede tuuku
yi k'iyya y'a ki t'inda kono nuuno wo y'a ki
n' daane ye maŋ, yoŋ geŋ yi k'aane yi ki t'ise
sanallusizó ye. 28 Iŋkino aame wede ti diinaguŋ

yi dehu y'a ooziga ɓoy sohuru maŋ, ki poone y'a-
koone y'a-kize soŋko ki sulɗi ɗoŋ pay y'owilta,
wo y'a wolle aame soŋkadí i-t'îda tôwwo ɓoy
maŋ. 29 Wo ɗe aame yi-ziipa ita ɗaŋŋal wo
ɓoy y'a ki ti y'îida ye maŋ, ɗoŋ pay i wolla geŋ
an di y' t'okka maade, 30 an t'eesa: "Wede eŋ
yi-t'iise oozige ɓoy miŋ naabadí y'a-ki ti ɗiŋge
ye." 31 Iŋkino kay, aame mozigo yi dehu y'ette
ɗeyyiso mozigo bakadí wede ettiyo ti asigiryagi
dupu ada sire geŋ, ki poone y'a-koone y'a wolle
toogadí, aame y'aane ɗeyyiso ti asigiryagi dupu
koomat gen̰n̰o maŋ. 32 Aame yi k'aane ye maŋ,
yi-t'igibe ɗoŋ zina ki tukki mozigo bakadí ki
poone yoŋ ɓotto dokki geŋ, y'a ti y' tondo toose
t'a koone diinayaŋ.» 33 Isa y'a ruute sey, y'ede:
«Geŋ iŋkino kay, i dehu wede tuuku ti diinaguŋ
sulɗi ɗoŋ pay i-d'ede'ŋ, y'an ooli. Para maŋ yi
k'aane yi ki t'ise sanallusizó ye.»

Sumade ɗoŋ daa k'uŋsuwadaŋ
(Matiye 5.13; Markus 9.50)

34 «Kane sumade'ŋ munɗa wede beehiye, wo
ɗe aame sumade uŋsuwadaŋ i t'ize umbo maŋ,
kaŋ mummino k'an ise uŋse sey me? 35 Kane geŋ
i k'ise beehiye ki ruumiyo siiɗo ye, ise ki guuru
toŋ i k'ise ye, iŋkino kane geŋ ki sebbiyo mendaŋ
a disse. Wede i-d'ede kuwwa k'ollige maŋ, y'ollo
koɗuwo!»

15

Ono ombiɗe a tukki damu gi digge
(Matiye 18.12-14)

[1] Ɗoŋ seɗɗu jibaaye ti ɗoŋ k’olɗiko doolo,
kane pay an aa d’iide ki sirpa k’Isa kono an
di y’olliga. [2] Kane Pariziyeŋ ti ɗoŋ suuniyo
k’oogoro an d’orbe sun̰n̰i sun̰n̰i a tukk’Isa, an’de:
«Wede eŋ ɗoŋ k’olɗiko yi di’n seeɗu bey sire wo
yi d’omɓo ti kane.» [3] Iŋkino maŋ Isa y’an d’iise
tôwwo taaya t’ono ombiɗe en̰n̰o, y’ede: [4] «Aame
wede soo ti diinaguŋ i-d’ede damɓami meeda wo
ere soo t’a digge maŋ, ki kotto ɗoŋ ada gessat
makumu gessat geŋ yi d’ooli adda balɗa, y’a-
kime dehutu ki ere i digge, bini y’a ti t’oono.
[5] Wo aame yi t’uuno maŋ, yoŋ ulbí uŋse ɓaadaŋ,
y’a t’amɓo a dannayí, [6] y’a t’aahe ɓoy, saŋ y’a
waake laŋziyagí ti ɗoŋ k’ita waayadí, wo y’an
di roote, y’a t’eese: “Kun iso uŋsuwo ti nuuno,
kono nuŋ damuzó wede i digge ni y’uuno baa!”
[7] Kun ollo, n’un di rooto, geŋ iŋkino kay aasa
uŋsuwo ɓaadaŋ a kane ɗoŋ a kandaane, kono
wede k’olɗiko soo yi-gime ti lekkiyadí ere olɗo
gette. Uŋsuwo ere a tukki wede soo gette, a ceera
ere a tukki ɗoŋ ada gessat makumu gessat kane
ki diine wo an ti gime lekkiyadaŋ gen̰n̰o.»

Ono ombiɗe a tukki tamma i digge

[8] «Wo kun ollo sey, i d’ede erewo soo iŋkino
tammiyagutú koomat wo soo i di t’iire maŋ, geŋ
ki kotto tod’ t’a moɗɗe pitilatú, binditú t’a rooke,
t’a dehite boolo booloŋ bini t’a ti t’oone. [9] Wo
aame ti t’uune maŋ, t’a waake laŋziyagutú ti
ɗoŋ k’ita waayatú, t’an di roote, t’a t’eese: “Kun
iso uŋsuwo ti nuuno, kono nuŋ tammadó ere i
digge ni t’uune baa.” [10] Kun ollo, n’un di rooto,
geŋ iŋkino kay aasa uŋsuwo ɓaadaŋ a diine

maaleekiyagi ɗoŋ ki Raa, kono ki wede k'olɗiko
soo yi ti kama ti lekkiyadí ere olɗo gette.»

Ono ombiɗe a tukki ulo gi digge

11 Isa y'a ruute sey, y'ede: «I d'ede wede soo
iŋkino in̰n̰izí kuuli sire. 12 Onniyo soo, ulo wede
n̰eŋku yi di ruute a meegí, y'ede: "Baaba, kee
k'o eli aggadó ere saŋ ni t'oona t'adda laalayá
gen̰n̰o." Iŋkino maŋ meegaŋ y'an di diikiɗa
laalayí a in̰n̰izí sire gen̰n̰o. 13 Onniyo miibi k'ita
maŋ, yo ulo wede n̰eŋku geŋ aggadí y'a t'iwilte
pay wo y'a ziiɗa soŋko, y'a iŋgile ki siiɗo ere
dokki. A ummey geŋ yi-t'iide adda lekkiyo ere
k'arɓutu, iŋkino maaladí pay y'a t'irɓe. 14 Aame
maaladí pay yi ti ɗiŋge maŋ, i d'ize mosogo
ɓaadaŋ adda siiɗo gette, wo yoŋ munɗa a beezí
umbo. 15 Aame geŋ y'a t'iide naabo di wede soo
ki ɗoŋ siiɗo gettiyo, wo yo wede geŋ y'a y'igibe
k'adda doomizí elso kinzir. 16 Ulo geŋ y'a dihe
yi d'aaɗi in̰n̰i boriyo ɗoŋ an sebbiso a kinzir,
wo wenɗa soo toŋ i di t'ele umbo. 17 Iŋkino
maŋ a lekkiyadí gette yi d'elkiso adda k'addí,
y'ede: "Ɗoŋ naabo meegó ɓaadaŋ, an d'omɓo
i di'n palɗa! Wo nuŋ a en̰n̰o n'unto ki mosogo!
18 N'a-kima di meegó wo ni di rootey, n'a t'eesey:
Baaba, ni t'ize olɗiko a Raa wo a kee. 19 Ni k'îide
k'a ki n' wolle aa ulá ye baa, iŋkino ki n'iso
aa wede soo ti diine ɗoŋ naabadá." 20 Maŋ y'a
t'iiziga, y'a-gime k'ume meegí.

Aame ulo yo dokki booloŋ ti ɓoy geŋ, meegí y'a
yi wulle, wo i di t'ize sommagi ɓaadaŋ. Y'a ukke
okkimayí, y'iide'ŋ y'a yi ziiɗa yop. 21 Iŋkino maŋ
ulo yi di ruute, y'ede: "Baaba, ni t'ize olɗiko

a Raa wo a kee. Ni ki t'îide k'a ki n' wolle
aa ulá ye baa." 22 Wo meegí y'an di ruute a
ɗoŋ naabadí, y'ede: "Kesiko, kun amɓi kalle
wede goole majjaane a jiire wo kun i-t'osso a ulo
me. Kun i t'eelo kokkiɗe a yelsadí wo zoŋɗí
kun i-t'osso toɓiyagi. 23 Kun sooɗi ulo buru
wede ɓokkide, kun t'ôodo, in d'ooma wo in d'isa
tarnaape, 24 kono ulo nuŋ kun wolliyo eŋ, yoŋ
aa y'inda wo aŋkeŋ aa yi bilɗe, yoŋ yi digge wo
aŋkeŋ ni y'uune." Maŋ an d'iise isiyo tarnaape.

25 Aame geŋ ulo kaɓɓadí yoŋ a doome. A
kamadí ti doome geŋ, aame y'iina goppoŋ ki
ɓoy maŋ, y'ollige tarkuuse k'otoro ti ommire.
26 Maŋ yi wiike wede soo ti diine ɗoŋ naabo,
y'a yi tunde, y'ede: "Ɗe ize moo me?" 27 Wede
naabo yi di ruute, y'ede: "Geŋ leemadá aaho me,
wo meegá yi d'îide ulo buru wede ɓokkide, kono
ulí yi y'uune yi lekkiyo bee." 28 Iŋkino maŋ ulo
kaɓɓa yi di gulkuwe wo yi ki dehu k'adda ɓoy yi
k'ette ye. Meegí y'a t'uɗɗo yi di y' selliyo, y'ede:
"Ulo ki nuŋ, ki t'edi k'adda ɓoy me." 29 Wo ulo
yi di'n gime ono meegí, y'ede: "K'ollo kay baaba,
nuŋ ozzinagi ɓaadaŋ n'a naabiya me, wo ŋuyyur
kaŋ soo toŋ ni k'ize ye a munɗa wede k'o rootiyo
me, wo a nuŋ gogguru soo ɗaŋŋal toŋ k'o k'eele
ye, kono n'a t'ise uŋsuwo ti laŋziyagó me. 30 Wo
a ulá wede eŋ̰ŋ̰o kotto maŋ, yode wede maaladá
pay y'a ti diɡ̰ɡ̰o y'a t'irɓo ti erayi, aame y'iina
maŋ a yode ki-d'îide ulo buru wede ɓokkide!"
31 Maŋ meegí yi di ruute, y'ede: "Ulo ki nuŋ,
kee daayum ti nuŋ wo sulɗi pay ɗoŋ oo d'ede
toŋ kane ki kee. 32 Wo geŋ i dehu kine in d'ise
tarnaape wo in d'ise uŋsuwo, kono leemadá eŋ

yoŋ aa y’inda wo aŋkeŋ aa yi bilɗe, yoŋ yi digge
wo aŋkeŋ ni y’uune.”»

16

Ono ombiɗe a tukki wede yeeriyo metike

1 Saŋ Isa y’an di ruute a sanalliyagí, y’ede: «I
d’ede wede laale soo iŋkino, yoŋ i-d’ede wedusu
yi di yeeriyo laalayí. Wede laale geŋ ɗuwo
an i d’iido ti rabila, kono wede yeeriyo yi-ti
y’ daggiya laalayí me. 2 Maŋ wede laale y’a
wiike wede yeeriyo wo yi di ruute, y’ede: “Kee
n’illiga naabadá ere k’isiyo te, k’o t’ôodi taaya
a urzi naabadá, kono ki ki yeera ye baa laalayó
me.” 3 Iŋkino maŋ wede yeeriyo y’a ruute t’adda
k’addí, y’ede: “Nuŋ eŋ n’aasa mummino, t’ume
naabo yeeriyo galmeegó yi-ti’n aɗɗiya geŋ me?
Ki derku nuŋ toogadó umbo, wo k’ahultu a
nuŋ sukiyagi. 4 Geŋ ni suune munɗa wede n’a
isa me. Iŋkino aame t’ume naabo yeeriyo yi
n’uɗɗa maŋ, ɗoŋ ede an di n’ seeɗa di kane
me.” 5 Iŋkino maŋ kane ɗoŋ i ziɗɗe seeyagi ki
galmeegí, y’a ti’n wiiko soo soo. Yi di ruute a
wede ki poone, y’ede: “Kee ginno seezá miibi ki-
t’ela a galmeegó me?” 6 Yoŋ yi di’n gime onamí,
y’ede: “Ɓoŋgali ada sire k’egey k’iŋ̰ŋ̰i k’olibiye.”
Wede yeeriyo yi di ruute, y’ede: “Mattup ki
seezá ettiyo, kesiko ki koona ki raaŋa ɓoŋgali
koomat.” 7 Saŋ yi di ruute a wede doolo, y’ede:
“Wo kee me, seezá miibi ki t’ela me?” Yoŋ yi
di’n gime onamí, y’ede: “Suwal meeda piɗe ki
geme.” Wede yeeriyo yi di ruute, y’ede: “Mattup
ki seezá ettiyo, ki raaŋa suwal meeda aɗo.” 8 Wo

yo galmeega y’a y’imme wede yeeriyo wede ki
diine ye geŋ me, kono y’ize’ŋ metiŋko. Iŋkino
maŋ kane ɗoŋ duniya a urzi lekkiyo ere ti tuddaŋ
gette, kane mentikagi an jiire kane ɗoŋ ki Raa
toorayí a eedaŋ.»
9 Isa y’a ruute sey, y’ede: «Wo kun ollo, nuŋ
n’un di rooto, kun soɗɗo laŋziyagi ti laale wede
kun ooniyo t’urzi wede ki diine ye geŋ me.
Iŋkino onniyo soo yo laale geŋ ti beyguŋ yi ɗikka
maŋ, kane laŋziyagi an un di’n seeɗey adda
ɓoyɗi ɗoŋ ɗuwo an di lekkey ki daayum. 10 Wede
a naabo ere n̰eŋko booloŋ yi ti seeɗu zakiɗi geŋ,
a naabo ere meeda toŋ ɗuwo an zaape addaŋ a
yode kay. Wo wede a naabo ere n̰eŋko booloŋ yi
ki ti seeɗu zakiɗi ye geŋ, a naabo ere meeda toŋ
ɗuwo an ki zaape addaŋ a yode ye kay. 11 Iŋkino
maŋ, aame kune a laale wede kun ooniyo t’urzi
wede ki diine ye eŋ, kun ki y’ ziiɗa zakiɗi ye
maŋ, Raa toŋ yi k’aane y’un ki t’ele a beyguŋ ye
laale wede ki kotto me. 12 Wo aame a laale wede
ki kune ye kun ki y’ ziiɗa zakiɗi ye maŋ, Raa toŋ
y’un ki t’eley ye laale wede ki kune me.
13 Wede naabo soo toŋ umbo a aane a naabe ti
galmaawi sire me, ise maŋ soŋ y’a y’olmiɗa wo
y’a-geyye soo me, wo ise maŋ y’a di kette ti wede
soo me wo soŋ y’a yi kiigira. Kun k’aane kun ki
ti daane ye, urzi Raa wo urzi soŋko sirwaŋ pay
me.»

Urzi Moziko Raa

14 Aame kane Pariziyeŋ an illiga ono ɗoŋ pay
Isa yi ruutite gen̰n̰o maŋ, an di y’ koobiyto
kono kane soŋko an ti geyyiso. 15 Isa y’an di
ruute, y’ede: «Kune a ɗaana ɗuwo kun ti t’isiyo

tudduguŋ aa ɗoŋ ki diine, wo Raa adduguŋ yi'ni
suune, kono munɗa wede ɗuwo an yi wolliyo
goole geŋ, Raa yi y'azzuru a ɗaanadí me.
16 Ono ɗoŋ an riiŋe ti kaaga adda mattup
k'oogoro Muusa ti ɗoŋ ki nebiyagi geŋ, urzizaŋ
a iide bini aaniya Zaŋ Batis. T'ume geŋ an di
kazita Rabila Majjaanawa ki Moziko Raa, wo
wede tuuku toŋ yi d'eliyo gotono kono yi-t'ette
k'adda. 17 Wo kun ollo koɗuwo, oon̰e a kandaane
ti siiɗo an t'eŋgile me, wo oon̰e ɓaadaŋ sey a
arku raaŋiya soo wede n̰eŋku a jiire k'oogoro
ette y'a dagge me.
18 Wede tuuku eddí yi ti biira wo y'a ziiɗa
erewo ti doolo maŋ, Raa yi y' wolliyo yoŋ wede
i moone t'ere bakadí. Wo wede yi ziiɗa erewo
ere kulatú yi ti-biire maŋ, Raa yi y' wolliyo yoŋ
wede i moone t'ere bakadí.»

Ono ombiɗe a tukki wede laale kane ti Lazar

19 Saŋ maŋ Isa y'an d'îide taaya, y'ede: «I
d'ede wede laale soo iŋkino kallagi y'ossiyo ki
ramica zooyatú oon̰e, daayum yi lekkiyo togos
adda k'uŋsuwo wo daayum yi d'isiyo omɓo
ɓaadaŋ aa ki tarnaape, ɗuwo an d'omɓo. 20 I
d'ede wedusu i-k'ede munɗa ye sundí Lazar,
tuddí kunɗayi risimik kaŋ moone a biza bumɓu
ki wede laale gen̰n̰o. 21 Yoŋ y'a dihe y'a oomi
omɓo ere i solɗite t'ekki taabul ki wede laale
gen̰n̰o toŋ umbo, wo ɗe kane gahiti toŋ an
d'et̰t̰iyo an di dalɗutu kunɗayzí.
22 Wede i-k'ede munɗa ye y'inda maŋ,
maaleekiyagi an t'umɓe undí ki sirpa k'Ibirayim.
Saŋ wede laale toŋ y'a inda, an t'ittiba. 23 Wo
kaŋ unde y'a t'iide k'adda diine ɗoŋ unto, wo a

ume geŋ yi dabirsa ɓaadaŋ. Maŋ y'a umɓe edayí
k'awwa, y'a wulle ti dokki Ibirayim wo Lazar
a sirpadí. 24 Iŋkino y'a iɗili, y'ede: "Ibirayim
mee'ki nuŋ, k'iso adde koɗuwo a nuŋ, k'agibi
Lazar yi d'oŋko ahu a biza yilsadí, y'o di zozza
a bizó, ilzó a t'orsa kono ni dabirsa ɓaadaŋ adda
k'uwwo ette." 25 Wo Ibirayim yi di ruute, y'ede:
"Ulo ki nuŋ, ki suune aame kee adda duniya
lekkiyadá ki tuuze tuuziyo, wo Lazar y'uune
dabar ɓaadaŋ. Wo aŋkeŋ Raa yi ti y' zille a eŋ̰ŋ̰o
me, wo kee ki-t'iide adda dabar baaɗi. 26 Wo soŋ
i d'ede olɗe sohuru wo goole aa bulɗume a diine
kune ti kaye me. Iŋkino maŋ ɗoŋ i dehu ette
t'eŋ̰ŋ̰o k'ume kune, an k'aane ye, wo ɗoŋ t'ume
kune an dehu an d'etto k'ume kaye, an k'aane
ye." 27 Wede laale y'a ruute, y'ede: "Iŋkino maŋ
mee'ki nuŋ, ki wollo sommagó k'agiba Lazar ki
ɓoy meegó, 28 kono oo d'ede zemɓa paat, y'a
ette y'an di tookey kuudaŋ, kono kane toŋ an
ki d'etto k'ume dabar eŋ̰ŋ̰o ye." 29 Ibirayim
yi di ruute, y'ede: "Zemɓadá an d'ede mattup
k'oogoro Muusa ti ɗoŋ ki nebiyagi, onamaŋ an'n
olligey." 30 Wede laale yi di ruute, y'ede: "Geŋ
i k'îide ye Ibirayim mee'ki nuŋ, wo aame wede
ti diine ɗoŋ unto y'iida y'an uuney maŋ, aame
geŋ an di-kimey lekkiyadaŋ." 31 Wo Ibirayim yi
di ruute, y'ede: "Aame mattup k'oogoro Muusa
ti ɗoŋ ki nebiyagi, onamaŋ an ki dihe an k'olliga
ye maŋ, ki kotto kane an k'amɓe ye aame wede
ti diine ɗoŋ unto y'a balɗe y'a ette toŋ maŋ."»

17

Urzi k’olɗiko ti tambobino
(Matiye 18.6-7; Markus 9.42)

1 Isa y’an di ruute a sanalliyagí, y’ede: «Ɗerec,
kane sulɗi daayum ede ɗoŋ i-t’eliyo ɗuwo adda
k’olɗiko me, wo ɗe dabar a yode wede i t’eliyo
bakadí adda k’olɗiko. 2 A wede iŋkino geŋ,
dabar ere an i di kette assa meeda a golladí an
ti y’ seɗɗe adda bar gette, soodo sey ti ere yi
t’ooney a ɗaana Raa te, aame yi t’eliyo adda
k’olɗiko wede soo ti diine kane ɗoŋ tasse a
urzi zaapu k’adde a nuuno maŋ. 3 Kun koona
mentikagi!

Aame leemadá yi t’iza olɗiko a kee maŋ, k’odo
ki y’oonoy, ki rootoy munɗa wede y’a ize geŋ
ti golla ere tasse, wo aame yi-k’illigey olɗikadí
yi ti zuuney yi-gimey lekkiyadí maŋ, k’oyyo ki
t’iso tambobino te. 4 Wo aame leemadá yi t’iza
olɗiko a kee wo saŋ y’a iido ki tuddá, y’a t’eese:
“Leema ki nuŋ, nuŋ olɗikadó ni ti zuune n’a-
kime lekkiyadó”, iŋkino iŋkino adda k’oŋ̰ŋ̰u taŋ
sarat toŋ maŋ, k’oyyo ki t’iso tambobino te.»

Zaapu k’adde a Isa

5 Ɗoŋ zina Galmeega an i di ruute, an’de:
«Zaapu k’addey a kee baata, k’ayni noogi t’a
t’ihira.» 6 Galmeega y’a ruute, y’ede: «Ki kotto,
aame kune zaapu k’adduguŋ a nuŋ t’aase ŋ̰eŋko
aa ulo k’undumu sundí mutard toŋ maŋ, kun
aane kun i di roote a undumu eŋ, kun t’eese:
“T’umayá eŋ ki-ɗeeto ki koonoy adda bar”, ki
kotto y’a olliga onamguŋ, y’a-ɗeete.»

Naabo ere in d’ise

7 «Kun ollo, aakede wede soo ti diinaguŋ i-
d’ede wede naabo yi derku ise y’elso mooɗe
koo maŋ. Aame yi wulle wede naabo y’aahiya
ti doome maŋ, ki kotto yi-ki roote ye: “Kesiko
k’okki ki-koona omɓo me.” 8 Ki too maŋ yi di
roote, y’a t’eese: “K’o isi omɓo, wo kallagá k’a
booyo ki-t’ossi ɗoŋ ti doolo, omɓo k’o d’eli, k’o
d’eeli soɓo koore ni t’iima wo n’aa t’iiɓa maŋ.
Saŋ a kaaɓadá kee k’a ooma wo k’a siɓa kollo.”
9 Wede geŋ yi roota ɗey koɗuwo a wede naabadí,
a naabo ere yi ruute y’aase, yi t’ize gette? Aha,
yi-ki roota ye koɗuwo me. 10 Geŋ ki kune toŋ
iŋkino: Aame naabaguŋ ere an un ruute kun
ti t’ize pay maŋ, kun rooto kun’de: “Kaye ɗoŋ
naabo ay k’ede urzi ɗuwo an ay ki roote koɗuwo
ye, ay ize munɗa wede an ay ruute ay d’ise
ɗaŋŋal.”»

Eliyo beeko a ɗoŋ bitiɗe kane koomat

11 Aame Isa yo a urzi y’ette ki Zeruzalem geŋ,
y’a uɗɗe ti diine siiɗo Samari kane ti Galile. 12 A
ettiyadí k’adda k’ille soo iŋkino gette, ɗoŋ bitiɗe
koomat an t’iide an a di y’ t’ikkimo. Kane an
t’îhirte ti dokki* 13 wo an d’iise ɗollite, an’de:
«Isa, kee wede dooyisadey, k’iso adde koɗuwo
a kaye.» 14 Isa y’anni wulle wo y’an di ruute,
y’ede: «Kun’do, tudduguŋ kun an ti kazoy a

* **17:12** 17.12 An t’îhirte ti dokki: Kane ɗoŋ bitiɗe geŋ an t’îhirte ti dokki kono di kane Yawudiyagi, ɗuwo an’ni wolliyo kane ɗoŋ bitiɗe geŋ ɗoŋ kamileŋ̰ ye a ɗaana Raa me. Iŋkino maŋ an k’ede urzi an ki d’ette ki sirpa ɗuwo ye. Kun wollo adda mattup ki Lebitik 13.45-46.

ɗoŋ seɗeke†.» Aame an’te k’ume ɗoŋ seɗeke
ɓotto geŋ, a urzi bitiɗayaŋ a n̰ukkiɗe an t’ize
kamilen̰. 15 Wede soo ti diinayaŋ yi wulle y’uune
bee maŋ, y’a-gime k’ume k’Isa, yi-tamma Raa ti
golla awwa. 16 Y’iide’ŋ y’a dikke a zoŋ k’Isa, y’a
t’uttile zumayí a siiɗo, wo y’a ruute koɗuwo a
Isa. Wo yo wede geŋ Samariten. 17 Iŋkino Isa
y’a ruute, y’ede: «Kane koomat geŋ an ki t’ize
kamilen̰ ye ko? Wo kane ɗoŋ gessat uune bee
too me? 18 Wenɗa a elke y’a-kimo y’a t’imme
Raa umbo daa ki torgusu en̰n̰o ye maŋ?» 19 Maŋ
Isa yi di ruute, y’ede: «Ki t’oozo, k’eŋgilo. Kono
kee ki ziipe addá a nuŋ geŋ, k’utte.»

Aaniya ki Moziko Raa

20 Onniyo soo kane Pariziyeŋ an di tunde Isa,
an’de: «Woogo Moziko Raa t’aana me?» Yoŋ
y’an di’n gime onamaŋ, y’ede: «Aaniya Moziko
Raa, tod’te urzi wede aa munɗa kun gi di wolla
t’ersaguŋ ye. 21 Ɗuwo an ki roota ye: “Kun wollo
tod’te a en̰n̰o!”, ise “Tod’te a ummey me!” Ɗerec
kun suuno, Moziko Raa tod’te a diinaguŋ.»

22 Iŋkino maŋ Isa y’an di ruute a sanalliyagi,
y’ede: «Saŋ onniyo t’aana ere kun di deha kun ti
n’ wolle onniyo soo toŋ maŋ, nuŋ wede an n’ehe
aa ulo wede eŋ me, wo umbo kun ki n’ wolla ye.
23 Aame geŋ ɗuwo an un di roota, an t’eesa: “Kun
wollo yoŋ a en̰n̰o!”, ise “Yoŋ a ummey!” Wo kune
kun’ta ye, kun t’okkita ye. 24 Wo aa kun wolliyo
mizzi y’omile biɗiɗi i-ti tooriyo kandaane pay
geŋ, onniyo ki nuŋ wede an n’ehe aa ulo wede

† **17:14** 17.14 Kun wollo adda mattup ki Lebitik 14.2-3.

eŋ̰ŋ̰o toŋ, t’aasa iŋkino kay. 25 Wo ɗe ki poone i
dehu n’a dabire ɓaadaŋ wo ɗoŋ aŋkeŋ̰ŋ̰o eŋ an
di n’ kiigira.
26 Munɗa wede ize ti kaaga a ozzinagi ɗoŋ
ki Nowe geŋ, a onniytagi ɗoŋ ki nuŋ wede an
n’ehe aa ulo wede eŋ̰ŋ̰o toŋ, aasa iŋkino kay.
27 Ɗuwo an d’omɓo, an soɓo, an seɗɗu ti tuddaŋ
bini onniyo ere Nowe yi-t’iide adda tooko ere
meeda a jiire. Maŋ mizzi goole y’a guppe, ahu an
t’iimi siiɗo, iŋkino ɗuwo geŋ pay an t’inda adda
k’ahu‡. 28 Wo soŋ munɗa wede ize a ozzinagi
Lot geŋ a aana iŋkino kay: ɗuwo geŋ an d’omɓo,
an soɓo, an d’owilte, an t’owilte, an d’aatiya wo
an d’ossige ɓoyɗi. 29 Wo a onniyo ere Lot yi
t’uɗɗe ti geeger Sodom maŋ, Raa ti kandaane
y’a guppe ubali k’uwwo ti moono ki suupire,
an t’îide ɗuwo pay§. 30 Geŋ aasa iŋkino kay a
onniyo ere nuŋ wede an n’ehe aa ulo wede eŋ,
ni kiza tuddó geŋ me.
31 A onniyo gette, wede y’a ti gili yi-guune
t’ekki daŋgayadí* wo sulɗizí yi iili adda maŋ,
yi-ɗeego sokiyo ye, yi t’ombo. Iŋkino kay wede
yoŋ adda doome maŋ, yi kima ki ɓoozí ye. 32 Kun
elko a taaya k’ere Lot†. 33 Wede yi diha boohiyo
tuddí k’aggadí maŋ, y’a ti dagga, wo wede y’iila
tuddí kono nuuno maŋ, y’a t’utta. 34 Kun ollo,

‡ **17:27** 17.27 Taaya ki Nowe k’a ti t’oone adda mattup ki Zenez 6.9–7.24. § **17:29** 17.29 Taaya ki Lot k’a ti t’oone adda mattup ki Zenez 19.24-25. * **17:31** 17.31 Yi-guune t’ekki daŋgay: I-kaza a siiɗo k’Izirayel geŋ ɗuwo daŋgayɗayzaŋ geŋ awhizaŋ patal kono a ume muno an a di koliyo t’eego, an di lekkiyo wo an d’isiyo naabadaŋ. † **17:32** 17.32 Kun wollo adda mattup ki Zenez 19.26.

n’un di rooto, a diɗɗo gettiyo batum ɗoŋ sire an
moone oŋgalzaŋ soo, wede soo an di y’amɓa wo
wede soŋ an di y’oola. 35 Erayi sire an massu
kaŋ soo, ere soo an ti t’amɓa wo ere soo an di
t’oola. 36 Kuuli sire kane adda doome soo, wede
soo an di y’amɓa wo wede soŋ an di y’oola.»
37 Iŋkino maŋ kane sanalliyagi an di y’ tunde,
an’de: «Galmeegey, a ume too me aasa me?»
Wo yoŋ y’an di ruute, y’ede: «A ume wede nuune
yi t’udiga geŋ, zumbi toŋ ti t’ogiya aŋgeŋ̰ŋ̰o.»

18

Ono ombiɗe a tukki mandaayawa ti wede booro

1 Isa yi dehu y’an di kize a sanalliyagi kono
an di tonde Raa daayum an ki t’orme ye. Iŋkino
y’an di rootiyo t’urzi k’ono ombiɗe eŋ̰ŋ̰o, 2 y’ede:
«Adda geeger soo i d’ede wede ɗekkiyo booro,
yoŋ yi k’orgiso a Raa ye wo yi k’ottilso a wenɗa
ye. 3 Wo adda geeger gette i d’ede mandaayawa
soo iŋkino, ti d’ettiyo daayum ki tukki yode geŋ
me, ti d’eesiyo: “Kee k’ay t’isi booradey ti wede
k’olmiɗayó me.” 4 Iŋkino aaze onniytagi ɓaadaŋ
wede geŋ yi ki dehu yi-k’ise booratú ye. Wo saŋ
y’a ruute adda k’addí, y’ede: “Derec, nuŋ a Raa
ni-k’orgiso ye, wo a wenɗa soo toŋ ni-k’ottilso
ye. 5 Wo to mandaayawa ette nuŋ ti ti n’ormiyo,
iŋkino booratú ni di t’ise, para maŋ ti koɗɗime
ɓaadaŋ t’o ti kossa eedó.”» 6 Saŋ Galmeega y’a
ruute sey, y’ede: «Kun ollo koɗuwo ono ki wede
ɗekkiyo booro wede ki diine ye yi rootiyo. 7 Wo
yo Raa booro ki ɗoŋ yi biire, yi ki ti ɗekke ye

ko aame kane an i môolo on̰n̰u wo diɗɗo maŋ?
Ki noogiyadaŋ y'a-t'ôsse ko? 8 Kun ollo, n'un di
rooto, kesiko booradaŋ y'an ti-ɗekke. Wo nuŋ
wede an n'ehe aa ulo wede eŋ, aame ni-kimo
geŋ, n'iido ɗuwo ni-t'oona ɗey ko ɗoŋ i ziipe
addaŋ a nuŋ a siiɗo me?»

Pariziyeŋ ti wede seɗɗu jibaaye

9 I d'ede ɗuwo oŋgoŋ an elkiyo kane ɗoŋ ki
diine a ɗaana Raa, wo an di koogire ɗoŋ oŋgoŋ
pay. Iŋkino maŋ Isa yi rootiyo ono ombiɗe sey
a tukki kane gen̰n̰o, y'ede: 10 «I d'ede ɗoŋ sire
iŋkino an t'iide tondiyo Raa k'adda booro Ɓoy
Raa. Kane geŋ wede soŋ Pariziyeŋ, soŋ wede
seɗɗu jibaaye. 11 Yo Pariziyeŋ geŋ y'a t'îhira
yi tondiyo Raa t'adda k'addí, y'ede: "Eyye Raa
ki nuŋ, n'a di roote koɗuwo kono nuŋ aa ɗoŋ
oŋgo ye, kane ɗoŋ k'oogire, ɗoŋ ki diine ye, ɗoŋ
i moonite t'erayi ise ti kuuli k'eebaŋ, wo soŋ nuŋ
aa wede seɗɗu jibaaye en̰n̰o ye. 12 Adda suuk ni
lekkiyo onniyo sire daa k'omɓo, ni d'eliyo zakka
a Raa ki sulɗizó ɗoŋ pay n'ooniyo me." 13 Yo
wede seɗɗu jibaaye'ŋ y'a t'îhira dokki, edayí
k'awwa ki kandaane toŋ yi ki dehu yi k'amɓe
ye, wo y'a-t'iɓi beyɗí a giggirí, y'a ruute, y'ede:
"Eyye Raa ki nuŋ, ki wollo sommagi ki nuŋ wede
k'olɗiko en̰n̰o."» 14 Isa y'a ruute sey, y'ede: «Kun
ollo, n'un di rooto, yo wede seɗɗu jibaaye'ŋ y'a
aahe ki ɓoozí, Raa y'a yi wulle yoŋ ki diine, wo ki
bakadí Raa y'a yi wulle yoŋ ki diine ye. Ɗerec,
wede tuuku tuddí yi ti-koliyo maŋ, Raa y'a y'isa
n̰eŋku, wo ɗe wede tuddí yi ti-t'isiyo n̰eŋko maŋ,
Raa y'a y'isa goole.»

Isa ti iŋ̰ŋ̰i suŋ̰ŋ̰i (Matiye 19.13-15; Markus 10.13-16)

15 Ɗuwo an di ziko iŋ̰ŋ̰i suŋ̰ŋ̰i a Isa kono y'an di
zaape beezí a eedaŋ. Kane sanalliyagi an wulle
iŋkino maŋ, an ki dehu ye, an di'n eɗɗisito ɗuwo
geŋ me. 16 Wo ɗe Isa y'a ele urzi kono iŋ̰ŋ̰i an
i-d'ette sirpadí, wo y'a ruute, y'ede: «Kun oolo
iŋ̰ŋ̰i eŋ an d'etto ki tuddó, kun ti'n eegire ye,
kono Moziko Raa tod'te ki ɗoŋ i deeyiso aa kane
kino. 17 Ɗerec iŋkino wo n'un di rooto: Wede
tuuku Moziko Raa yi ki ti seeɗu aa yi seeɗu ulo
ŋ̰eŋku ye maŋ, yi ki t'etta ye.»

Isa ti wede laale (Matiye 19.16-30; Markus 10.17-31)

18 I d'ede wede iŋkino i-d'ede gooliko y'a tunde
Isa, y'ede: «Wede dooyisadey kee wede beehiye,
n'aase moo me kono n'a t'oona lekkiyo ere ki
daayum te?» 19 Isa yi di ruute, y'ede: «Ki moo
me ki rootiyo nuŋ wede beehiye me? Beehiye
Raa soo ɗaŋŋal, wenɗa ti doolo umbo. 20 Kee
urziyagi k'oogoro ki'ni suune ɗoŋ an'de: Ki
moone t'ere bakadá ise ti kule bakatú ulu, ki
tôwwo wedusu mirsi ulu, k'oogire ulu, ki rootiyo
k'ono butte a tukki bakadá a ɗaana booro ulu,
wo ki elo suma a meegá ti meedá.» 21 Wede
geŋ yi di'n gime onamí, y'ede: «Kane geŋ pay
ni'ni seeɗu t'ume nuŋ obulsu to.» 22 Aame Isa
y'illiga iŋkino maŋ yi di ruute, y'ede: «Kee a
ki biite munɗa soo sey: sulɗi ɗoŋ a-d'ede'ŋ ki
t'owiltoy pay wo soŋko k'an d'eloy a ɗoŋ an
k'ede munɗa ye, iŋkino k'a t'ooney laale wede ki
kotto a kandaane. Saŋ k'a t'edi wo k'a ni daana.»

23 Aame wede geŋ y'illiga iŋkino maŋ, y'a t'ize
sommagi dondoŋ kono yoŋ laalayí ɓaadaŋ.
24 Isa yi wulle wede geŋ yi t'ize sommagi
dondoŋ maŋ, y'a ruute, y'ede: «Ki kotto oon̰e
ɓaadaŋ a ɗoŋ maala an t'ettey adda Moziko Ra̰a
te! 25 Ɗerec kun suune, oon̰e a ziŋzo ti-t'aɗɗe ti
bulɗo rippile me, wo geŋ oon̰e ɓaadaŋ a ceere
sey a wede laale yi-t'ettey a̰ Moziko Raa te.»
26 Kane ɗoŋ i y'ollige an di ruute, an'de: «Iŋkino
maŋ, geŋ a utta wee wee?» 27 Yo Isa y'an di'n
gime onamaŋ, y'ede: «Munɗa wede ɗuwo an
k'aane ye geŋ, a Raa i-k'oon̰e ye, y'aane.»
28 Maŋ Piyer y'a ruute, y'ede: «Aŋkeŋ k'ollo,
kaye'ŋ sulɗizey pay ay d'iilo wo ay di daaniya
kee.» 29 Isa y'an di ruute, y'ede: «Ɗerec iŋkino
wo n'un di rooto: Wede tuuku yi iila ɓoozí,
ise eddí, zemɓadí kuuli, maawí wo in̰n̰izí kono
Moziko Raa maŋ, 30 a lekkiyo ere aŋken̰n̰o ette
kane geŋ y'anni t'oona ɓaadaŋ a ceer̰a, wo
saŋ maŋ adda duniya ere ki ɗaana y'a t'ooney
lekkiyo ere ki daayum.»

Ono k'Isa ɗoŋ k'aɗuwe a urzi k'untadí ti baldiyadí

(Matiye 20.17-19; Markus 10.32-34)

31 Isa y'a ti'n wiike sanalliyagi kane koomat
makumu sire ki sirpadí, wo y'an di ruute, y'ede:
«Kun ollo, in ti kili ki Zeruzalem wo a ummey
sulɗi pay ɗoŋ nebiyagi an riiŋe a tukki nuŋ
wede an n'ehe aa ulo wede eŋ, a-t'ettey baa.
32 Iŋkino maŋ nuŋ ɗuwo an di n' t'eley a bey
ɗoŋ kane Yawudiyagi ye, an di n' t'okkey maade,
an di n' kilɗitey wo an piɗɗitey lee a tuddó.

[33] An di n’ gorpipey ti marpa, saŋ an aa di n’
t’îdey, wo onniyo sire k’aɗuwe maŋ, Raa y’a ti n’
balɗey.» [34] Wo kane sanalliyagi munɗa soo toŋ
an ki zuune ye, ita k’ono gette an t’ize ombiɗe,
wo an ki zuune ye munɗa wede Isa yi rootiyo
me.

Eliyo beeko a wede koosiyo a Zeriko (Matiye 20.29-34; Markus 10.46-52)

[35] Onniyo soo Isa y’iiney gopposŋ ki geeger
Zeriko maŋ, i d’ede wedusu koosiyo yi guune a
biza k’urzi wo yi d’ahultu. [36] Wede geŋ y’illiga
tarkuuse ki ɗoŋ duuru eŋgile gen̰n̰o maŋ, y’anni
tunde, y’ede: «Ɗe tarkuuse ki moo me?» [37] Kane
an i di ruute, an’de: «Geŋ Isa wede ti geeger
Nazaret eŋgile me.» [38] Maŋ y’a iise ɗolle, y’ede:
«Isa kee Wede ti biza bumɓu Dawut, k’iso adde
koɗuwo a nuŋ!» [39] Kane ɗoŋ i sooru ki ɗaana
an di y’eɗɗisito kono y’a anniga, wo ɗe yoŋ y’a
ɗolle i ceeriyo ki ceeriyo, yi d’eesiyo: «Kee Wede
ti biza bumɓu Dawut, k’iso adde koɗuwo a nuŋ,
k’iso adde koɗuwo a nuŋ!» [40] Isa y’a t’îhira,
wo y’an di ruute, y’ede: «Wede geŋ kun oo ti
y’arkiɗi.» Wo aame an i-ti y’irkiɗo maŋ, Isa
y’a yi tunde, y’ede: [41] «Kee ki dehu n’a-d’ise
moo me?» Wede geŋ yi di’n gime onamí, y’ede:
«Galmeegey, ni dehu edayó a-t’ihina.» [42] Maŋ
Isa yi di ruute, y’ede: «Edayá a-t’ohon k’a wollo!
Kono kee ki ziipe addá a nuuno geŋ, k’utte.»
[43] A kaamiki edayí a t’ihina, maŋ y’a diine Isa,
yi tamma Raa. Kane ɗoŋ duuru pay an wulle
iŋkino maŋ, an tamma Raa kay.

19

Isa ti Zaase

1 Isa yi t'iide adda geeger Zeriko, wo yi-
doopiɗa y'eŋgile ki ɗaana. 2 Maŋ a ume geŋ i
d'iido wedusu sundí Zaase, yoŋ goole ɗoŋ seɗɗu
jibaaye wo yoŋ ki laale. 3 Yi dehutu urzi y'a ti y'
wolle yo Isa miŋ wee wee, wo urzi y'a ti y' wolle
umbo kono ɗuwo ɓaadaŋ an i-t'iigire, yoŋ kupili.
4 Iŋkino maŋ y'a ukke ki ɗaana, y'iide'ŋ y'a di
gili ekk'undumu aa moote, kono Isa y'aɗɗa tiŋ
gen̰n̰o, y'a ti y' wolla. 5 Aame Isa y'iiney a ume
k'undumu gen̰n̰o maŋ, y'a umɓe edayí k'awwa
wo yi di ruute, y'ede: «Zaase, kesiko ki-ɗeegi,
aŋki eŋ i dehu n'a-ɗeegey a di kee.» 6 Kesiko
t'ekk'undumu Zaase yi-ti ɗiigo, an d'aahe ɓoozí
wo y'a yi ziiɗa Isa t'ulbe uŋse. 7 Aame ɗuwo an
wulle iŋkino maŋ, kane pay an d'orbite sun̰n̰i
sun̰n̰i ti tuddaŋ, an'de: «Kun wollo wede eŋ, y'a
ɗiige a di wede k'olɗiko!» 8 Wo Zaase y'a d'iide
k'ume Galmeega, yi di ruute, y'ede: «Kee k'ollo
Galmee'ki nuŋ, laalayó n'a-dookiɗa omagi sire,
ume soo n'an di-dokkiɗa ki waawiye a ɗoŋ an
k'ede munɗa ye. Wo aame ni-t'umɓe soŋko ki
wenɗa daa k'urzutú toŋ, ni-di t'ela t'a aagila taŋ
piɗe.» 9 Iŋkino maŋ Isa y'a ruute a tukki Zaase,
y'ede: «Aŋki eŋ ɗoŋ ɓoy Zaase an uune uttiyo
ere ki kotto, kono yode Zaase toŋ ti biza bumɓu
k'Ibirayim*. 10 Ɗerec, nuŋ wede an n'ehe aa
ulo wede eŋ, n'iido'ŋ dehutu ki ɗoŋ i digge adda
k'olɗikadaŋ wo n'an t'ele uttiyo.»

---

* **19:9** 19.9 Zaase toŋ ti biza bumɓu k'Ibirayim: I-kaza yi ziipe addí a Raa aa ki Ibirayim.

Ono ombiɗe a tukki ɗoŋ naabo aɗo (Matiye 25.14-30)

11 A kane ɗoŋ illiga ono geŋ, Isa y’an di ruute
ono ombiɗe sey kono y’iina gopppoŋ ti Zeruzalem,
wo toŋ kane an elkiyo Moziko Raa t’aana an
di wolla a kaamiki gen̰n̰o. 12 Iŋkino maŋ y’a
ruute, y’ede: «I d’ede wedusu iŋkino ti biza
bumɓu wede goole, y’a iŋgile ki siiɗo dokki
omɓo moziko, saŋ y’a-kimo. 13 Ki poone y’a
eŋgile geŋ, yi wiike ɗoŋ koomat ti diine ɗoŋ
naabadí, wo y’an d’eele a wede soŋ tamma soo
soo ki dap ere zooyatú oon̰e†, wo y’an di ruute,
y’ede: “Kun di naabo eego, t’aa d’aagal bini
kamadó.” 14 Wo kane ɗoŋ siiɗadí an y’olmiɗe,
iŋkino an d’igibe ɗuwo k’itadí kono an di rootey,
an t’eesey: “Kaye wede eŋ ay ki dehu y’a k’ise
mozigayey ye.”

15 Wo aame wede geŋ yi t’iimo moziko yi-gimo
maŋ, y’anni wiike kane ɗoŋ naabadí ɗoŋ y’an
dikki soŋko gette, kono y’a-wolle naabadaŋ an aa
uune t’eego moo me. 16 Wede ki poone y’a iina
wo y’a ruute, y’ede: “Galmee’ki nuŋ, ti tamma
ere k’o ele gette, n’aa d’uune a îide tamma
koomat ki dap.” 17 Mozigo yi di ruute, y’ede:
“Geŋ koɗuwo kee wede naabo beehiye, kee a
naabo ere booloŋ gettiŋ k’a ti ziiɗa zakiɗi, aŋkeŋ
n’a-ki ti zaapo wede goole t’ekki geegiryagi
koomat.” 18 Wede ki sirwe y’a iina wo y’a ruute,
y’ede: “Galmee’ki nuŋ, ti tamma ere k’o ele
gette, n’aa d’uune a îide tamma paat ki dap.”
19 A yode gen̰n̰o toŋ mozigo yi di ruute, y’ede:

† **19:13** 19.13 Aŋken̰n̰o tamma ki dap soo, i-kaza dupu sire.

“Kee n’a-ki ti zaapo wede goole t’ekki geegiryagi
paat.” [20] Wede ti doolo y’a iina, y’a ruute, y’ede:
“Galmee’ki nuŋ, ettiyo tammadá ki dap te, nuŋ
n’a-gitte a buuɗe, n’a ziipe a teɗɗise. [21] N’a
orgiso kono kee wehini a naabo me, ki-t’amɓu
munɗa wede i ki ziipe kee ye, wo ki d’ayɗu a
ume wede ki ki giira ye toŋ maŋ.” [22] Maŋ mozigo
yi di ruute, y’ede: “Kee wede naabo ulsu, n’a
ɗekke booro a eedá ti ono ɗoŋ uɗɗe ti bizá geŋ
me. Ki suune nuŋ wehini a naabo me, munɗa
wede i ki ziipe nuuno ye toŋ ni-t’amɓu, wo ni
d’ayɗu a ume wede ni ki giira ye maŋ. [23] Iŋkino
ki moo me soŋkadó k’o gi di ziipe adda baŋki ye
me, t’o d’aagila, a kamadó geŋ n’iido n’a-t’amɓe
ti jugulu.” [24] Maŋ y’an di ruute a kane ɗoŋ a
sirpadí geŋ, y’ede: “Tammadí ki dap te kun ti
sooɗo, kun i elo a wede i-d’ede tamma koomat.”
[25] Maŋ kane an di ruute, an’de: “Galmeegey, yoŋ
i-d’ede baa tamma ki dap koomat te.” [26] Yoŋ y’a
ruute, y’ede: “Kun ollo, n’un di rooto, a wede i-
d’ede geŋ, an i-t’eela t’eego, wo ɗe a wede i-k’ede
ye geŋ, munɗazí wede booloŋ y’elkiyo yi t’oona
toŋ an i-t’amɓa. [27] Wo ɗoŋ kane adu ti nuŋ, an ki
dihe n’a k’ise mozigayaŋ ye geŋ, kun ti’n waaki
keṵṵo kun ti’n t’îda a ɗaanadó.”»

Isa y’aa t’ette ki Zeruzalem
(Matiye 21.1-11,15-17; Markus 11.1-10; Zaŋ 12.12-16)

[28] Aame Isa y’a ti ruute iŋkino maŋ, y’an
t’uugume a ɗoŋ duuru kono y’a-kili ki Zeruza-
lem. [29] Isa y’iiney goppoŋ t’illiyagi sundaŋ
Betpaze wo Betani, a sirpa mokkolo ere an ti

waaku mokkolo k'Inda k'Olibiye. A ume geŋ
yi d'igibe ɗoŋ sire ti diine sanalliyagí, 30 wo
y'an di ruute, y'ede: «Kun'do k'adda k'ille ere
a ɗaanaguŋ gettiyo. Kun iiney, aame geŋ kun
t'ooney ulo buuru kettiyo, wenɗa kaŋ soo toŋ yi
ki gili ye. Kun t'eezi, kun o-t'arkiɗi. 31 Wo aame
wenɗa y'unni tundey, y'iisey: "Kun ti y'eeziyo
moo me?" maŋ, kun d'eesoy: "Buuru eŋ i dehu
Galmeega."»

32 Kane ɗoŋ y'an agisa'ŋ an d'iŋgile, an iide'ŋ
an di'n uuney sulɗi'ŋ pay aa Isa y'an ruute.
33 Aame an iise eeziyo k'ulo buuru maŋ, kane
ɗoŋzí an di ruute, an'de: «Ɗe kun t'eeziyo ulo
buuru eŋ ki moo me?» 34 Kane an an di'n gime
onamaŋ, an'de: «Buuru eŋ i dehu Galmeega.»
35 Maŋ ulo buuru an i-d'iide a Isa, an a-ti gikkite
kallagaŋ ɗoŋ deero a dar k'ulo buuru wo Isa
an a-ti y' gili eego. 36 A urzi y'ettiyo geŋ,
ɗuwo an di gikkite kallagaŋ ɗoŋ deero, yi sooru
eego‡. 37 Aame y'iina goppoŋ ti Zeruzalem a
ume ɗeegu ti mokkolo k'Inda k'Olibiye maŋ,
kane sanalliyagi ɓaadaŋ geŋ pay ulbaŋ a ûune
t'uŋsuwo, an d'iise tamma Raa ti golla awwa
a sulɗi k'armika ɗoŋ pay an wullite geŋ me.
38 Kane an d'eesiyo:

«Beeko Raa ti koona a ekki mozigo wede ettiyo
ti suma Galmeega Raa!
Toose t'a koone a kandaane wo tamma a Raa
t'awwa a kandaane§!»

---

‡ **19:36** 19.36 Kakkisa kallagi a urzi kono yi sooru eego geŋ, i-kaza yoŋ wede an'ni ottilso ɓaadaŋ. § **19:38** 19.38 Kun wollo adda mattup ki Soom 118.26.

39 I d’ede Pariziyeŋ miibi ti diine ɗoŋ duuru,
an i-di ruute a Isa, an’de: «Wede dooyisadey,
sanalliyagá ki’n eɗɗiso, an d’anniga!» 40 Wo Isa
y’an ti’n gime onamaŋ, y’ede: «Kun ollo, n’un di
rooto, aame kane an inniga maŋ, moŋgali toŋ an
di ɗillita!»

Môolo k’Isa kono Zeruzalem

41 Aame Isa y’a t’ette ki geeger Zeruzalem wo yi
ti wulle maŋ, y’a iise môolo kono tode, 42 y’ede:
«Wayya, wayya! Kune ɗoŋ ki Zeruzalem, nuŋ
ni dihe ɓaadaŋ kune batum, onniyo gette aŋki
urzi wede kun di t’oone toose kun yi zuune maŋ!
Wo ɗe umbo, aŋkeṉṉo edaguŋ Raa y’un t’ippe,
urzi toose kun ki ỹ’̃ wolle ye baa. 43 Iŋkino
saŋ onniytagi an aana egguŋ, aame geŋ ɗoŋ
k’aduguŋ an kilita siiɗo a-ɗoola geeger gette pay
ki ɗeyyisaguŋ, an un ti’n gootika t’ume tuuku
toŋ maŋ. 44 Kane an un ti’n damɓa kame kamec
ti ɓoyɗuguŋ pay, mokkolo soo toŋ t’ekki bakatú
an k’oola ye, kono kune onniyo ere Raa y’iido
tudduguŋ, kun ki dihe kun ki di y’ suune ye.»

Isa ti ɗoŋ suuk a booro Ɓoy Raa (Matiye 21.12-13; Markus 11.15-19; Zaŋ 2.13-16)

45 Saŋ Isa yi-t’iide a booro Ɓoy Raa, wo y’a iise
lommite ɗoŋ isiyo suuk*. 46 Y’an di ruute, y’ede:
«Kun ollo, ono eŋ an riiŋe ti kaaga adda mattup
ki Raa, an’de: “Ɓoozó eŋ y’a koona ɓoy wede ki

---

* **19:45** 19.45 Isiyo suuk adda booro ɓoy Raa, ki sulɗi ɗoŋ k’eliyo seɗeke a Raa ulu ye. Wo kane an ti diile, an oogire ɗuwo t’urzi koliyo zooye sulɗi. Iŋkino maŋ Isa y’an iise lommite.

tondiyo Raa†.” Wo ɗe kune, kun di y’ize urmi
k’ombiɗe ɗoŋ k’oogire‡!»
47 Isa geŋ onniyo ti onniyo yi dooyiso ɗuwo a
booro Ɓoy Raa. Kane deero ɗoŋ seɗeke ti ɗoŋ
suuniyo k’oogoro wo ti ɗoŋ deero Yawudiyagi
geŋ, an dehutu urzi ki tôwwadí, 48 wo ɗe urzi
an ki y’ooniyo ye, kono kane ɗoŋ pay an ollige
ɓaadaŋ dooyisadí gette.

20

T’urzi k’aaye Isa yi dooyiso me?
(Matiye 21.23-27; Markus 11.27-33)

1 Onniyo soo Isa yi dooyiso ɗuwo wo y’an
kazita Rabila Majjaanawa a booro Ɓoy Raa. Maŋ
kane deero ɗoŋ seɗeke, ɗoŋ suuniyo k’oogoro ti
ɗoŋ i dokkiyo Yawudiyagi, an d’iido tuddí 2 wo
an i di ruute, an’de: «Kee k’ay ki ti rooti ɗoo,
k’isiyto sulɗi eŋ t’urzi k’aaye? Wo urzi eŋ a ele
wee wee?» 3 Isa y’an di’n gime onamaŋ, y’ede:
«Nuŋ toŋ n’un di’n tondo a munɗa soo. Onamó
kun o ti’n kami: 4 Aame Zaŋ ɗuwo y’anni zuyye
batem geŋ, urzi iido ti Raa kunuŋ ti ɗuwo ko?»
5 Maŋ an d’iise rootiyto ti tuddaŋ, an’de: «Aame
kine in ruuta: “Iido’ŋ t’urzi Raa” maŋ, yoŋ y’a
roota: “Iŋkino ki moo me kun ki d’umɓe a ono
Zaŋ ye me?” 6 Wo aame kine in ruuta: “Iido’ŋ
t’urzi ɗuwo” maŋ, ɗoŋ duuru pay an in ti’n
kakkita ti moŋgali ki tôwwadiŋ, kono kane an
zuune adda k’addaŋ Zaŋ yoŋ nebi.» 7 Iŋkino maŋ
Isa onamí an i-ti’n gime, an’de: «Ay ki suune ye

† **19:46** 19.46 Kun wollo adda mattup ki Ezayi 56.7. ‡ **19:46** 19.46 Kun wollo adda mattup ki Zeremi 7.11.

wenɗa i ele urzi me.» 8 Maŋ Isa y’an di ruute,
y’ede: «Nuŋ toŋ maŋ n’un ki y’ roote ye kay,
wede o ele urzi ni d’isiyto sulɗi eŋ me.»

Ono ombiɗe a tukki ɗoŋ naabo doome ulpi (Matiye 21.33-46; Markus 12.1-12)

9 Saŋ maŋ Isa y’a iise rootiyo a ɗoŋ duuru t’ono
ombiɗe en̰n̰o, y’ede: «I d’ede wedusu iŋkino yi
d’iite doome k’inda sundaŋ bin̰, maŋ doome geŋ
y’an d’ele ɗuwo an di naabe saŋ yoŋ aggadí y’a
t’amɓa. Wo yoŋ tuddí y’a iŋgile torguwo, y’a
ki kimo kesiko ye. 10 Aame onniyo rakku t’iina
maŋ, y’a igibe wede naabadí soo ki tukki ɗoŋ
naabo doome gen̰n̰o, kono an i di t’elo aggadí ere
k’in̰n̰i bin̰ an rikke te. Aame y’iiney maŋ, kane
ɗoŋ naabo doome’ŋ wede naabadí an di y’ ziiɗa,
an di y’ gusse, an aa di y’igibe beezí guguba.
11 Wede doome’ŋ yi d’igibe wede naabadí ti
doolo, wo yode gen̰n̰o toŋ an di y’ ziiɗa, an di
y’ gusse, an a-ti y’ gilɗite, an aa di y’igibe beezí
guguba. 12 Wo yi d’igibe wede naabadí k’aɗuwe
sey, yode gen̰n̰o toŋ an i-t’eelite kunɗayi, wo
t’adda doome an aa di y’ilmi. 13 Iŋkino maŋ
wede doome k’inda bin̰ y’a ruute t’adda k’addí,
y’ede: “De n’aase mummino me? N’a t’igiba ulo
ki geyyisadó, a yode geŋ koo an i ottiley maŋ.”
14 Wo ɗe aame kane ɗoŋ naabo doome’ŋ ulo an
yi wulle maŋ, an d’iise rootiyto ti tuddaŋ, an’de:
“En̰n̰o ulo wede doome i oopa me! In y’ôodo
kono doome eŋ in d’oopa a kine.” 15 Maŋ ulo
geŋ an di y’ ziiɗa, t’adda doome an di y’irkiɗe ki
toogo ki paate, wo an di y’îide.»

Maŋ Isa y'a ruute, y'ede: «Wo aŋkeŋ wede
doome k'inda bin̰ y'an d'isa mummino? 16 Yoŋ
y'a etto, ɗoŋ naab̰o doome geŋ y'a ti'n t'îda wo
doome k'inda bin̰ y'an t'ela a ɗoŋ naabo doolo,
saŋ aggadí y'a t̰'amɓa.» Aame kane ɗuwo an
illiga ono gen̰n̰o maŋ, an di ruute, an'de: «Aha,
iŋkino geŋ i k̰'isa ye!» 17 Wo Isa yi di'n wolliso
adda k'edayaŋ wo y'an di ruute, y'ede: «I-kaza
moo me ono ɗoŋ an riiɲe ti kaaga adda mattup
ki Raa, an'de:

"Mokkolo ere ɗoŋ k'oozige ɓoy an di ziɗɗe
mentú gette,
tode gettiyo a t'ize mokkolo ere majjaanawa a
jiire k'oozige ɓoy*" te?

18 Wede tuuku y'a t'iira ekki mokkolo gettiyo
maŋ, y'a-damɓa, wo aame mokkolo gette ti-di
t'iira a wenɗa maŋ, t'a ti y' n̰oguma.» 19 Kane
deero ɗoŋ seɗeke ti ɗoŋ suun̰iyo k'oogoro, an
di zuune keren̰ Isa yi rootiyo ono ombiɗe geŋ ti
kane me. Iŋkin̰o maŋ an di dihe an di y' seeɗa
aame gen̰n̰o batum, wo ɗe an d'urgiɗe a ɗoŋ
duuru.

Eliyo jibaaye a mozigo goole ki Romeŋ (Matiye 22.15-22; Markus 12.13-17)

20 Maŋ kane geŋ Isa an di y'iise gerɗiyo. Wo an
i d'igibe ɗuwo an ti t'ize tuddaŋ aa ɗoŋ ki diine,
kane an dehu an di y' seeɗey t'urzi tondiso, kono
aame yi ti ruuta butte maŋ, an t'oona urzi an i-di
y' t'ela a bey goole siiɗo. 21 Kane an di y' tunde,
an'de: «Wede dooyisadey, ay suune ono ɗoŋ ki
rootiyto wo ti dooyisadá kane a urzizaŋ, ki'ni

---

* **20:17** 20.17 Kun wollo adda mattup ki Soom 118.22.

wolliyo ɗuwo pay kaŋ soo wo ki dooyiso urzi Raa
t'ono ɗoŋ ɗerec. 22 Aŋkeŋ, a urzi k'oogiradiŋ
miŋ jibaaye a mozigo goole ki Romeŋ geŋ k'eliyo
kunuŋ, k'eliyo ye ko?» 23 Wo Isa metiŋkadaŋ y'a
ti zuune, wo y'an di ruute, y'ede: 24 «Kun o k'eeli
tamma soo n'a ki wolle ɗo. Undiso ti suma ekki
tamma ette k'aaye?» Kane an i di'n gime onamí,
an'de: «Ki mozigo goole ki Romeŋ.» 25 Maŋ Isa
y'an di ruute, y'ede: «Iŋkino maŋ munɗa wede
ki mozigo goole ki Romeŋ yoŋ ki yode kun i y'elo,
wo munɗa wede ki Raa yoŋ ki yode kun i y'elo.»
26 A onamí ɗoŋ yi rootiyto a ɗaana ɗuwo geŋ,
an ki d'iine seeɗuzí ye, wo a ono ɗoŋ y'anni
gime geŋ kane an ziiɗa giggiraŋ wo an d'inniga
ɗeɗɗek.

Balɗiya tiŋ ede ko?
(Matiye 22.23-33; Markus 12.18-27)

27 Ɗoŋ miibi ti diine ɗoŋ an'ni waaku sundaŋ
Saduseyeŋ, an d'iide sirpa k'Isa. Kun suune kane
Saduseyeŋ an rootiyo ɗoŋ i t'inda an ki ti balɗa
ye. Iŋkino Isa an di y' tunde, an'de: 28 «Wede
dooyisadey, Muusa yi riiŋe ti kaaga adda mattup
k'oogoro munɗa wede in d'ise me, y'ede: "Aame
wede yi ziiɗa erewo wo y'a inda daa magiṉe
maŋ, mandaayawa gette leemadí y'a ti seeɗa
kono an t'ehe iṉṉi a suma ki wede inda geṉṉo†."
29 Iŋkino aakede i d'ede zemɓa kane sarat. Wede
ki poone y'a ziiɗa erewo wo y'a inda daa magiṉe.
30 Wede ki sirwe y'a ti ziiɗa wo y'a inda daa
magiṉe, 31 saŋ wede k'aɗuwe toŋ iŋkino. Kane
sarat geŋ an di duude pay, wo an t'inda wenɗa

† **20:28** 20.28 Kun wollo adda mattup ki Deeterenom 25.5-6.

soo toŋ yi k'uune magiŋ̃e ye. 32 K'ita maŋ tode
toŋ t'aa d'inda kay. 33 Iŋkino maŋ a onniyo ere
ɗoŋ i t'inda an ti balɗa geŋ, ti diine kane zemɓa
geŋ erewo gette t'aasa k'aaye, kono kane sarat
pay geŋ miŋ kulutú me?»
34 Isa y'an di ruute, y'ede: «Kuuli ti erayi an
seɗɗu tuddaŋ adda duniya ettiyo. 35 Wo ɗe ki
kane ɗoŋ Raa yi'ni wulle an îide ki balɗiya ti
diine ɗoŋ unto wo an di lekka a duniya ere
ki ɗaana gette, kane kuuli ti erayi an ki seɗɗa
tuddaŋ ye baa. 36 Kane geŋ an ki t'inda ye baa,
kono an t'ize aa maaleekiyagi. Kane iŋ̃ŋ̃i Raa,
kono ti unto an ti bilɗe. 37 Wo a urzi ɓ̃aldiya
ki ɗoŋ i t'inda geŋ, Muusa yi ruute kereŋ̃ adda
taaya ki beyga k'undumu oggiyo uwwo ɗal̃a ɗala
gette, aame geŋ y'a yi wiike Galmeega Raa, "Raa
k'Ibirayim, k'Isaaka wo ki Yakup‡."» 38 Isa y'a
ruute sey, y'ede: «Raa geŋ yoŋ Raa ki ɗoŋ unto
ye, yoŋ Raa ki ɗoŋ zeere, kono a yode kane pay
geŋ zeere§.» 39 Ɗoŋ suuniyo k'oogoro miibi ti
diinayaŋ an i-di ruute, an'de: «Wede dooyisadey,
onamá ki ruute geŋ a urzizaŋ.» 40 An rootiyo
iŋkino kono an urgiɗe, an di y' tondite ti doolo
sey me.

Almasi yoŋ ulo k'aaye?
(Matiye 22.41-45; Markus 12.35-37)

---

‡ **20:37** 20.37 Kun wollo adda mattup ki Egzod 3.6. § **20:38** 20.38 Raa geŋ yoŋ Raa ki ɗoŋ unto ye, yoŋ Raa ki ɗoŋ zeere: I-kaza kane ɗoŋ aɗo Ibirayim, Isaaka wo Yakup geŋ an t'inda ti kaagine ozzinagi ɓaadaŋ, ki poone Raa yi di roota a Muusa ɓotto. Aame yi rootiyo kane zeere maŋ, geŋ i-kaza balɗiya ede.

41 Isa y'an di ruute, y'ede: «Mummino me
ɗuwo an di rootiyo Almasi Raa yi biire, y'aɗɗo
ti biza bumɓu Dawut me? 42 Wo yode Dawut
batum y'a ruute ti kaaga adda mattup ki Soom*,
y'ede:

"Galmeega Raa yi di ruute a Galmeegó, y'ede:

K'edi ki-koona a ammidadó kino,

43 bini ɗoŋ k'aduzá n'an isa aa munɗa ki bita ti
ɗanɗi zoŋɗá."

44 Iŋkino maŋ Dawut yi yi waaku Almasi
"Galmeega." Ɗe geŋ mummino Almasi y'a aɗɗo
ti biza bumɓu Dawut ɗaŋŋal me†?»

Ondirso a ɗuwo a tukki ɗoŋ suuniyo k'oogoro (Markus 12.37-40)

45 Isa y'an di ruute a sanalliyagí a ɗaana ɗoŋ
pay i y'ollige, y'ede: 46 «Kun koona mentikagi ti
ɗoŋ suuniyo k'oogoro! Kane an geyyiso sooru ti
kallagi deero a arga boy, wo a bere ɗoŋ duuru
an geyyiso ɗuwo an an di'n t'eesite ti ottilso.
Adda ɓoyɗi ɗoŋ in di dooyiso, an geyyiso an
koone a ume wede suma, wo adda tarnaapagi
a ume k'omɓo toŋ, an geyyiso an koone a ume
wede suma pây. 47 Kane geŋ bey mandayɗayi an
t'omɓo pay, wo soŋ an eesiyo tondiyo Raa maŋ
ki noko nokot kono ɗuwo an di'n wolle. Kane
geŋ booradaŋ t'a kooney wehini a ceerey.»

---

* **20:42** 20.42 Kun wollo adda mattup ki Soom 110.1. † **20:44** 20.44 Mummino Almasi y'a aɗɗo ti biza bumɓu Dawut ɗaŋŋal me: Geŋ i-kaza y'etto ti sirpa Raa, ti biza bumɓu Dawut ɗaŋŋal ye.

21

Mandaayawa i-k’ede munɗa ye
(Markus 12.41-44)

1 Saŋ Isa y’a umɓe edayí, maŋ yi wolliyo ɗoŋ
laale an eliyo soŋkiyagaŋ a Raa, a ume wede an
d’eliyo soŋko a booro Ɓoy Raa. 2 Wo yi wulle soŋ
mandaayawa i-k’ede munɗa ye, tod’ t’ele soŋko
suŋ̰ŋ̰i suŋ̰ŋ̰i sire. 3 Maŋ Isa y’a ruute, y’ede:
«Ɗerec iŋkino wo n’un di rooto: Mandaayawa
i-k’ede munɗa ye ette, tod’ t’ele a jiire ki kane
ɗoŋ oŋgo pay. 4 Ɗerec, kane ɗoŋ laale pay geŋ
an ele t’adda soŋko ere an uupe oopiyo, wo ɗe
tod’te k’umbatú’ŋ t’a d’ele pay soŋko ere ii guute
ki lekkiyatú te.»

Ono ɗoŋ a urzi ruugiyo Ɓoy Raa
(Matiye 24.1-2; Markus 13.1-2)

5 I d’ede ɗoŋ miibi an di rootiyo a tukki Ɓoy
Raa, an’de: «Yo ɓoy eŋ, moŋgalí ti oozigayí
wo ti sulɗi ɗoŋ ɗuwo an i ele a Raa, kane pay
majjanɗani.» Wo Isa y’a ruute, y’ede: 6 «Ɓoy kun
yi wolliyo eŋ, saŋ onniytagi an d’aana mokkolo
soo toŋ t’ekki bakatú i ki lekka ye, pay a ruuga.»

Onniytagi ɗoŋ etto ki dabar
(Matiye 24.3-8; Markus 13.3-8)

7 Iŋkino maŋ kane an di y’ tunde, an’de:
«Wede dooyisadey, ɗe sulɗi geŋ an aana woogo
me? Wo moo me munɗa wede a kiza onniyo
kino sulɗi geŋ an aana me?» 8 Isa y’an di’n gime
onamaŋ, y’ede: «Kun koona mentikagi, kun oola
tudduguŋ a ɗuwo an un ti’n dagga ye. Ɗerec, i
d’etto ɗoŋ ɓaadaŋ an t’amɓo sundó, wede tuuku

toŋ y'a t'eesa: "Nuŋ Almasi Raa yi biire!", wo
soŋ "Peeɗo t'îide!" Kane geŋ kun'ni daana ye.
9 Kun d'olliga tarkuuse ki arka gopoŋ, wo kun
d'olliga rabila k'oozige ɗeyyiso dokki. Aame geŋ
kun addira ye. I dehu sulɗi geŋ an d'aane ɗoo,
wo aame geŋ a ki t'isa kaamiki ɗaŋgiya duniya
ye ɓotto.»

10 Saŋ y'an di ruute, y'ede: «Ɗoŋ siiɗo soo ti
siiɗo soo te an ɗeyya ti tuddaŋ, ɗoŋ mozigo soo
ti mozigo soo me an ɗeyya ti tuddaŋ kay. 11 I
d'isa ŋoŋŋirsito siiɗo ti toogo, wo adda siiɗiyagi
ɓaadaŋ toŋ i d'isa mosogo wo enɗani ɗettiso, soŋ
i d'isa a kandaane sulɗi ɗoŋ k'a addira, wo sulɗi
ɗoŋ k'a seeɗa giggirá i-kaza munɗa etto. 12 Wo
ɗe ki poone sulɗi ɗoŋ pay eŋ an d'aana geŋ,
kune an un di'n seɗɗa wo an un di'n dabira. An
un di'n t'etta k'ume ɗoŋ booro adda ɓoyɗi ɗoŋ
in di dooyiso, an un ti'n t'ela adda daŋgay, wo an
un di'n t'etta ɗaana mozagi wo ɗaana ɗoŋ deero
siiɗo kono kun umɓe a sundó. 13 Geŋ un t'isa
a kune urzi wede kun di roota a sulɗi ɗoŋ kun
wulle wo kun illiga a tukki nuuno. 14 Kun zaapo
adduguŋ a ono ni roota eŋ me: A munɗa wede
kun d'ooɗiba egguŋ geŋ, kun okkima tudduguŋ
ki poone ye. 15 Aame geŋ nuŋ batum un t'eley
ono a ceerey kun di'n rootey ti suuniyo k'ono ere
ɗoŋ k'aduguŋ an k'aane an un ki ti'n kiɗɗita ye,
an ki rootey ono eŋ butte ye. 16 Kune maawuguŋ,
zemɓaguŋ, taasiyaguŋ wo laŋziyaguŋ geŋ, kane
batum unni t'ela bey ɗoŋ deero, wo an ti'n t'îda
ɗoŋ ɓaadaŋ ti diinaguŋ me. 17 Kune ɗoŋ duniya
pay an un di'n olmiɗa kono kun umɓe a sundó,
18 wo ililso k'egguŋ soo toŋ i ki dagga ye. 19 Kun

sooɗo zakiɗi bini ɗaŋgu, iŋkino t’urzi geŋ kun
t’oona lekkiyo ere ki daayum.»

Booro a tukki Zeruzalem
(Matiye 24.15-21; Markus 13.14-19)

20 «Aame kun wulla geeger ki Zeruzalem asi-
giryagi an di ti ɗuula maŋ, kun suuno aame
geŋ onniyatú t’îide, tod’te an di damɓa kame
kamec. 21 Iŋkino maŋ kane ɗoŋ adda siiɗo Ziide
an t’ombo k’ekki moŋgali, kane ɗoŋ adda geeger
Zeruzalem an t’aɗɗo, wo kane ɗoŋ a domɓi i-
ɗuule geeger gette an etta ye k’adda geeger te.
22 Ɗerec, onniytagi geŋ an koona ki booro Raa,
aame geŋ a aana kono a-t’etta a ono ɗoŋ pay
an riiŋe ti kaaga adda mattup ki Raa. 23 A
onniytagi geŋ aasa dabar ɓaadaŋ a kane erayi
ɗoŋ mahuwagi ti ɗoŋ iŋŋizaŋ an ooɗiyo! Ɗerec,
adda siiɗo gette aasa dabar ɓaadaŋ, wo kulkuwo
Raa t’a ɗeega a tukki ɗoŋ siiɗo gettiyo. 24 Ɗoŋ
oŋgo an ti’n t’îda ti kasigara, ɗoŋ oŋgo an ti’n
seɗɗa ɓulagi ki siiɗiyagi pay adda duniya, wo
kane ɗoŋ Yawudiyagi ye, Zeruzalem an d’onyilsa
zoŋɗaŋ bini ɗaŋgu k’onniytagi ɗoŋ Raa y’an
ɗikke.»

Kama ki yo wede an y’ehe aa ulo wede
(Matiye 24.29-31; Markus 13.24-27)

25 «Kun ollo, ekki peeɗo, ekki tere wo ekki
molɗali toŋ, i d’isa sulɗi ɗoŋ a kiza munɗa.
Adda siiɗiyagi pay ɗuwo an d’addira, an di-t’ela
elkiso ɓaadaŋ a tarkuuse wede ki bar wo ti wede
ki ahu i kolzite geŋ me. 26 Ɗuwo an di-t’inda
k’orgiso ti elkiso a munɗa wede aana adda siiɗo
pay, kono sulɗi ɗoŋ an d’ede toogo a kandaane,

Raa y'a ti'n gozziga. 27 Iŋkino maŋ an di n' wolla
nuŋ wede an n'ehe aa ulo wede eŋ, n'a aana
ekki dondirso ti toogo ere pay wo ti daryika ere
o d'ede. 28 Aame sulɗi geŋ an iisa ettiyto maŋ,
kun t'ôhor kaŋ ôhire, kun t'amɓo egguŋ awwa,
kono aɗɗiyaguŋ gopoŋ.»

Ono ombiɗe a tukki tormo
(Matiye 24.32-35; Markus 13.28-31)

29 Saŋ Isa y'an di ruute ono ombiɗe eṉṉo,
y'ede: «Kun wollo tormo wo ti inda ɗoŋ oŋgo
pay. 30 Aame kun wolliyo inda geŋ puutagizaŋ
eesiyo rooɓiyo maŋ, kune batum kun suune
adda k'adduguŋ kizini yoŋ gopoŋ. 31 Geŋ
iŋkino kay, kun wulla sulɗi geŋ an iina maŋ,
kun suuno Moziko Raa tod'te gopoŋ. 32 Ɗerec
iŋkino wo n'un di rooto: Ɗoŋ aŋkeṉṉo eŋ an
ki ti t'inda pay ye, ki poone sulɗi pay geŋ an
d'aana me. 33 Kandaane kane ti siiɗo an t'eŋgila,
wo kane onamó an ki t'eŋgila ye, an di lekka ki
daayum.»

Kooke a urzi metiŋko

34 «Kun koona mentikagi, peeɗaguŋ kun ti
t'eŋgile a isiyto tarnaapagi, ti soɓito wo a elkisito
sulɗi ɗoŋ ki lekkiyo duniya ye. Para maŋ onniyo
ere Raa yi ɗekka booro t'aana aame kun ki ti
delliyo ye. 35 Tod' t'etto aakede lebiɗo, kono t'a
di t'ippa a tukki ɗoŋ adda duniya geŋ pay. 36 Kun
lekko zeere, kun tondo Raa daa puukiyo. Iŋkino
kun t'oona toogo kono kun t'alɗa ti sulɗi ɗoŋ pay
aana k'ita, wo aame nuŋ wede an n'ehe aa ulo
wede eŋ n'iina maŋ, n'un di'n t'oona kune kaŋ
ôhire a ɗaanadó me.»

37 Isa geŋ a oŋ̰ŋ̰u yi-t’ettiyo dooyiso ɗuwo
k’adda booro Ɓoy̰ Raa, wo a diɗɗo maŋ yi-
t’ettiyo yi d’onniyo ekki mokkolo ere an ti waaku
mokkolo k’Inda k’Olibiye. 38 Ti soohe walak
maŋ, kane ɗoŋ duuru an t’ettiyo an di y’ooniyo
a booro Ɓoy Raa kono an di y’olliga.

22

Dehutu k’urzi ki tôwwo k’Isa
(Matiye 26.1-5,14-16; Markus 14.1-2,10-11)

1 Tarnaape wede an d’omɓo mappa daa
k’orme, an yi waaku Pak ki Yawudiyagi geŋ,
a guute goppoŋ. 2 Aame geŋ kane deero ɗoŋ
seɗeke ti ɗoŋ suuniyo k’oogoro an dehutu urzi
ki tôwwo k’Isa, wo an d’orgiso a ɗoŋ duuru me.

Ziidas ti deero ɗoŋ seɗeke

3 Iŋkino Meeda siitanɗani ti-t’iide eedí Ziidas
wede an yi waaku sundí soo Iskariyot, yoŋ wede
ti diine sanalliyagi kane koomat makumu sire
geŋ me. 4 Yoŋ y’a iide an di ruuto ti deero ɗoŋ
seɗeke wo ti deero ɗoŋ boohiyo Ɓoy Raa, a urzi
wede mummino y’an di y’ t’ela Isa a beezaŋ me.
5 Kane ulbaŋ a t’ize uŋse ɓaadaŋ wo an i di ruute
an i-t’eela soŋko. 6 Aame geŋ Ziidas y’a iyye, maŋ
y’a iise dehutu k’urzi wede kaŋ mummino y’an
di y’ t’ela Isa a beezaŋ wo kane ɗoŋ duuru an ki
suuna ye me.

Dehu k’ume k’isiyo k’omɓo ere ki Pak
(Matiye 26.17-19; Markus 14.12-16)

7 Adda tarnaape ki Yawudiyagi wede an
d’omɓo mappa daa k’orme geŋ, onniyo t’a iina
ere an di walɗutu iŋ̰ŋ̰i damɓami an d’isiyo omɓo

ere ki Pak ki Yawudiyagi te. 8 Iŋkino maŋ Isa
y'a igibe Piyer kane ti Zaŋ, wo y'an di ruute,
y'ede: «Kun'do kun in isoy omɓo tarnaapayiŋ
ki Pak kono in d'ooma.» 9 Maŋ kane an di y'
tunde, an'de: «Ɗe a too me kee ki dehu ay in
d'isey omɓe te?» 10 Yoŋ y'an di'n gime onamaŋ,
y'ede: «Kun ollo, aame kun aa t'ettey k'adda
geeger, kun t'ikkimey ti wedusu yi t'eezo ahu ti
diŋgile, kun di y' daanoy bini adda ɓoy wede
y'a t'ettey. 11 Wo kun t'iidey maŋ, a wede ɓoy
kun i di rootoy, kun d'eesoy: "Wede dooyisadey
yi ki tondiyo, too te biino ere y'a ooma omɓo
tarnaapayiŋ ki Pak ti sanalliyagí me?" 12 Wo
yoŋ biino y'un di kizey tod'te dildil t'awwa
t'ekki bakatú, sulɗi pay adda okkime. Geŋ a
ume geṉṉo kun d'isoy omɓo te.» 13 Maŋ kane
an d'iŋgiḻe, an iide'ŋ sulɗi an di'n uuney pay
aakede Isa y'an ruute, iŋkino omɓo tarnaape ki
Pak an t'ize.

Isa y'omɓo omɓo tarnaape ki Pak ti sanalliyagí

(Matiye 26.26-29; Markus 14.22-25; 1 Korent 11.23-26)

14 Aame peeɗo t'îide maŋ, Isa y'a-guune omɓo
ti ɗoŋ zindí 15 wo y'an di ruute, y'ede: «Nuŋ ti
kaagine ni dihe t'addó pay omɓo tarnaapayiŋ ki
Pak ette n'a oomi ti kune, ki poone n'a dabira
geŋ me. 16 Geŋ kun ollo, n'un di rooto, omɓo
ette ni k'ooma ye baa, bini urzutú a-t'etta kereṉ
a aaniya Moziko Raa.» 17 Iŋkino maŋ y'a t'umɓe
kop, y'a ruute koɗuwo a Raa, maŋ y'ede: «Kun
sooɗo kop eŋ, kun di dokko wede soŋ yi goomo

goomo. 18 Geŋ kun ollo, n'un di rooto, n'a t'iiɓe
ti aŋki, ki ɗaana ni ki siɓa ye baa toote k'iŋ̰ŋ̰i
biŋ̰ me, bini aaniya Moziko Raa.»
19 Saŋ y'a t'umɓe mappa, y'a ruute koɗuwo a
Raa kono k'omɓo gette, maŋ y'a ɓurke, y'an d'ele
sanalliyagí wo y'a ruute, y'ede: «Ette tuddó ere
ni t'ela kono kune, kun d'iso iŋkino kono kun
d'elka a nuuno.» 20 Aame an t'iimi maŋ, ki kop
toŋ iŋkino, y'a t'umɓe y'an d'ele wo y'a ruute,
y'ede: «Kop ti soɓo adda ette, tod'te taasuwa ere
aware Raa yi ketta ti ɗuwo t'urzi puuzadó, to
t'oɓa kono kune. 21 Wo kun ollo, wede yi ni t'ela
bey ɗoŋ k'olmiɗayó, yoŋ a eŋ̰ŋ̰o, y'omɓo ti nuŋ
kaŋ soo. 22 Ɗerec, nuŋ wede an n'ehe aa ulo
wede eŋ n'a t'inda, geŋ a-t'etta a munɗa wede
aa Raa yi dehu, wo ɗe dabar a wede yi ni t'ela
bey ɗoŋ k'olmiɗayó.» 23 Iŋkino maŋ an d'iise
tondiso ti tuddaŋ, an'de: «Ɗe geŋ ti diinayiŋ wee
wee aasa munɗa iŋkino me?»

Wee wee goole a jiire me?
(Matiye 18.1; 20.25-28; Markus 9.34; 10.42-45)

24 Saŋ maŋ kane sanalliyagi an d'iise niikiyto
ɓaadaŋ ti tuddaŋ kono an dehu an di suune, ti
diinayaŋ miŋ wee wee goole a jiire me. 25 Maŋ
Isa y'an di ruute, y'ede: «Kane mozagi siiɗiyagi
pay an d'omɓo t'ekki ɗoŋzaŋ ti toogo, wo kane
ɗoŋ an d'ede urzi ki dokkiyo ekki ɗoŋzaŋ,
an dehu ɗuwo an di'n waake "Ɗoŋ k'isiyo
beehiyko." 26 Wo ki kune iŋkino ye. Ki too maŋ
wede goole a jiire ti diinaguŋ y'a t'ise aa wede
ŋ̰eŋku a jiire, wo wede yi dokkiyo ɗuwo y'a t'ise
aa wede naabo a ɗuwo. 27 Wo a elkiyaguŋ maŋ,

wede goole a jiire wee wee, wede i-guune omɓo
kunuŋ, wede i naabiya a yode geŋ̰ŋ̰o ko? Kun
suune, goole wede i-guune omɓo. Wo kun wollo,
aŋkeŋ̰ŋ̰o nuŋ a diinaguŋ eŋ aa wede i naabiya
a kune. 28 Kune kun ziiɗa daayum zakiɗi a ita
nuŋ adda sulɗi ɗoŋ ooŋ̰e o iido me. 29 Wo Meegó
y'o ele Moziko a nuŋ, iŋkino kay nuŋ n'un di-
t'ele a kune. 30 Iŋkino maŋ kun d'oomey kun
di siɓey ti nuŋ kaŋ soo adda mozikadó, wo kun
di konɗitey ekki kaakidagi moziko, kun ɗekkey
booro a tukki boha bumɓiyagi koomat makumu
sire ki ɗoŋ k'Izirayel.»

Tookiyo kuude ki Piyer

31 Galmeeega y'a ruute, y'ede: «Simo, Simo,
kee k'ollo, Meeda siitanɗani ti tunde urzi ti Raa
wo yi-d'ele, kune pay t'un ti'n toŋgile aakede
an toŋgilso geme. 32 Wo ɗe nuŋ n'a tunde Raa
kono kee, kono zaapu k'addá a nuŋ a ki dagge
ye. Wo aame ki-gimo a nuuno maŋ, zemɓadá
k'an eelo toogo.» 33 Maŋ Piyer yi di ruute, y'ede:
«Galmee'ki nuŋ, n'iyye n'a t'ette ti kee, ise
k'adda daŋgay, ise n'a t'indey toŋ maŋ.» 34 Isa yi
di ruute, y'ede: «Piyer k'ollo, n'a di rooto, aŋki
a diɗɗo ki poone uzu y'a kookila geŋ, k'a roota
ki ki n' suune ye, suune ye taŋ aɗo.»

Okkime tudde ki sanalliyagi k'Isa

35 Maŋ Isa y'an di ruute sey, y'ede: «Aame
n'un igibe isiyo naabadó daa soŋko, daa k'eese
wo daa toɓiyagi geŋ, munɗa unni biito ko?»
Kane an i di'n gime onamí, an'de: «Munɗa ay
ki'n biito ye.» 36 Yoŋ y'an di ruute, y'ede: «Wo
aŋkeŋ̰ŋ̰o eŋ wede i-d'ede soŋko maŋ y'a t'amɓe,

wede i d'ede eese toŋ iŋkino kay, wo wede i-
k'ede kasigara ye maŋ, kallayí wede goole y'a
t'owol, wo yi d'owili kasigara te. 37 Geŋ kun ollo,
n'un di rooto, eŋ ono ɗoŋ an riiɲe ti kaaga adda
mattup ki Raa, an'de: "Yoŋ an aa ti y' gize ti ɗoŋ
tôwwo ɗuwo kaŋ soo*." Geŋ iŋkino i dehu o
d'aane. Maŋ ono ɗoŋ an riiɲe a tukki nuŋ geŋ,
a-t'etta.» 38 Kane sanalliyagi an di ruute, an'de:
«Galmeegey, kasigara ede, sire ettiyo.» Yoŋ y'an
di'n gime onamaŋ, y'ede: «Geŋ îide baa.»

Tondiyo Raa ekki mokkolo k'Inda k'Olibiye (Matiye 26.36-41; Markus 14.32-38)

39 Maŋ t'adda geeger Isa yi-t'uɗɗe, y'a iŋgile
k'ekki mokkolo k'Inda k'Olibiye aa yi d'isiyo
daayum, wo kane sanalliyagí an di y' diine.
40 Aame y'iiney a ume geɲ̰ɲ̰o maŋ, yoŋ y'an
di ruute, y'ede: «Kun tonɗo Raa kono kun
ki t'oora adda naamiya daggiya ye.» 41 Wo
yoŋ y'aa liɗɗe dokki ti tuddaŋ suma wede y'a
seɗɗe mokkolo, maŋ y'a-dikke wo yi tondiyo
Raa, y'ede: 42 «Meegó, ki dehu maŋ dabar ette
k'o ti leɗɗo ti tuddó me, wo toŋ maŋ a ki t'ise aa
nuŋ ni dehu ye, wo a t'ise aa kee ki dehu.» 43 Maŋ
i d'iido maaleeka ti kandaane yi d'eele toogo a
Isa me. 44 Isa ulbí i-d'ooɗiyo ɓaadaŋ, maŋ yi
tondiyo Raa ti toogo a jiire sey, wo raɲ̰ɲ̰adí a t'ize
aa puuzo i zozziso a siiɗo.

45 Aame yi-tunde Raa maŋ, y'a t'iiziga y'a-gime
ki tukki sanalliyagi, y'an di'n uuney kane an
udige kono an t'ize sommagi dondoŋ. 46 Yoŋ y'an

* **22:37** 22.37 Kun wollo adda mattup ki Ezayi 53.12.

di ruute, y'ede: «Ki moo me kun moone me? Kun t'oozo wo kun tondo Raa, kono kun ki t'oora adda naamiya daggiya ye.»

Seeɗu k'Isa ki tôwwadí (Matiye 26.47-55; Markus 14.43-49)

47 Isa onamí y'a ki ti'n ɗiŋge ye ɓotto, aame
geŋ kane ɗoŋ duuru an t'uɗɗo. Yode wede an
yi waaku Ziidas, yoŋ ti diine sanalliyagi kane
koomat makumu sire geŋ, y'an t'uugumo a ɗoŋ
duuru me. An iiney maŋ, y'a d'iide sirpa k'Isa
y'a yi ziiɗa yop kono yi-d'ise puuc a toɓɓisadí.
48 Isa yi di ruute, y'ede: «Ziidas, nuŋ wede
an n'ehe aa ulo wede eŋ, k'an di n' t'ele bey
ɗoŋ k'olmiɗayó t'urzi k'isiyo puuc a toɓɓisadó
ko?» 49 Aame kane ɗoŋ a ita k'Isa an wulle
munɗa wede isa geṉṉo maŋ, an di y' tunde,
an'de: «Galmeegey, ay ti'n dokko ti kasigara
ko?» 50 Maŋ wede soo ti diinayaŋ y'a-diikiɗa
wede naabo ki mozigo goole ɗoŋ seɗeke, kuudí a
ɗikke. 51 Wo ɗe Isa y'a ruute, y'ede: «Kun oolo,
geŋ îide baa.» Iŋkino yo y'aa butte a kuudí wede
geṉṉo wo yi-d'ele bee. 52 Iŋkino maŋ a kane
deero ɗoŋ seɗeke, deero ɗoŋ boohiyo Ɓoy Raa
wo ti ɗoŋ i dokkiyo Yawudiyagi iido seeɗuzí, Isa
y'an di ruute, y'ede: «Ɗe ki moo me kun d'ettiyo
tuddó wo tudduguŋ kun t'ikkimo ti kasigaryagi
wo ti dalyagi, aa nuŋ wede k'oogire me? 53 Para
maŋ nuŋ miŋ daayum ti kune a booro Ɓoy Raa,
wo kun gi di n' ziiɗa ye. Wo ɗe aŋkeṉṉo ette
peeɗaguŋ, peeɗo ere ki ɗoŋ toogo adda zimolo
an d'ise naabadaŋ.»

Piyer y'a kiigira Isa
(Matiye 26.57-58; Markus 14.53-54)

54 Maŋ Isa an di y' ziiɗa, an ti y' dukke, an
di t'iide k'adda ɓoy ki mozigo goole ɗoŋ seɗeke.
Wo Piyer yi di'n daaniya ti dokki. 55 Ɗuwo an
di muɗɗe uwwo a diine booro ɓoy, wo Piyer
y'a zuŋke yi kookiyo uwwo ti kane. 56 Aame yi
zuŋke yi kookiyo uwwo geŋ, i d'ede ere naabo t'a
yi wulle, wo ti di y' wolliso teɓeŋ̰ adda k'edayí,
maŋ t'a ruute, t'ede: «Wede eŋ̰ŋ̰o toŋ yoŋ ti
yode kaŋ soo.» 57 Wo Piyer y'a yi giigira, yi di
ruute, y'ede: «Erewo no, nuŋ ni ki y' suune ye.»
58 Taŋ ɓooloŋ maŋ i d'iido wede ti doolo, y'a yi
wulle wo y'a ruute, y'ede: «Ɗerec, kee toŋ wede
soo ti diine kane sanalliyagi k'Isa!» Maŋ Piyer
yi di'n gime onamí, y'ede: «Ato, nuŋ ti diine
kane ye.» 59 A likke bini maŋ, i d'iido wede ti
doolo yi-koɗɗime, yi d'eesiyo: «Ki kotto wede eŋ
yoŋ ti yode kaŋ soo, kono yoŋ ti siiɗo Galile.»
60 Maŋ Piyer yi di'n gime onamí, y'ede: «Aha,
munɗa wede ki rootiyo geŋ a nuuno ye.» Wo
a kaamiki aame y'a ti rootiyo ɓotto geŋ, uzu
y'a îile. 61 Galmeega y'a gilɗe ki tukki Piyer
wo yi di y' wolliyo teɓeŋ̰ adda k'edayí. Iŋkino
maŋ Piyer y'a ilke a ono ɗoŋ Galmeega yi-ruute,
y'ede: «Aŋki eŋ ki poone uzu y'a ôola geŋ, k'a
roota ki ki n' suune ye, suune ye taŋ aɗo.» 62 Maŋ
t'adda ɓoy Piyer yi-t'uɗɗe ti paate wo y'a iise
môolo ɓaadaŋ.

Kalɗita wo kossiyo k'Isa
(Matiye 26.67-68; Markus 14.65)

63 Ɗuwo ɗoŋ i boohiyo Isa an di y'okko maade
wo an di y' kossiyo. 64 Edayí an i-t'ippe wo an di
y' tondiso, an'de: «Kee nebi maŋ, ki y'unto wede
i ki diin̰e me!» 65 Wo an i-d'irbita ono ɓaadaŋ ti
doolo ɗoŋ ki kalɗita.

Isa a ɗaana deero ɗoŋ booro
(Matiye 26.59,63-65; Markus 14.55,61-64)

66 Aame ume i t'umpile maŋ, kane ɗoŋ i
dokkiyo Yawudiyagi, deero ɗoŋ seɗeke ti ɗoŋ
suuniyo k'oogoro, an t'ugiye pay an di-t'iide Isa
ki ɗaana deero booro Yawudiyagi, 67 wo an di y'
tunde, an'de: «Almasi Raa yi biire, kee ko? K'ay
ki ti rooti ɗo.» Yoŋ y'an di'n gime onamaŋ, y'ede:
«Aame n'un ruuta maŋ, kun k'amɓa ye onamó
me, 68 wo aame n'unni tunda toŋ maŋ, onamó
kun ki ti'n kima ye. 69 Wo ti aŋki eŋ, nuŋ wede an
n'ehe aa ulo wede eŋ, n'a-kooney a ammade Raa
toogadí t'a jiire pay.» 70 Kane pay an di ruute,
an'de: «Iŋkino maŋ kee Ulo Raa ko?» Yoŋ y'an
di'n gime onamaŋ, y'ede: «Aa kune batum kun
ruute, eŋ miŋ nuuno.» 71 Iŋkino maŋ an di ruute,
an'de: «In ki dehe wenɗa ti doolo wede illiga
y'in ki roote sey ye baa! Kine in illiga bize yode
batum i ruute me.»

23

Isa a ɗaana Pilat
(Matiye 27.2,11-14; Markus 15.1-5)

1 Maŋ kane ɗoŋ i t'ugiye an t'iiziga pay, an di-
t'iide Isa ki ɗaana Pilat, yoŋ Romeŋ goole siiɗo.
2 A ume geŋ kane an d'iise sakiysa k'Isa, an'de:
«Wede eŋ kaye ay y'uuney ɗoŋ siiɗadey yi ti'n

daggiya, y’an rootiyo jibaaye an ti toogo k’eliyo
a mozigo goole ki Romeŋ me, wo soŋ yi t’ize
yode batum Almasi Raa yi biire, yoŋ mozigo
Yawudiyagi.» 3 Pilat y’a yi tunde, y’ede: «Kee
mozigo Yawudiyagi ko?» Isa yi di’n gime onamí,
y’ede: «Geŋ aa ki ruute.» 4 Iŋkino maŋ Pilat
y’an di ruute a kane deero ɗoŋ seɗeke ti ɗoŋ
duuru, y’ede: «Wede eŋ nuŋ munɗa k’ulsu a
eedí ni k’uune ye, wede i di t’îde booro t’a yi
seeɗa me.» 5 Wo kane an di koɗɗime, an’de:
«Yoŋ t’urzi dooyisadí ɗoŋ pay y’an t’eliyto ono
bini a-t’ooziga ɗeyyiso. Yoŋ y’iiso ti siiɗo Galile,
y’a tûukey siiɗo Ziide pay, wo aŋkeŋ y’aa d’iina
a eŋ̰ŋ̰o.»

Isa a ɗaana mozigo Erod

6 Aame Pilat y’illiga ono geŋ̰ŋ̰o maŋ, y’a tunde,
y’ede: «Wede eŋ yoŋ ti siiɗo Galile ko?» 7 Wo
aame yi zuune Isa yoŋ ti siiɗo ere mozigo Erod
Antipas maŋ, Pilat yi di y’igibe a Erod, kono
a onniytagi geŋ yode Erod toŋ a Zeruzalem.
8 Aame Erod yi wulle Isa maŋ, ulbí aaze uŋse
ɓaadaŋ, kono yoŋ y’ollige rabiladí ti kaagine wo
yi dehu y’a ti y’ wolle. Iŋkino yi zaapu elkisadí
yi-d’isa munɗa k’armika y’a-wolla. 9 Erod y’a
yi tundite taŋ ɓaadaŋ, wo yo Isa yi-k’ohine bizí
ye. 10 Kane deero ɗoŋ seɗeke, ti ɗoŋ suuniyo
k’oogoro, kane a sirpa an di rootiyto ono ti golla
zakiɗi. 11 Erod kane ti asigiryagí an di y’okko
maade wo an di y’amɓutu saa saac. An i-di t’usse
kalle majjaane, maŋ yi di y’igibe a Pilat. 12 Erod
ti Pilat geŋ ti poone kane adu, wo ti onniyo gette
an t’ize laŋziyagi.

Booro k'Isa ki tôwwadí

13 Iŋkino maŋ Pilat y'a-tusse kane deero ɗoŋ
seɗeke, deero Yawudiyagi wo ti ɗoŋ duuru, 14 wo
y'an di ruute, y'ede: «Wede eŋ kun oo d'iido'ŋ
kun'de, ɗuwo pay yi ti'n daggiya. Iŋkino ni
y' tunde a ɗaanaguŋ a ono ɗoŋ kun rootiyto a
tukki yode geŋ me, wo nuŋ munɗa ulsu a eedí ni
k'uune ye a t'îde booro t'a yi seeɗa me. 15 Erod
geŋ̃ŋ̃o toŋ munɗa ulsu yi k'uune ye a eedí me,
iŋk̃ĩno y'ay ti y' gimo. Kono k'iŋkino, wede eŋ
munɗa ulsu yi k'ize ye wede a t'îde k'unto me.
16 Iŋkino maŋ n'an t'ela urzi a asigiryagó an ti y'
gorpipa ti marpa ɗoo miŋ, saŋ an i-d'eeza kollo.»
17 Yi ruute iŋkino kono aa an d'isiyo daayum a
tarnaape Pak ki Yawudiyagi, i deħu Pilat y'an
d'aɗɗe wedusu soo t'adda daŋgay.

18 Wo pay kaŋ soo an d'iise ɗollite, an'de:
«Wede geŋ ki y'ôodo! K'ay t'aɗɗi Barabas!»
19 Yo Barabas geŋ an yi ziiɗa daŋgay kono yoŋ
wede an t'eelite ono a ɗuwo an d'iiziga ɗeyyiso
adda geeger ki tukki Romeŋ, wo soŋ y'îide we-
dusu. 20 Pilat y'an d'iise rootiyo sey a ɗoŋ duuru
kono yi dehu Isa yi-d'eeze. 21 Wo kane an di
ɗollite, an d'eesiyo: «Ki ti y' taako ekk'undumu
wede zaapu t'ekki bakadí kaŋ tontilko! Ki ti y'
taako ekk'undumu wede zaapu t'ekki bakadí kaŋ
tontilko!» 22 Maŋ Pilat y'an di ruute k'aɗuwe,
y'ede: «Wede eŋ munɗa ulsu miŋ y'ize moo me?
Nuŋ maŋ munɗa ulsu ni k'uune ye a eedí i di
t'îde k'unto me. Iŋkino n'an t'ela urzi an ti y'
gorpipa ti marpa ɗoo miŋ, saŋ an i-d'eeza kollo.»
23 Wo kane an di koɗɗime ɗollite ti golla awwa,
an d'eesiyo: «Isa ki ti y' taako ekk'undumu wede

zaapu t’ekki bakadí kaŋ tontilko!» Maŋ Pilat i-di
t’iide a ɗollitadaŋ gette. 24 Iŋkino yoŋ booro y’an
ti-ɗikke a munɗa wede Yawudiyagi an tondiyo
me. 25 Barabas wede kane an dehu geŋ, Pilat
y’a y’uɗɗe, yode wede an ti y’ele adda daŋgay
kono y’an t’eelite ono a ɗuwo an d’iiziga ɗeyyiso
ki tukki Romeŋ, soŋ y’îide wedusu geŋ me. Wo
yo Isa y’an di y’ele a bey k’asigiryagi, an d’ise
munɗa wede kane Yawudiyagi an dehu.

Taakiya k’Isa ekk’undumu
(Matiye 27.32; Markus 15.21)

26 Maŋ Isa an di-t’ette k’ume taakiyadí. A
urzi an a-t’ikkima ti wede soo iŋkino yoŋ ti
geeger Sireŋ, sundí Simo, y’aahiya doome. Kane
asigiryagi an di y’ ziiɗa, an i-d’ele undumu wede
zaapu t’ekki bakadí kaŋ tontilko, y’a t’umɓe a
dannayí wo yi daaniya Isa. 27 Ɗoŋ duuru ɓaadaŋ
ki siiɗo gette an di y’ daaniya, ti diinayaŋ erayi
an a-t’iɓi beyɗaŋ a giggiraŋ wo an di ɗollite
môolo kono k’Isa. 28 Maŋ Isa y’a gilɗe k’ume
k’erayi geŋ̰ŋ̰o wo y’an di ruute, y’ede: «Kune
erayi Zeruz̰alem no, kun ôole ye kono nuŋ me,
ki too maŋ kun ôolo’ŋ ki kune wo ki iŋ̰ŋ̰iguŋ.
29 Ɗerec, onniytagi saŋ maŋ an d’aana, aame
geŋ an di roota: “Uŋsuwo a kane erayi ɗoŋ
kartiyagi, a kane ɗoŋ an k’ehe ye wo an k’uuɗe
iŋ̰ŋ̰i ye ɓotto.” 30 Iŋkino maŋ ɗuwo an di roota,
an t’eesa: “Moŋgali an ay di ti’n ruugi!” wo
soŋ an t’eesa: “Kessagi an ay ti’n ombiɗi!”
31 Aame ɗuwo an o isiyo kino a nuŋ wede aakede

undumu zeere eŋ me maŋ, an d’aana moo me a
kane ɗoŋ aakede inda ɗoŋ meeɗi me*?»
32 An a-dukko a ita k’Isa ɗoŋ sire ti doolo, kane
ɗoŋ k’oogire, an ti’n t’îde ti yode kaŋ soo. 33 An
iiney a ume wede sundí «osse k’eego» maŋ, a
ume geŋ Isa asigiryagi an ti y’ tiike ekk’undumu
wede zaapu t’ekki bakadí kaŋ tontilko. Wo
an a-tiike ti yode ɗoŋ k’oogire sire, wede soŋ
t’undumzí a kese k’ammidadí wo soŋ t’undumzí
a kese geeladí. 34 Iŋkino maŋ Isa y’a ruute, y’ede:
«Mee’ki nuŋ, k’an t’iso tambobino, kono an ki
suune ye munɗa wede an isiyo geŋ me.» Wo
asigiryagi an di dikkiɗa kallagi k’Isa t’urzi k’arɓu
teltel muntelliyo. 35 Kane ɗoŋ duuru an t’îhira
aŋgen̰n̰o, an di wolliyo. Kane deero Yawudiyagi
an di y’okko maade, an d’eesiyo: «Yoŋ ɗoŋ doolo
y’an utte ɗe, aŋkeŋ y’utto tuddí batum, aame
yo Almasi Raa yi biire kotto maŋ!» 36 Kane
asigiryagi toŋ an di y’okko maade, an a d’ettiyo
goppoŋ ki sirpadí, an i-d’eliyo toote suddo k’in̰n̰i
k’inda bin̰ y’a siɓe, 37 wo an d’eesiyo: «Aame
kee mozigo Yawudiyagi kotto maŋ, k’utto tuddá
batum!» 38 T’ekk’eedí an tiike pakirte wo an a-ti
riiŋe, an’de: «Yode eŋ mozigo Yawudiyagi.»
39 Ti diine ɗoŋ k’oogire sire an ti’n tiike
ekk’inda geŋ, wede soŋ y’a gilɗe Isa, y’ede:
«Kee Almasi Raa yi biire kotto maŋ, k’utto tuddá
batum wo kaye pây!» 40 Wo yo wede soŋ y’a

---

* **23:31** 23.31 Ono k’Isa yi rootiyo a tukki Undumu zeere wo Inda ɗoŋ meeɗi: I-kaza undumu zeere yode Almasi batum, wede i-k’ede olɗiko munɗa ye toŋ an di y’ dibire bini unto. Inda meeɗi kane Yawudiyagi ɗoŋ k’isiyo k’olɗiko, geŋ taŋ ɓaadaŋ a jiire dabar ere an t’oona te.

y'iɗɗise, yi di ruute, y'ede: «Kee a Raa ki-
k'orgiso ye, kee wede booro ti ki ziiɗa k'unto ti
yode eŋ kaŋ soo. 41 Ki kine dabar ette ɗerec, kono
in ooniyo munɗa wede in ize t'urzi naabadiŋ, wo
yo wede eŋ munɗa ulsu yi k'ize ye.» 42 Saŋ y'a
ruute sey, y'ede: «Isa, k'a n'elko aame ki-kimo
ki mozikadá geŋ me.» 43 Maŋ Isa yi di'n gime
onamí, y'ede: «Ɗerec iŋkino wo n'a di rooto:
Aŋki eŋ kee ki-t'etta ti nuŋ adda jenne.»

Unto k'Isa
(Matiye 27.45-56; Markus 15.33-41)

44-45 Aame peeɗo t'ize diine maŋ, ti ki tooriyo
ye, ume a t'ize zimolo dil a likke bini eesiyo
peeɗo lohe. Wo alboy wede i ɗikke adde Ɓoy Raa
soŋ k'adda soŋ ki paate, a t'îhina tar a diinayí.
46 Isa y'a iɗili ti golla awwa, y'ede: «Mee'ki
nuŋ, n'a-d'elo undó a beezá†.» Aame y'a ti
ruute iŋkino maŋ, y'a-t'ihe. 47 Goole k'asigiryagi
meeda ki Romeŋ yi wulle munɗa wede ize me.
Maŋ y'a imme Raa wo y'a ruute, y'ede: «Ki kotto
wede eŋ yoŋ ki diine.» 48 Kane ɗoŋ duuru pay
iide wolliyo geŋ, aame an wulle munɗa wede ize
maŋ, kane an di-gime, beyɗaŋ an a-t'iɓi giggiraŋ
kono an môolo. 49 Wo kane pay laŋziyagi k'Isa
ti erayi ɗoŋ i yi diino ti siiɗo Galile, an t'îhirte ti
dokki an di wolliyo munɗa wede isiyo.

Isa adda muuzo
(Matiye 27.57-61; Markus 15.42-47)

50-51 I d'ede wedusu sundí Yusup yoŋ ti geeger
ki Yawudiyagi sundutú Arimate. Wede geŋ yoŋ

---

† **23:46** 23.46 Kun wollo adda mattup ki Soom 31.6.

beehiye wo ki diine, yi zaapu elkisadí a ettiyo
Moziko Raa. Yoŋ wede ti diine deero booro
Yawudiyagi, wo yi k'iyye ye a munɗa wede ɗoŋ
deero booro oŋgo an dihe an d'ise a tukk'Isa,
wo soŋ a naabadaŋ ere an ize te. 52 Yo y'a
iide y'a uuney Pilat, y'a yi tunde a nuune k'Isa.
53 Pilat yi-d'iyye, maŋ Yusup y'a ti y' ɗiige nuune
t'ekk'undumu wede zaapu t'ekki bakadí kaŋ
tontilko me. Y'a n̰ilpe ti sotor tuwarwa zooyatú
oon̰e, yi-t'ele adda muuzo, tod'te aa urmi an
ittiba mokkolo, a ume isire wenɗa kaŋ soo toŋ
an k'eele ye. 54 Sulɗi geŋ ize onniyo jima, ɗuwo
an okkime tuddaŋ kono onniyo ere ki puukiyo
Yawudiyagi ti t'eesa‡. 55 Kane erayi ɗoŋ i diino
Isa ti siiɗo Galile geŋ, Yusup an di y' diine, an
di wullo muuzo wo mummino an ziipe nuune
k'Isa me. 56 Saŋ maŋ an di-gime k'adda geeger,
an iide'ŋ an d'iwilo egey ti puutagi k'inda ɗoŋ
eeɗiyadaŋ uŋse, an aa di gilse ki rorriso a nuune
k'Isa. A onniyo ere ki puukiyo Yawudiyagi maŋ,
an di buuke aakede oogoro ti rootiyo.

24

Balɗiya k'Isa

1 Onniyo dumas ti soohe walak maŋ, erayi
an di ziki egey ɗoŋ kalsiya eeɗiyadaŋ uŋse a
beyɗaŋ, an d'iŋgile ki biza muuzo. 2 An iiney
maŋ, an wolliyo zumbulu wede an a-t'ippe a

‡ **23:54** 23.54 Di Yawudiyagi, onniyo t'eesiyo ti peeɗo t'amɓe k'ooriyo ere ki aŋki bini peeɗo t'amɓe k'ooriyo ere ki soggo. Wo onniyo ere ki puukiyo toŋ iŋkino kay, geŋ iŋkino nuune k'Isa an di dihe an t'ottiba ki poone peeɗo t'a oora geŋ me.

biza muuzo’ŋ ɗoŋkilso a kese. 3 Kane an t’iide
k’adda muuzo, wo nuune Galmeega Isa an ki
y’uuney ye. 4 Kane erayi an d’uhibe, a kaamiki
a ɗaanadaŋ i d’iido kuuli sire ti kallagi i ralita.
5 Iŋkino kane orgiso t’anni ziiɗa, an di nukkite,
wo ɗe kuuli ɗoŋ sire geŋ an an di ruute, an’de:
«Ki moo me kun wekku wede zeere a diine ɗoŋ
unto me? 6 Yoŋ umbo a eṉ̰ṉ̰o me, Raa yi ti y’
bilɗe. Kun elko a ono ɗoŋ y’un ruute aame yo
ɓotto a siiɗo Galile, y’ede: 7 “I dehu nuŋ wede
an n’ehe aa ulo wede eŋ, an di n’ t’ela a bey
ɗoŋ k’olɗiko, an ti n’ taaka ekk’undumu wede
zaapu t’ekki bakadí kaŋ tontilko, wo onniyo sire
k’aɗuwe maŋ n’a-balɗa.”»

8 Iŋkino maŋ kane erayi geŋ an di’n ilke ono
ɗoŋ Isa y’an ruute geŋ me. 9 Kane ti biza muuzo
an di-gime, wo an iide’ŋ an an t’îide taaya gette
pay a kane ɗoŋ koomat makumu soo wo a kane
sanalliyagi ɗoŋ oŋgo pay. 10 Kane erayi ɗoŋ
iide ki biza muuzo geŋ, Mariyam ere ti siiɗo
Magdalla, Zane wo Mariyam ere mekki Zak. Wo
erayi ɗoŋ ti doolo ɗoŋ iide ti kane geŋ, taaya
gette an an t’îide pay a ɗoŋ zina k’Isa me. 11 Wo
kane a onamaŋ geŋ an di’n wulle erayi aa ɗoŋ
maadagi, onamaŋ an ki d’umɓe ye. 12 Wo toŋ
maŋ Piyer y’a t’iiziga y’a ukke ki biza muuzo.
Y’iiney maŋ, y’a t’uttile yi ŋooŋiyo k’adda, yi
wolliyo’ŋ sarwilagi ɗaŋŋal, maŋ y’a ziiɗa giggirí
a munɗa wede ize geŋ me, wo y’a-gime ki ɓoozí.

A urzi k’Emayus

13 A onniyo gettiyo batum i d’ede sanalliyagi
sire an amɓe k’adda k’ille sundutú Emayus,

tod’te suma kuɓɓaara paat ti Zeruzalem me.
14 Kane an di rootiyto tuddaŋ a sulɗi ɗoŋ pay ize
geŋ me. 15 Aame kane an rootiyto wo an niikiyto
ti tuddaŋ geŋ, yode Isa batum y’a iide, y’a-ti
giyye ti kane an di sooru kaŋ soo. 16 Kane an di
y’ wolliyo, wo munɗa an t’eegirso ki suuniyadí
me.
17 Maŋ Isa y’anni tunde, y’ede: «Kune kun di
sooru ɗe, kun di niikiyto a tukk’amme?» Iŋkino
maŋ kane an t’îhira, sommagi dondoŋ. 18 Wede
soo ti diine kane sire geŋ sundí Kiliyopas, yi
di ruute, y’ede: «Kee siidá ɗaŋŋal ko, wede i
lekkiyo a Zeruzalem wo i ki suune ye munɗa
wede ize adda k’onniytagi ɗoŋ k’ita eŋ me?»
19 Yoŋ y’anni tunde, y’ede: «Ɗe ize moo me?»
Kane an i di’n gime onamí, an’de: «Munɗa
wede i-iina a tukk’Isa wede ti geeger Nazaret.
Yoŋ geŋ nebi wede toogo, wo y’a ti gize toogadí
t’urzi naabadí wo t’urzi k’onamí a ɗaana Raa
wo a ɗaana ɗuwo pay. 20 Kane deero ɗoŋ
seɗikadiŋ ti ɗoŋ dokkiyadiŋ an an di y’ele a
bey ɗoŋ k’olmiɗayí kono booro t’a yi seeɗa
ki tôwwo, wo an ti y’ tiike ekk’undumu wede
zaapu t’ekki bakadí kaŋ tontilko. 21 Kaye ay
ziipe elkisadey a yode, yoŋ wede soo y’an aɗɗa
ɗoŋ k’Izirayel ti bey ɗoŋ k’aduzaŋ. Wo t’ekki
sulɗi pay geŋ, onniyo aŋki ette k’aɗuwe t’ume
sulɗi geŋ ize me*. 22 Wo toŋ erayi miibi ti
diinayey an ayn’iddira. Aŋki ti soohe walak

* **24:21** 24.21 Onniyo aŋki ette k’aɗuwe t’ume sulɗi geŋ ize me: I-kaza di kane Yawudiyagi an elkiyo wedusu y’unto maŋ, undí ti lekkiyo a sirpa nuune onniyo sire k’aɗuwe geŋ, yi ki bilɗe ye maŋ geŋ umbo ki ɗaanadí baa.

an d'iŋgile ki biza muuzo. 23 An iide'ŋ, nuune
k'Isa an ki y'uune ye. Kane an di-gimo, an ay
t'îide taayadaŋ te an'de, maaleekiyagi an'n iido
tuddaŋ wo an di ruute, an'de: "Yoŋ zeere." 24 Ti
diine kaye ay sooru kaŋ soo geŋ, ɗoŋ miibi an
d'ukke ki biza muuzo wo an d'uuney miŋ pay a-
t'iide aakede erayi an ruute. Wo yoŋ miŋ umbo,
an ki y' wullo ye.»

25 Iŋkino maŋ Isa y'an di ruute, y'ede: «Kune
ɗoŋ elkisaguŋ attiɗi, kun k'amɓu kesiko ye ono
ɗoŋ pay nebiyagi an ruutite geŋ me. 26 Ki kotto i
dehu Almasi Raa yi biire geŋ y'a dabire iŋkino
ɗoo miŋ, saŋ yi t'etta adda daryikadí kollo.»
27 Saŋ y'an di gizite kereŋ̰ sulɗi ɗoŋ pay an
riiŋite ti kaaga a tukki yode adda mattup ki Raa
geŋ me, y'a iise ti mattup k'oogoro Muusa bini
y'a-ti ɗiŋge ti mattupiyagi ɗoŋ pay ki nebiyagi.

28 Aame kane an iiney goppoŋ ti ille ere an'te
maŋ, Isa yi d'isiyo aakede y'iŋgile ki ɗaana
iŋkino. 29 Wo kane an di koɗɗime, an d'eesiyo:
«Kee k'oopo ti kaye kino, peeɗo t'a t'ooriyo ume
y'ize.» Iŋkino maŋ yi-t'iide adda ɓoy, y'a uupe
ti kane. 30 Y'a-guune omɓo ti kane, y'a t'umɓe
mappa, y'a ruute koɗuwo a Raa, maŋ y'a ɓurkite,
y'an d'ele. 31 Aame geŋ edayaŋ a t'ihina, kane
an di y' zuune Isa me, wo a kaamiki ti ɗaanadaŋ
y'a n̰ukkiɗe. 32 Kane an d'iise rootiyto ti tuddaŋ,
an'de: «Aame kine a urzi wo yoŋ y'in rootiyto
a tukk'ono ɗoŋ an riiŋite ti kaaga adda mattup
ki Raa geŋ, ki kotto in d'uwwe munɗa a biza
k'ulbiŋ me.»

33 Maŋ kesiko kane an t'iiziga, an di-gime

ki Zeruzalem. An iide'ŋ an di'n uuney kane
sanalliyagi koomat makumu soo geŋ an t'ugiye
ti ɗoŋ an sooru soo, 34 wo kane an an di ruute
a ɗoŋ sire geŋ, an'de: «Ki kotto Galmeega yi
bilɗe, yi gize tuddí a Simo!» 35 Wo kane batum
an an t'îide taaya a munɗa wede ize a urzi, wo
mummino kane Isa an di y' zuune a ume wede
y'an ɓorkiso mappa geŋ me.

Isa yi kaza tuddí a sanalliyagí

36 Aame kane onamaŋ ɓotto an a ki ti'n ɗiŋge
ye geŋ, a kaamiki yode Isa batum y'a gize tuddí
a diinayaŋ, wo y'an di ruute, y'ede: «Toose
ti koona ti kune.» 37 Kane an d'iddira, orgiso
t'anni ziiɗa ɓaadaŋ kono an elkiyo an wulle'ŋ
beyye. 38 Wo Isa y'an di ruute, y'ede: «Moo me
kun orgiso me? Moo me un d'ede niikiyo adda
k'adduguŋ me?» 39 Kun wollo beyɗó ti zoŋɗó, eŋ
miŋ nuŋ! Kun ni botto, wo kun wollo beyye'ŋ i-
k'ede tukin̰o ye osse ye, wo nuŋ oo d'ede aakede
kune kun wolliyo. 40 Yoŋ y'a ti ɗiŋge onamí maŋ,
y'an di gize beyɗí ti zoŋɗí. 41 Wo kane onamí
an k'amɓu ye ɓotto kono addaŋ ûune t'uŋsuwo
wo an ziiɗa giggiraŋ. Iŋkino maŋ yoŋ y'anni
tunde, y'ede: «A en̰n̰o un ede munɗa k'omɓo
ko?» 42 Kane an i di ɓurko puuniso gayirsa an i-
d'ele. 43 Yoŋ y'a ziiɗa wo y'a t'iimi a ɗaanadaŋ.
44 Saŋ y'an di ruute, y'ede: «Aame nuŋ ɓotto
ti kune geŋ, en̰n̰o munɗa wede n'un ruute me: I
dehu ono ɗoŋ an riiŋe a tukki nuŋ adda mattup
k'oogoro Muusa ti ono ɗoŋ ki nebiyagi wo adda
mattup ki Soom geŋ, kane pay a aane kono a-
t'ette a ono mattupiyagi gen̰n̰o.» 45 Iŋkino maŋ

yoŋ y’an t’ihina eedaŋ, kono an di seeɗa ita
k’ono ɗoŋ an riiŋe ti kaaga adda mattup ki Raa,
46 wo y’an di ruute, y’ede: «En̰n̰o munɗa wede
an riiŋe me, an’de: Almasi Raa yi biire, y’a
dabira bini y’a t’inda, saŋ onniyo sire k’aɗuwe
maŋ Raa y’a ti y’ balɗa ti diine ɗoŋ unto me.
47 Geŋ i dehu an di kizite ti sundí a ita ɗuwo pay,
an di t’eese ti Zeruzalem, an an di roota a ɗuwo
an di-kima lekkiyadaŋ wo an t’oona tambobino
k’olɗikadaŋ. 48 A sulɗi pay geŋ kune kun illiga
wo kun wulle. 49 Wo nuŋ ni-t’igibo a egguŋ
munɗa wede Meegó Raa yi ruute y’un t’ela. Wo
kune’ŋ, kun lekko adda geeger bini toogo ere i
ɗeego t’awwa ti kandaane t’un di’n ôona.»

Eŋgilso k’Isa k’awwa ki kandaane

50 Saŋ t’adda geeger Isa y’an t’uɗɗe ti paate,
an d’iŋgile k’ume wede goppoŋ ti ille ki Betani.
A ume geŋ y’a ziki beyɗí wo y’an di ziipe beeko.
51 Aame y’an zaapu beeko geŋ, kane y’an di’n
iili, yoŋ Raa y’a y’umɓe k’awwa ki kandaane.
52 Aame geŋ kane an di-dikke wo an t’uttile a
ɗaanadí, saŋ an di-gime ki Zeruzalem t’uŋsuwo
ɓaadaŋ. 53 Kane an d’ettiyo daayum k’adda
booro Ɓoy Raa, wo an di tamma Raa.

Mattup ki Taasuwa ere Aware

Mukulu: Mattup ki Taasuwa ere Aware (New Testament)

copyright © 2019 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Mukulu)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-19

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
523c1c0a-f8ac-5d2f-aebe-7063b0de6b23